

सम्बुद्ध स्मारिका २०८१

प्रकाशक
'आनन्द मूवन विहार'
भुइख्यः, स्वयम्भू, यें

आनन्द भूवन विहारका वर्तमान धम्मानुशासक तथा सल्लाहकारहरु

श्रद्धेय भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविर
(धम्मानुशासक)

श्रद्धेय भिक्षु कोण्डण्य महास्थविर
(प्रमुख सल्लाहकार)

श्री डा. त्रिरत्न मानन्धर
(सल्लाहकार)

सम्बुद्ध स्मारिका २०८१

प्रकाशकः

आनन्द भूवन विहार

भुइख्यः, स्वयम्भू, ये

सम्बुद्ध स्मारिका २०८१

सम्पादक व व्यवस्थापन मण्डल

- श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थ
- श्रद्धेय भिक्षु शान्त शोभन
- श्री बिद्यासागर तुलाधर
- श्री बृद्धिमान शाक्य
- श्री डा. त्रिरत्न मानन्धर

पिकाक : आनन्द भूवन विहार
भुइख्यः, स्वयम्भू, यें

बुद्ध सम्बत : २५६८

नेपाल सम्बत : १९४५, पोहेलागा पञ्चमी

बिक्रम सम्बत : २०८१

ईस्वी सम्बत : २०२५

न्हापागु पिकाक : १००० जक

कम्प्यूटर : कृष्ण ध्वोज जोशी

थाकू : श्री हारती माँ छापाखाना
डल्लु-१५, काठमाडौं, यें
सम्पर्क: ०१-५३७२३१५

सम्पादकीय:-

नेपालको महत्वपूर्ण विश्वसम्पदाको रूपमा रहेको स्वयम्भूको पाउ भुईखेलमा अवस्थित आनन्द भूवन विहार वि.सं २०७२ को भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त भएको र त्यसको जिर्णोद्धार गरी पुनर्स्वरूप दिईसकेको उपलक्ष्यमा निर्माण कार्यसम्बन्धि प्रतिवेदनका साथै विहार संग सम्बन्धि लेखरचनाहरु समावेश गरी एक स्मारिका प्रकाशन गर्न पाउँदा धर्म प्रतिको अनुभूति भइ रहेको छ । विशेष गरी यस विहारलाई पुनःनिर्माणका लागि विभिन्न रूपले भौतिक सहयोग गर्ने दाताहरुको नामावली, यस विहारको ऐतिहासिकता, यस विहारबाट संचालन भइरहेका विभिन्न कार्यकलापहरु तथा विहार वास्तुकला सम्बन्धि लेखहरु यस स्मारिकामा समावेश गरिएको छ ।

नेपालमा विहारको निर्माणको शुरुवात बुद्धकाल देखी नै भएको कुरा कपिलवस्तुमा राजा सुद्धोदन बाट बुद्ध कपिलवस्तु आउनु हुँदा बनाइदिएको न्यग्रोधारामले स्पष्ट पार्दछ । बुद्धकालमै भिक्षु आनन्दको नेपालमण्डलको आगमनको कुरा मूल सर्वास्तिवाद विनयको ग्रन्थमा उल्लेख भएको छ । उहाँलाई वसाल्नको लागि पनि विहार निर्माण भएको हुनुपर्ने र अशोकको धर्मदूत मण्डलहरुमा काश्यप भिक्षु नेपाल मण्डलको साँखुमा वस्तु भएको र गुँ विहार वा वर्तमान बज्रजोगिनीमा उहाँ वस्तु भएको कुराले नेपालमा धेरै समय अघि देखी विहार निर्माण भएको हुनुपर्ने कुरालाई नकार्न सकिदैन । लिच्छवीकालको समयमा यहाँ विभिन्न प्रकारका बौद्ध विहार निर्माण भएको कुरा इतिहासमा उल्लेख भएको छ । हाल सम्म उपत्यकामा विद्यमान वहाः बही बाट नेपाले विहार निर्माणको महत्वपूर्ण कालखण्ड पार गरिसकेको कुरालाई इंगित गर्दछ । यसरी बुद्ध धर्ममा विहारको महत्व कतिको छ भन्ने बारेमा माथिका ऐतिहासिक कुराले स्पष्ट पार्दछ ।

करीव सयवर्ष अघि भएको थेरवाद पुनर्जागरणले भिक्षु तथा अनागारिकाहरु बस्नको लागि विहार निर्माण कार्यमा तिब्रता आएको थियो । नेपालमा विभिन्न स्थानहरुमा विहारहरुको निर्माण हुने क्रममा पूर्वको भोजपूर टक्सारमा निर्मित शाक्यमुनी विहार, स्वयम्भूमा निर्माण भएको विहारलाई थेरवाद पुनर्जागरण पछि निर्माण भएका शुरुवातको विहारको रूपमा लिन सकिन्छ । हाल नेपालमा १०० भन्दा बढी थेरवाद विहारहरु रहेको छ । उपासक उपासिकाहरुको श्रद्धा चित्तले प्राप्त दानबाट विहार निर्माण कार्य सुरुवात भएको थियो ।

राणाकालमा थेरवादी भिक्षुहरुलाई देखी नसहने शासकहरुको रवैयाको बावजूद विहारहरु निर्माण कार्य भएको थियो । बलम्बुको प्रणिधिपूर्ण महाविहार, डोम्बुमा रहेको विजयराम विहार राणाकालीन सरकारको असहिष्णुताको कारणले भिक्षु संघलाई आउन

सक्ने विधन-बाधालाई सामना गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने विहारको रुपमा लिन सकिन्छ । यसरी जनस्तरबाट विभिन्न विहारहरु निर्माण हुने क्रममा हाल आएर स्थानिय निकायको सहयोगले पनि विहार निर्माणको थालनी भएको छ । यस आनन्द भूवन विहार पनि जनस्तरको श्रद्धाका साथै स्थानिय निकायको सहयोगमा निर्माण सम्पन्न भएको छ । काठमाडौं महानगरपालिकाका तत्कालीन मेयर विद्या सुन्दर शाक्यबाट विहार निर्माणको लागि देखाउनु भएको तत्परता र आर्थिक सहयोगको लागि दिनु भएको योगदानले यस विहार सम्पन्न गर्न सक्षम भएको छ । राज्य द्वारा विहार निर्माणको लागि दिइएको यस कार्य नेपालको बुद्ध शासनको लागि महत्वपूर्ण फड्को को रुपमा लिन सकिन्छ ।

नेपालमा अब बाट विहार निर्माण कार्यमा स्थानिय तथा केन्द्रिय निकायबाट तत्परता देखाइने कार्यले निरन्तरता पाउने कुरामा आशावादी हुन सक्ने वातावरण बनेको छ र बुद्ध जन्म भूमी नेपालमा बुद्ध धर्म प्रवर्द्धन गर्न विभिन्न तहहरुबाट सहयोग प्राप्त हुने कुरामा आश्वस्त हुन सकिन्छ ।

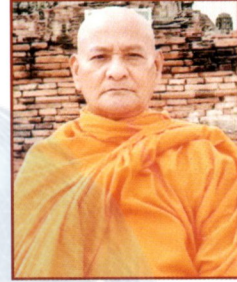
अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ

(ALL NEPAL BHIKKHU ASSOCIATION)

(स्थापित : वि.सं. २००७ / Estd. 1950 A.D.)

प.च.सं. ५७/२५६८/०८१

मिति : १८ कार्तिक २०८१

मंगल मैत्रीको कामना

नेपालको महत्वपूर्ण विश्वसम्पदाको रूपमा रहेको स्वयम्भूको पाउ भुईखेलमा अवस्थित आनन्दभूवन विहार वि.सं २०७२ को भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त भएको र त्यसको जिर्णोद्धार गरी पुनर्स्वरूप दिईसकेको र यस विहारको उद्घाटनकार्य हुन गईरहेको कुरा अवगत गर्नपाउँदा धर्मप्रीति उत्पन्न भएको छ। बुद्ध शासनीक कार्यमा धेरै अगाडी देखी नै महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आइरहेको यस विहारका भिक्षुहरु तथा उपासक उपासिकाहरुले पुनर्निर्माण पछि अझ बढी बुद्ध धर्म प्रचार प्रसारमा अगाडी बढ्न सकोस् भनेर कामना गर्न चाहन्छु।

यस विहार निर्माण कार्यमा अथक प्रयासका साथ लाग्नु भएका आवासिय भिक्षुहरुका साथै पुनर्निर्माणको कार्यमा सहयोग गर्नु हुने दाताहरु, कार्यसमिति, निर्माण समितिका पदाधिकारीहरुको मंगलमयी सुस्वास्थ्यको कामना गर्दै शासनिक कार्यमा अझ बढी अगाडी बढ्न सकोस् भनेर मंगल मैत्रीको कामना गर्दछु।

वि.सं. ५७/२५६८/०८१

फाखु विशाल भिक्षु धम्मसोभन महास्थविर
अध्यक्ष, अ. ने. भि. महासंघ

प्रधान कार्यालय : विश्वशान्ति विहार, मीनभवन, नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं, नेपाल । फोन: ४९०६९४९
Head Office : Vishwa Shanti Vihara, Min Bhawan, New Baneshwar, P.O. Box: 183, Kathmandu, Nepal
Tel.: +977-1-4106941, E-mail: anba2078@gmail.com

काठमाडौं महानगरपालिका

यं महानगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

बागमती प्रदेश, काठमाडौं, नेपाल

पत्र संख्या:-

चलानी नं.:-

मिति .....

शुभकामना

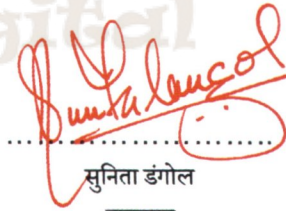
स्वयम्भुको पाउ भुईंखेलमा अवस्थित आनन्द भूवन विहार वि.सं. २०७२ सालको भुकम्पले क्षतिग्रस्त भएकोमा सोको जिर्णोद्धार र पुनर्निर्माण सम्पन्न भएकामा खुसी व्यक्त गर्दछु। पुनर्निर्मित भवनको निर्माण कार्य सम्बन्धी प्रतिवेदनका साथै विहारसँग सम्बन्धित लेख रचनाहरु समावेश गरी स्मारिका प्रकाशन गर्ने निर्णयको प्रशंसा समेत गर्दछु।

महानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रको मूर्त तथा अमूर्त दुवै किसिमका सम्पदाहरुको संरक्षण तथा संवर्द्धनको कार्यलाई प्राथमिकता भित्र राख्दै आइरहेकोछ। विश्व सम्पदा क्षेत्रमा रहेको यस आनन्द भूवन विहार मुलुककै महत्वपूर्ण सम्पदा भएको सन्दर्भमा यसको संरक्षण र विकास महत्वपूर्ण कार्य हो। विहारहरु बौद्ध धर्म सम्बन्धी ज्ञान प्राप्त गर्ने स्थानका साथै यस क्षेत्र माथि अध्ययन अनुसन्धान गर्ने थलो, विभिन्न पर्व, जात्रा, दान आदिका लागि परम्परा देखि नै पवित्र स्थानका रुपमा रहदै आएको छ।

हाम्रा परम्परा, विश्वास, आस्था तथा संस्कृतिको संरक्षण र संवर्द्धनमा आनन्द भूवन विहारको महत्वपूर्ण भूमिकाको स्मरण गर्दै जिर्णोद्धार र पुनर्निर्माण कार्यकालागि हार्दिक बधाई ज्ञापन गर्न चाहान्छु। साथै यस स्मारिका बौद्ध धर्म सम्बन्धी जानकारी र विचारहरु बोकेको पठनीय सामग्री बन्नेछ भन्ने अपेक्षा सहित स्मारिका सफलताको शुभेच्छा र शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

मिति : २०८१ मंसिर ९ गते

ने.सं. : ११४५ कछलागा न:मि

सुनिता डंगोल

उपप्रमुख

सुनिता डंगोल

उप-प्रमुख

फोन नं.: +९७७-१-४२३१४८१ (प्रमुख), +९७७-१-४२४९१९० (उप-प्रमुख), +९७७-१-४२३२८९२ (प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)
फ्याक्स नं.: +९७७-१-४२६८५०९, ईमेल: kmc mayor@mos.com.np, mayor@kathmandu.gov.np, ceo@kathmandu.gov.np
पोष्टबक्स नं. ८४१६, काठमाडौं, नेपाल, वेबसाइट: www.kathmandu.gov.np

ख

आनन्द भुवन विहार पुनः निर्माण

मिति: १३ मंसिर २०८१
(कछलागा द्वादसि ने. सं. ११४५)

शुभकामना !

विश्व सम्पदा सूचीमा सूचीकृत स्वयम्भूको पाउ भुइखेलमा अवस्थित ऐतिहासिक आनन्द भूवन विहार नेपालमा थेरवादी बुद्ध धर्मको स्थापना र विस्तारमा महत्वपूर्ण भूमिका रहेका विहारहरु मध्येको एक हो। सो विहार २०७२ सालको शक्तिशाली भूकम्पमा पूर्ण रुपमा क्षति भएको थियो। क्षतिग्रस्त विहार पुनर्निर्माणका लागि मेरै कार्यकालमा काठमाडौं महानगरपालिकाबाट आर्थिक सहयोग प्रदान गरि कामपाको तात्कालिन प्रमुखको हैसियतले सिलान्यास र पुनर्निर्मित भवनको उदघाटन समेत गरेको थिएँ। यो विहार पुनर्निर्माण पश्चात काठमाडौंको एक अद्वितीय सांस्कृतिक सम्पदा बन्न पुगेकोमा कुनै द्विविधा छैन। पुनर्निर्मित यो विहारले पूर्ववत् कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरी काठमाडौं महानगरपालिकाको धार्मिक सांस्कृतिक परम्परालाई जीवन्त राख्न टेवा पुर् याउँदै आइरहेको जानकारीले मन हर्षित भएको छ।

स्मरणीय छ, ०७२ सालको भूकम्प पश्चात सम्पन्न भएको स्थानीय तहको निर्वाचन मार्फत महानगरपालिकाको नेतृत्वमा पुगेको हाम्रो टीमले भूकम्पले क्षति पुर्याएका काष्ठमण्डप, रानी पोखरी, कमल पोखरी, धरहरा जस्ता ठूला सम्पदा लगायत धेरै संख्यामा बहाःबही, मन्दिर, सत्तल, पाटी, पोखरी आदिको पुनर्निर्माण गरेको थियो।

विहारले पुनर्निर्माण कार्यसम्बन्धि प्रतिवेदनको साथै विहार सम्बन्धि महत्वपूर्ण लेखरचना संग्रह गरि प्रकाशन गर्न लागिएको स्मारिकालाई हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु। पुनर्निर्मित विहारको धार्मिक, सांस्कृतिक एवं ऐतिहासिक महत्व उजागर गर्ने सामग्रीहरू संग्रहित यो स्मारिका सबैका लागि संग्रहणीय एवं उपयोगी हुने विश्वास लिएको छु।

(विद्यासुन्दर शाक्य)

पूर्व मेयर, काठमाडौं महानगरपालिका

काठमाडौँ महानगरपालिका या महानगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

पत्र संख्या:- ०८९/८८
चलानी नं:- १४४५

काठमाडौँ, बागमती प्रदेश, नेपाल

मिति : २०८१/०८/१९
ने.सं. ११४५ थिलाख्व तृतिया

शुभकामना

स्वयम्भुको पाउ भुईखेलमा अवस्थित आनन्द भूवन विहार वि.सं. २०७२ सालको भुकम्पले क्षतिग्रस्त भएकोमा सोको जिर्णोद्धार र पुननिर्माण सम्पन्न भएकामा खुसी व्यक्त गर्दछु । पुनर्निर्मित भवनको निर्माण कार्य सम्बन्धी प्रतिवेदनका साथै विहारसँग सम्बन्धित लेख रचनाहरु समावेश गरी स्मारिका प्रकाशन गर्ने निर्णयको प्रशंसा समेत गर्दछु । महानगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रको मूर्त तथा अमूर्त दुबै किसिमका सम्पदाहरुको संरक्षण तथा संवर्द्धनको कार्यलाई प्राथमिकता भित्र राख्दै आइरहेकोछ । विश्व सम्पदा क्षेत्रमा रहेको यस आनन्द भूवन विहार मुलुककैमहत्वपूर्ण सम्पदा भएको सन्दर्भमा यसको संरक्षण र विकास महत्वपूर्ण कार्य हो । विहारहरु बौद्ध धर्म सम्बन्धी ज्ञान प्राप्त गर्ने महत्वपूर्ण स्थलको रुपमा रहेको छ । हाम्रा परम्परा, विधान, आस्था तथा संस्कृतिको संरक्षण र संवर्द्धनमा आनन्द भूवन विहारको महत्वपूर्ण भूमिकाको स्मरण गर्दै जिर्णोद्धार र पुननिर्माण कार्यका लागि हार्दिक बधाई ज्ञापन गर्न चाहान्छु । साथै यस स्मारिका बौद्ध धर्म सम्बन्धी जानकारी र विचारहरु बोकेको पठनीय सामग्री बन्नेछ भन्ने अपेक्षा सहित स्मारिका सफलताको शुभेच्छा र शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

२०८१/०८/१९

इश्वर मान डंगोल
वडा अध्यक्ष

इश्वर मान डंगोल
वडा अध्यक्ष

फोन नं.: +९७७-१-५९०९०३२ (प्रमुख), +९७७-१-४९६८७३२ (उप-प्रमुख), +९७७-१-४९६८७९७ (प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)
ईमेल: kmc mayor@mos.com.np, mayor@kathmandu.gov.np, ceo@kathmandu.gov.np
पोष्टबक्स नं. ८४९६, काठमाडौँ, नेपाल, वेबसाइट: www.kathmandu.gov.np

आनन्द भूवन बिहार पुनः निर्माण यायेया लागि गठन जूगु
निर्माण तथा उपोभक्ता समिति या दुजः पिं थुकथं दुगु जुल

(संयोजक)
श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थ

(सह-संयोजक)
श्री विद्यासागर तुलाधर

(सचिव)
श्री बृद्धिमान शाक्य

(कोषाध्यक्ष)
श्री महेन्द्र मान बज्राचार्य

(सदस्य)
श्रद्धेय भिक्षु शान्त शोभन

(सदस्य)
श्री रविन्द्र रत्न तुलाधर

(सदस्य)
श्री विजय रत्न तुलाधर

(सदस्य)
श्रीमती मैया चित्रकार

(सल्लाहकार)
श्री ईश्वरमान डंगोल
(१५ वडा अध्यक्ष)

(सल्लाहकार)
श्री डा. त्रिरत्न मानन्धर

वर्तमान आनन्द भूवन बिहार कार्यसमिति

(अध्यक्ष)
श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थ

(उपाध्यक्ष)
श्री विद्यासागर तुलाधर

(महासचिव)
श्री वृद्धिमान शाक्य

(सचिव)
श्रद्धेय भिक्षु शान्त शोभन

(कोषाध्यक्ष)
श्री विजय रत्न तुलाधर

(सह-कोषाध्यक्ष)
सुश्री चन्द्रहेरा श्रेष्ठाचार्य

(सदस्य)
श्री आशाराम लामा

(सदस्य)
श्रीमती मोहिनी चित्रकार

(सदस्य)
श्रीमती बिमला शाक्य

(सदस्य)
श्रीमती गीता शाही

(सदस्य)
श्रीमती अनिता मानन्धर

(सदस्य)
श्रीमती मैया चित्रकार

(सदस्य)
श्रीमती कनक शोभा ताम्राकार

(सदस्य)
श्रीमती अकिल शोभा ताम्राकार

(सदस्य)
श्री रत्न संभव शाक्य

विषय सूची

१. अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ - मंगल मैत्रीको कामना	क
२. का.म.पा. उप-प्रमुख श्री सुनिता डंगोल - शुभकामना	ख
३. का.म.पा. पूर्व मेयर श्री विद्या सुन्दर शाक्य - शुभकामना	ग
४. का.म.पा.-१५ वडा अध्यक्ष श्री ईश्वर मान डंगोल - शुभकामना	घ
५. आनन्द भूवन विहार पुनःनिर्माण यायेया लागि गठन जूगु निर्माण तथा उपभोक्ता समिति या दुजः पीं थुकथं दुगु जुल	ङ
६. वर्तमान आनन्द भूवन विहार कार्यसमिति	च
७. बुद्धकालीन समयका प्रमुख विहारको संक्षिप्त परिचय (भिक्षु शान्त शोभन)	१
८. आनन्द भूवन विहार हिजो र आज (भिक्षु शान्त सिद्धार्थ)	५
९. आनन्द भूवन विहारया पुनःनिर्माण ज्याया लुमंति (विद्या सागर तुलाधर)	८
१०. नेपालमा थेरवाद बौद्ध विहार (श्री डा. त्रिरत्न मानन्धर)	१२
११. काठमाडौंका बहाः बहीहरू (बिमला शाक्य)	१९
१२. आनन्द भूवन विहार पुनःनिर्माण सम्बन्धी प्रतिवेदन तथा विहारका गतिविधि (बृद्धिमान शाक्य)	२४
१३. विहारया नामय् लालपूजा कायेत सहयोग यानादिपिनिगु नां धलः	३३
१४. विहार पुनःनिर्माणया दातापीं	३८
१५. विहारया निति जिन्सि सामान बिया ग्वाहालि याना दिपिनिगु नां घल	६५
१६. फोटो फिचरहरू	६७

बुद्धकालीन समयका प्रमुख बिहारको संक्षिप्त परिचय

– भिक्षु शान्त शोभन
राजकीय पण्डित
सचिव

आजभन्दा करिब २६०० वर्ष अगाडि हाल नेपालको कपिलवस्तु जिल्लामा, तत्कालीन अवस्थामा गणतन्त्रात्मक राज्यपद्धति अनुसार राजा शुद्धोदनले राज्य गर्दथे । यसै समयमा अग्रमहिषि हुनु भएका महारानी महामाया देवीको कोखमा बोधिसत्वले बास गर्न आउनु भएको थियो ।

चार असंख्य एक लाख कल्प सम्म पारमी धर्म पूर्ण गरी तुसित देवलोकमा बसिरहनु भएका स्वेतकेतु बोधिसत्वलाई उक्त समयमा लोक कल्याणको निमित्त पृथ्वीमा आउनु हुन सम्पूर्ण देवी-देवताहरूले निमन्त्रण गर्नु भएको कुरा पालि साहित्यमा देख्न सकिन्छ । उक्त प्रार्थना अनुरूप बोधिसत्व महामायादेवीको गर्भमा प्रवेश गर्नु भई दस महिनासम्म गर्भावास बसी वैशाख पूर्णिमाको दिन लुम्बिनीको सालोद्यानमा जन्मनु भएको थियो । बोधिसत्वको जन्मपश्चात बुद्धमाता महामायादेवी सातौँ दिनमा परलोक भएकी थिइन । बुद्धको जीवनी बारे उल्लेख भएका मूल ग्रन्थहरू दीघनिकाय, मज्झिमनिकाय, सुत्तनिपात, बुद्धवंश, धेरगाथा, जातक-अट्ठकथा, ललितविस्तर, बुद्धचरित, महावग्ग जस्ता ग्रन्थहरूका अनुसार तत्कालीन समयमा बोधिसत्वलाई दुग्धपान लगायत पालन पोषणको सम्पूर्ण अभिभारा महारानी महाप्रजापति गौतमीले गर्नुभएको थियो^१ ।

राजकुमार सिद्धार्थको शैशवकाल सुविधापूर्ण रूपमा बितेको साथै सम्पूर्ण राजपाठ दरबार भित्र नै भएको थियो । १६ वर्षको उमेरमा विवाहगर्नुभई २९ वर्षसम्म गृहस्थी सुख सयलको अनुभव गरिरहनु भएका वहाँको मनमा चार निमित्तका कारणले (वृद्ध शरीर, रोगी, मृतक, प्रव्रजित) गहिरो छाप पारेको थियो जुन महाभिनिष्क्रमणको हेतु हुन पुग्यो । सत्य के होला^२ भनी राजगृहमा गवेषणा गरिरहनु भएको समयमा मगधाधिपति बिम्बिसार राजाले बोधिसत्वलाई दर्शन भेट गर्नुभई सत्य धर्म प्राप्ति पश्चात आफ्नो राज्यमा पाल्नु हुन निमन्त्रणा पनि गर्नु भएको थियो ।

यसपश्चात ६ वर्षसम्म दुष्करचर्या गर्नुभई वैशाख पूर्णिमाको रातमा सम्बोधिज्ञान प्राप्त गर्नु भएको थियो । बुद्धत्व-ज्ञान लाभगरी ४५ वर्षसम्म वहाँले प्राप्त गर्नुभएको अमृतधर्मलाई बहुजन हित र बहुजन सुखको निमित्त गाउँ-गाउँमा, नगर-नगरमा, निगम-निगममा, जनपद-जनपद हुँदै देश-देशान्तरसम्म प्रचार-प्रसार गर्नुभएको थियो ।

धर्मचक्र प्रवर्तनको रूपमा प्रथम अमृत देशना वाराणसी ऋषिपतन मृगदायमा पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूलाई गर्नु भएको थियो । साथै पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूको साथमा ऋषिपतन मृगदावनमा पहिलो वर्षावास बिताउनु भयो । यसै समयमा यश कूलपुत्र, उसको आमा-बुबा र यश कूलपुत्रका ५४ जना साथीहरूलाई धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । बुद्धशासनमा ६० जना आर्यश्रावकहरू भइसके पछि तथागत बुद्धले बहुजन हित तथा सुखको निमित्त चारिकामा पठाउनु भएको थियो^३ । वहाँ तथागत स्वयम पनि उरुवेल जनपदमा पाल्नु भई उरुवेल काश्यप, नदि काश्यप र गया काश्यपसहित १००० जना जटिलहरूलाई दमन गरी बुद्धधर्ममा प्रव्रजित हुनु भएको थियो ।

^१भिक्षु अमृतानन्द, संक्षिप्त बुद्ध जीवनी, धर्मकृतिबौद्ध अध्ययन गोष्ठी, काठमाडौँ - २०५६, पृ. ५,६,११

– T.W.RhysDavids, Buddhism, Society for promoting chirstian knowledge, London –1894, page. 25,26

^२किं सच्च गवेसि

^३चरथ भिक्षवे चारीकं बहुजन हिताय बहुजन सुखाय अत्ताय हिताय सुखाय देव मनुसान मा एकेन द्वे अगमित्थ ।

वेलुवणाराम दान

तथागत बुद्ध राजा बिम्बिसारलाई दिएका वचन अनुसार १००३ जटिलहरू सँग राजगृह नगर गमन गर्नु भयो । बिम्बिसार राजा लगायत सम्पूर्ण मगधका जनताहरू बिच उरुवेल काश्यपलाई लिएर भएको शंका तथागतले दुर गर्नुभई उपस्थित राजा बिम्बिसार लगायत ११ लाख जनसमूह श्रोतापन्न फलमा प्रतिस्थित हुनु भयो भने १ लाख जनसमूह शरणागमन भए^४ । यसपश्चात राजा बिम्बिसारले भोलिको निमित्त भोजनको निमन्त्रणा गरी सबै जना फर्केर जानुभयो । भोजनको लागि नाना प्रकारको प्रणित खाद्य भोज्य तयार गर्न लगाइ भोजन दान गर्नुभयो ।

भोजन पश्चात बिम्बिसार राजाको मनमा यस्तो विचार आएको थियो – “बुद्ध प्रमुख १००३ भिक्षुहरूको बसोबासको लागि कहाँ राख्न उचित होला ? बरू मेरो वेलुवन बगैँचा नगरबाट त्यति टाढा पनि छैन नजिक पनि छैन, आवात जावत गर्नलाई गाढो पनि छैन^५, बरू भगवान् बुद्ध प्रमुख भिक्षु संघलाई त्यही वेलुवन बगैँचा दान गर्नु पर्यो” भनी सोची, सोही सोचअनुसार बिम्बिसार राजाले भोजनोपरान्त सुनको कलश लिएर पानी तर्पण गरी सोउद्यान बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघलाई दान गर्नु भयो^६ । तथागत बुद्धले पनि सो तुष्णीभावले स्वीकार गर्नु भएको थियो । यसरी बुद्धशासनको प्रथम जग सोही वेणुवनमा स्थापना भएको भन्न सकिन्छ । सो समयमा महाभुकम्प पनि भएको थियो । बुद्धशासनमा सबैभन्दा पहिलो विहार दान यही वेणुवन हुनगयो । वेणुवनमा भगवान् बुद्धले आफ्नो जीवनको दोस्रो, तेस्रो, चौथो, सत्रौं र बीसौं वर्षावास बस्नुभएको थियो । यसै वेणुवन विहारमा तथागतले धेरै सूत्रहरूका साथै जातक कथाहरू देशना गर्नुभएको कुरा त्रिपिटकमा उल्लेख भएको पाइन्छ ।

निग्रोधाराम दान

यसरी तथागत बुद्ध राजगृह नगरमा विराजमान भइरहनु भएको खबर थाह पाउँनु भई शुद्धोदन महाराजले पनि १० औं पटकसम्म हजार-हजार जनाको समूहमा कपिलवस्तु गमनार्थ निमन्त्रणा गरी पठाउनु भएको थियो । तथागत पनि बुद्धत्व-ज्ञान लाभ गर्नुभएको पहिलो वर्षमा नै शुद्धोदन महाराजको निमन्त्रणा अनुसार तथागत बुद्धको जातिभूमि देश कपिलवस्तुमा पाल्नु भएको थियो । यसरी ६० योजन मार्ग दुई महिना लगाएर पैदल हिँड्नु भई २०,००० भिक्षुहरूका साथमा कपिलवस्तु नगर पुग्नुभयो^७ ।

राजा शुद्धोदनले पनि सबै शाक्य राज-परिवारहरूलाई सम्मिलित गराई बीस हजार भिक्षुहरू सहित तथागत बुद्ध विराजमान गराउनको निमित्त कपिलवस्तु नगरमा निग्रोध शाक्यको उद्यानमा रमणीय विहार बनाउन लगाए^८ । सो विहार निग्रोध शाक्यको उद्यानमा बनाएको हुनाले त्यो विहारको नाम नै निग्रोधाराम रहन गयो ।

यसरी बुद्धशासनमा समर्पित यस निग्रोधाराम विहारमा भगवान् बुद्ध पुग्नु भएको तेस्रो दिनमा नन्द कुमारलाई प्रव्रजित गराउनु भएको थियो^९ । त्यस्तै तथागत कपिलवस्तुपुर पुग्नु भएको सातौं दिनमा राहुल कुमारलाई पनि यसै विहारमा प्रव्रजित गराउनु भएको थियो^{१०} । यस प्रकार तथागतले अनन्त जाति संग्रह गर्नुका साथै आफूलाई दुग्धपान गराउनु हुने महाप्रजापति गौतमीलाई श्रोतापत्ति मार्ग फल र शुद्धोदन महाराजलाई अनागामी फलमा प्रतिष्ठित गराई पुनः भगवान् बुद्ध राजगृह नगरमा नै फर्किनु भयो । यस निग्रोधाराममा वहाँ तथागत भगवान् बुद्धले १५औं वर्षावास पनि बस्नु भएको थियो ।

^४ भिक्षु अमृतानन्द, बुद्धकालीन राजपरिवार-१, आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू २०२१, पृ. ३६

^५ ऐ. ऐ. पृ. ४३

^६ T.W.RhysDavids, Buddhism, Society for promoting chirstian knowledge, London -1894, page. 62

^७ Nakamura Hajime Transl. by Gaynor Sekimori, Gotama Buddha Vol.1, Kosei publishing company, Tokio 2001, Page 314

^८ पूर्वोक्त पादटिप्पणी नं ४, पृ. १३६

^९ ऐ. ऐ. पृ. १३६

^{१०} Nakamura Hajime Transl. by Gaynor Sekimori, Gotama Buddha Vol.1, Kosei publishing company, Tokio 2001, Page 328

^{११} पूर्वोक्त पादटिप्पणी नं ४, पृ. १३९

^{१२} ऐ. ऐ. पृ. १४०

^{१३} Nakamura Hajime Transl. by Gaynor Sekimori, Gotama Buddha Vol.1, Kosei publishing company, Tokio 2001, Page 327

जेतवनाराम दान

कोशल राज्यको श्रावस्ती नगरमा धनाध्य एवं व्यापारी कुलमा जन्मनु भएका अनाथपिण्डिक महाजनले बनाउनु भएको जेतवन विहारको नाम सर्वाधिक रूपमा त्रिपिटकमा उल्लेख भएको पाउँछौं । असाध्यै धनाढ्य व्यापारी अनाथपिण्डिक महाजनले, राजगृह नगरमा अवस्थित आफ्ना घनिष्ठ मित्रलाई भेट्न जाने क्रममा^{११} प्रथमवार तथागत बुद्धको नाम एवं बुद्ध शब्द श्रवण गर्नुभएको थियो । पूर्वजन्मका संग्रहित अनन्त संस्कारहरूको कारणले यही मित्र भेट नै अनाथपिण्डिक महाजनको निमित्त बुद्धशासनमा समागम हुने हेतु हुनगयो । तथागत भगवान् बुद्धसँगको पहिलो भेटमा नै उहाँको उपदेश सुनेर अनाथपिण्डिक महाजन श्रोतापत्ति फलमा प्रतिष्ठित हुनु भएको थियो । त्यसपश्चात अनाथपिण्डिक महाजनले भगवान् शास्तालाई श्रावस्तीमा पाल्नु हुन प्रार्थना गर्नु हुँदै योजनै पिच्छे विहार समेत बनाउन लगाउनु भएको थियो^{१२} ।

यसप्रकार तथागतलाई निमन्त्रण गरी श्रावस्ती नगरमा बुद्ध प्रमुख भिक्षुहरू विहार गराउनको निमित्तश्रावस्ती नगरमा अनुकुल हुने, आवतजावत गर्न सजिलो हुने, अल्प-भीड, अल्प-शब्द तथा अल्प-घोष भएको उपयुक्त स्थान खोजीगरी १८ करोड धन खर्च गरेर जेत कुमारको उद्यान लिनु भयो^{१३} । साथै उक्त स्थानमा पुनः १८ करोड धन खर्च गरी विहार बनाई, १८ करोड नै धन खर्च गरी उत्सव गरी जम्मा ५४ करोड धन खर्च गरेर भव्य उत्सव गरी बुद्धशासनमा यस जेतवन विहार दान गर्नु भएको थियो^{१४} ।

भगवान् बुद्धलाई उद्यानको बीचमा विहार बनाई, ८० जना महाश्रावकहरूलाई चारैतिर ८० वटा कुटी समेत बनाउन लगाई – चंक्रमणस्थान, दिवास्थान, रात्रीस्थान, स्नानगृह, धर्मशाला, सभागृह, इनार, उपस्थानशालाहरू आदि अनेकविध स्थानहरू बनाउन लगाउनु भई^{१५} सुनको कलशले जल तर्पण गरी यस रमणीय जेतवन विहार बुद्धशासनमा दान गर्नु भएको थियो ।

भगवान् बुद्धको आफ्नो जीवनकालमा सवैभन्दा बढि वर्षावास (१८ पटकसम्म) बस्नु भएको विहार पनि यही जेतवन विहार थियो । भगवान् बुद्धले देशना गर्नु भएका सूत्रहरू मध्ये ४ भागमा ३ भाग यही जेतवन विहारमा देशना गर्नुभएको थियो । बौद्ध इतिहासमा उल्लेख भए अनुसार यस जेतवन विहार, ४ वटा अपरिवर्तनीय स्थानहरू मध्ये एक हुन् । अपरिवर्तनीय स्थान भन्नाले लोकमा जति नै बुद्धहरू उत्पन्न भएतापनि यी स्थानहरू भने कहिल्यै परिवर्तन हुन्नन् भन्ने अर्थ हुन् । हरेक बुद्धहरूले यी ठाउँहरू परिभोग गर्ने हुन्छन् ।

सयौं भिक्षुहरू विहार गर्न सकिने यस जेतवन विहारमा अनाथपिण्डिक महाजन पनि दैनिक तीन पटक जाने गर्नु हुने कुरा त्रिपिटक साहित्यमा उल्लेख भएका छन् । यसप्रकार श्रावस्ती नगरमा अनाथपिण्डिक महाजन लगायत ५ करोड नगरवासीहरू मार्गफल लाभी पनि थिए ।

^{११}भिक्षु अमृतानन्द, बुद्धकालीन गृहस्थीहरू-१, आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू २०२१, पृ. २७

^{१२}ऐ. पृ. २८

^{१३}ऐ. पृ. ४०

^{१४}ऐ. पृ. २५

–T.W.RhysDavids, Buddhism, Society for promoting chirstian knowledge, London –1894, Page69

–Nakamura Hajime Transl. by Gaynor Sekimori, Gotama Buddha Vol.1, Kosei publishing company, Tokio 2001, Page 354 .

^{१५}ऐ. पृ. ४१

पूर्वारां दान

श्रावस्ती नगरका धनाढ्य अमितभोगी महाजनहरू मध्ये मेण्डक सेंठको कुलमा नातिनीको रूपमा विशाखा महाउपासिकाको जन्म भएको थियो^{१६} । आफ्ना बाजे मेण्डक सेंठको हात समाउँदै विहारमा गएर तथागतको धर्मउपदेश सुन्ने क्रममा सात वर्षको उमेरमा श्रोतापन्न फलमा प्रतिष्ठित हुनु भएको थियो^{१७} । श्रोतापन्न विशाखा महाउपासिकाको सोही नगरमा बस्ने मृगार सेंठको छोरा पूर्णवर्धनसँग विवाह भएको थियो ।

विवाहमा आफ्ना पिता धनञ्जयको तर्फबाट दाइजो स्वरूप प्राप्त भएको महालता पसाधन नामक ९ करोड पर्ने आभुषण बेची अनाथपिण्डिक महाजनले भै ९ करोड जग्गाको लागि खर्च गरी किनेर, ९ करोडले विहार बनाई पुनः ९ करोड नै खर्च गरी महाउत्सव गरी बुद्धशासनमा विहार दान गर्नुभयो । ५०० वटा कोठा भएको दुई तल्ले^{१८} यस विहार पूर्व दिशामा परेको हुनाले यो विहारको नाम नै पूर्वारां विहार हुनगयो । यसप्रकार विशाखा महाउपासिकाद्वारा २७ करोड धन खर्च गरी बनाइएको यस विहारमा तथागत बुद्ध ६ पटकसम्म वर्षावास बस्नुभएको थियो ।

जीवक आम्रवन : भगवान् बुद्धको निजि वैद्यको रूपमा परिचित जीवक वैद्यद्वारा राजगृह नगरमा अवस्थित आफ्नो निजि आम्रवन बुद्धशासनमा त्याग गर्नुभएको थियो । सो विहार नै जीवक आम्रवन विहारको रूपमा परिचित हुन पुग्यो ।

राजकाराम : कोशल नरेश राजा प्रसेनजीतले श्रावस्तीमा निर्माण गर्न लगाई बुद्धशासनमा दान गर्नुभएको यस विहारलाई नै राजकाराम विहार भनिन्छ ।

अम्बपालीवन : आम्रपालीले यो अम्बपालीवन (वैशाली) बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघलाई दान गर्नु भएको थियो ।

कुक्कुटाराम : कुक्कुट सेठले बनाएको कुक्कुटाराम (कौसम्बी) विहार बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघलाई दान गर्नु भएको थियो ।

घोषिटाराम (घोषिकाराम) : घोषित (घोषक) सेठले बनाएको घोषिटाराम (कौसम्बी) विहार बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघलाई दान गर्नु भएको थियो ।

पावारिकाराम : पावारिय सेठले बनाएको पावारिकाराम (कौसम्बी) विहार बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघलाई दान गर्नु भएको थियो ।

कालकाराम : कालक सेठले बनाएको कालकाराम (साकेत) विहार बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघलाई दान गर्नु भएको थियो ।

अम्बटकवन : चित्र गृहपतिले बनाएको अम्बटकवन (मच्छिकासण्ड, काशी) बुद्ध प्रमुख भिक्षुसंघलाई दान गर्नु भएको थियो ।

^{१६} भिक्षु अमृतानन्द, बुद्धकालीन महिलाहरू-१, आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू २०२१, पृ. २०

^{१७} ए. पृ. २१

^{१८} ए. पृ. ६५

सन्दर्भ सूची :

१. भिक्षु अमृतानन्द, संक्षिप्त बुद्ध जीवनी, धर्मकृतिबौद्ध अध्ययन गोष्ठी, काठमाडौं - २०५६
२. भिक्षु अमृतानन्द, बुद्धकालीन राजपरिवार-१, आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू - २०२१
३. भिक्षु अमृतानन्द, बुद्धकालीन गृहस्थीहरू-१, आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू - २०२१,
४. भिक्षु अमृतानन्द, बुद्धकालीन महिलाहरू-१, आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू - २०२१
५. T.W. Rhys Davids, *Buddhism*, Society for promoting christian knowledge, London - 1894
६. Nakamura Hajime Transl. by Gaynor Sekimori, *Gotama Buddha* Vol.1, Kosei publishing company, Tokio-2001

– भिक्षु शान्त सिद्धार्थ
विहार प्रमुख, अध्यक्ष

आनन्द भूवन विहार हिजो र आज

विश्व सम्पदा सूचीकृत स्वयम्भू महाचैत्यको पादमूल, भुईखेलमा वि.सं. २०३७ सालमा श्रद्धालु दाता दि. भूवनकृष्ण मानन्धरले बुद्ध सासनको उन्नति प्रगतिको निम्ति आनन्द भूवन विहार स्थापना गर्नु भएको थियो । सुरुवातीको दिनहरूमा सानो हलबाट सुरु भएको यस आनन्द भूवन विहार बिस्तारै श्रद्धालु दाताहरूको श्रद्धा सहयोगबाट भिक्षुहरू बसोवास गर्नको निमित्त संघावासको कमी पनि पूर्ण हुने गरी संघावास बनाइ दिनु भयो ।

२०३७ सालमा स्थापना भएको यस विहारमा मलाई जानकारी भए अनुसार सुरुको दिनमा श्रद्धेय सुगतमुनि महास्थविर भन्तेको आगमन देखि समय-समयमा विभिन्न श्रद्धेय भिक्षुहरू द्वारा आउनु भई उपासक उपासिकाहरूको कल्याणको निमित्त, हितको निमित्त सासनिक कार्य सम्पन्न गरी अगाडि बढि राखेको थियो । श्रद्धालुहरूको श्रद्धा तथा श्रद्धेय भन्तेहरूको धर्म प्रतिको त्यागको कारण यस विहार छोटो अवधि मै सबैको धर्म आस्थाको केन्द्र बन्न पनि सफल भएको नजिर आज पुनःनिर्माण भएको विहारले अवगत गराउँद छ । अविच्छिन्न रूपमा विविध शासनिक कार्यहरू गर्दै यस स्थानमा मात्रै नभई सम्पूर्ण नेपाली बौद्ध समाजमा नै एउटा छुट्टै आयाम बन्दै आएको थियो । समयका विभिन्न अवस्थामा धर्म र विहारप्रति मारको प्रहार भएको असहज परिस्थितिमा समेत श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरूको अटुट श्रद्धाको कारण धार्मिक कार्यहरू लामो समय सम्म खण्डित हुनु परेन । यस प्रकार भन्तेहरूको आशिर्वाद, सहयोग तथा सम्पूर्ण श्रद्धालुहरूको सहभागिताको कारण समस्याहरू निराकरण गर्दै स्वच्छन्द अगाडि बढिरहेको धर्मको यस भूमिमा प्रकृतिको एउटा बज्रपात भयो ।

बि.सं. २०७२ साल वैशाख १२ गतेको महाभुकम्पले यस विहारको संरचनालाई पूर्णरूपमा जरजर बनायो । सम्पूर्ण राष्ट्र माथि नै आइपरेको यस विपत्तिमा हामी भिक्षुहरू पनि अछुतो रहन सकेन । धार्मिक कार्यहरू पूर्णरूपमा खण्डित हुन पुग्यो भने विहार पनि पूर्णत क्षतिग्रस्त भयो ।

समय परिवर्तन हुँदै गयो, जनजीवनहरू पनि बिस्तारै सामान्य हुँदै गए तर पनि महाभुकम्पले दिएका आर्तहरू भने पूर्णत निको भएन तापनि परिस्थितिलाई स्वीकारगर्दै क्षतिग्रस्त विहारमा बिस्तारै बसोवास गर्दै भुकम्प पश्चात पनि महिनौं सम्म आइरहेका भुकम्पका पराकम्पनहरूको बावजुत पनि मन थाम्दै-थाम्दै विहार निवासी भिक्षुहरूले उपासक उपासिकाहरूलाई समेति बुद्ध सासनिक कार्यहरू संचालन गर्दै करिब ५ वर्ष समय व्यतित गर्नु भयो ।

महाभुकम्पको कारणले क्षतिग्रस्त भए पश्चात दि. भूवनकृष्ण मानन्धरको सुपुत्रहरू स्वयम् कृष्ण मानन्धर र श्यामकृष्ण मानन्धर द्वारा पुनः कानुनी प्रक्रिया द्वारा विधिवत रूपमा पूजनीय भिक्षु महासंघलाई दान प्रदान गरियो साथै बि.सं. २०७५ साल चैत्र १९ गते जग्गा धनी काजी इतुम्बहालका बासंघ थाय्पा दि. सानु शाक्यको नाममा सोही स्थानमा रही आएको जग्गा निजका सुपुत्र पन्ना काजी शाक्यबाट विहारलाई दान दिने कार्य सम्पन्न गरियो ।

यसरी कानुनी रूपले विहारको लागि दाताहरूबाट जग्गा दान दिने कार्य सम्पन्न पश्चात, भुकम्पबाट जिर्ण भएको विहारको पुनः निर्माण सम्बन्धी विहारका श्रद्धालु दाताहरू बिच बृहत छलफल तथा सल्लाह अनुसार काठमाण्डौ महानगरपालिकाको आर्थिक सहयोग र श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरूको तर्फबाट प्राप्त दान दातव्यबाट निर्माण गर्ने योजना अनुरूप २०७७ साल मंसिर २५ गते बिहिवार, ने.सं. ११४१ कृष्णपक्ष दशमीको दिनमा आनन्द भूवन विहार प्रमुख श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थ र महानगरपालिका प्रमुख बिद्या सुन्दर शाक्य ज्यूको तर्फबाट शिलान्यास सम्पन्न गरियो ।

आनन्द भूवन विहारका विहार प्रमुख श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थको संयोजकत्वमा निर्माण समिति गठन गरी सम्पूर्ण श्रद्धालुहरूको अथक प्रयास पछि मिति २०७७ साल पौष १ गते देखि विहारको निर्माण कार्य सुरुहुन गयो, साथै विहार निर्माण कार्यमा आफ्नो दान पारमिता पूर्ण गर्न श्रद्धालु दाताहरू सुवर्ण रत्न ताम्रकार र दीप तारा ताम्रकार परिवारको भूमिका अहम रहन गयो । उहाँहरू लगायत श्रद्धालु दाताहरूको बुद्ध सासन प्रतिको श्रद्धा एवं लगावले विहार निर्माण कार्यमा थप उर्जा प्रदान गर्‍यो । यस प्रकार बुद्ध धर्म र बुद्ध शासन प्रति असिम श्रद्धा राख्ने श्रद्धालुहरूको, आनन्द भूवन विहारको नयाँ स्वरूप हेर्ने चाहाना २०७८ सालमा पूर्ण हुन गयो र २०७८ सालमा निर्माण कार्य सम्पन्न गरी चैत्र १४ गते सोमवार ने.सं. १९४२ एकादशीका दिन यस आनन्द भूवनविहार विधिवत रूपमा काठमाण्डौं महानगरपालिकाका मेयर बिद्या सुन्दर शाक्य ज्यूको वरद् बाहुलीबाट समुद्घाटन सु-सम्पन्न भयो ।

हालको पुनःनिर्माण पछिको भव्य एवं रमणीय विहार भवन सम्पन्न हुनु विहार अनि विहार परिवारको अथक प्रयास एवं प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा आनन्द भूवन विहार प्रति श्रद्धा, माया, गौरव र आस्था राख्ने सम्पूर्ण श्रद्धालुहरूको श्रद्धाको प्रतिक ठान्दछु साथै श्री मेयर ज्यू तथा काठमाण्डौं महानगरपालिका परिवारलाई मैत्रीपूर्ण शुभेच्छाका साथ निदुःख, निरोगी दिर्घायु कामना सहित साधुवाद दिन चाहन्छु ।

यस आनन्द भूवन विहारको उन्नति प्रगतिको लागि आफ्नो समय दिइ सहयोग गरिदिनु हुने आनन्द भूवन विहारका कार्यकारिणी सदस्यहरूलाई पनि निदुःख, निरोगी दिर्घायु कामना सहित साधुवाद दिन चाहन्छु ।

आनन्द भूवन विहारया पुनःनिर्माण

ज्याया लुमंति

– बिद्या सागर तुलाधर
उपाध्यक्ष

विश्व सम्पदा स्वयम्भू महाचैत्यया क्वसं भुइख्यः स्थित “आनन्द भूवन विहार” या ४३ दं पुलांगु संरचना भौतिकरूपं तसकं जीर्ण जुइधुंकुगु सकस्यां स्यूगु हे खँ खः । अथेसां तबि अन विहारय् बुद्धपुजा, धर्मदेशना, परित्राणपाठ, बौद्ध तिर्थयात्रा, विहार भ्रमण, निबन्ध प्रतियोगिता, हाजिरी जवाफ, पुस्तक प्रकाशन, श्रद्धेय भन्ते गुरुमापिन्त उच्चशिक्षाया नितिं छात्रवृत्ति, आदि धार्मिक बुद्धशासनिक ज्याभवः मदिकक न्ह्यानावया च्वंगु खः । अहंला आनन्द भूवन विहार विशेष “बुद्ध धर्मका आधारभूत कक्षा” या नितिं तसकं लोकंहवाः ।

न्हापा, श्रद्धेय संघरक्षित भन्ते च्वना बिज्यानाच्वंगु इलय् निसें हे विहार भवन थुनाः योजनावद्ध रूपं पुनर्निर्माण यायेत विहारया लालपुर्जा कायेया नितिं अथक प्रयत्न मज्जु मखु, तर आपालं व्यावहारिक व प्राविधिक कारणं यानाः लालपुर्जा काये मफइच्वंगु खः ।

बुद्ध धर्म प्रति अतिकं श्रद्धा आस्था दुम्ह भाजु भूवन कृष्ण मानन्धरजुं थःगु स्वामित्वया जग्गा विहारया नितिं धकाः जलधारा हायेकाः दान याना दिइगु खः । वय्कः दिवंगत जुइधुंकाः वय्कःया सुपुत्रपिं स्वयम कृष्ण, श्याम कृष्ण मानन्धर जुपिसं थः हनेबहम्ह अबुजुयागु ईच्छा पूर्वकेया नितिं न्ह्याबलें कृतसंकल्पित जूगु जिं तायेका । भाजु श्याम कृष्ण मानन्धरजु अफ्रिकाया युगाण्डाय् च्वनादिइगु जूगुलिं विहारया नामय् लालपुर्जा हयेगु ज्याय् पंगः मजुइमा धकाः यें भाःगु इलय् थः दाजु स्वयम कृष्णजुयात उगु जग्गा पास याना बिइगु अधिकार लिखित रूपं बियाभाःगु खः । भाजु स्वयम कृष्णजुं नं धाःगु इलय् लगत कट्टाया लागि माःथाय् थ्यंकःभाया उदाहरणीय ग्वाहालि याना दिइगु खः । वय्कपिनिगु थ्व गुणयात सदां लुमंका तयेकथं दिवंगत भूवन कृष्ण मानन्धरजुयागु भवाता विहार परिसरय् पलिस्थायाना तःगु खः । वय्कःया सकल परिवार यागु नां विहारया इतिहासय् न्ह्याबलें ल्यनां तुं च्वनी । अथे हे लालपुर्जा कायेगु ज्याय् मैत्री पूर्वक माक्व ई बियाःग्वाहालि याना दिइपिं भाजु हरिहर मानन्धरजु, तेवेन्द्र शाक्यजु, जीवन काजी शाक्यजु पिनि गुण नं सदां लुमना तुं च्वनी ।

विहारया नामय् लालपुर्जा वयेधुंकाः विहारया कोष लगभग शुन्य अवस्थाय् थ्यंगु खः । थौकन्हे छें निर्माणया लागत सर्गः थ्यंगु छगू यथार्थ सत्य खःसा विहारया पुनर्निर्माण यायेगु ज्या नं उत्तिकं हे हथाय् जूगु खः ।

थज्याःगु इलय् का.म.न.पा. वडा नं. १५ या वडा अध्यक्ष भाजु ईश्वर मान डंगोलजुं मेयर भाजु विद्या सुन्दर शाक्यजु यात विहारय् ब्वनाहया दीगुलिं वय्कःयात विहारया सम्पूर्ण वस्तुस्थिति अवगत याकेगु अवसर चूलात । उगु इलय् हे मेयर भाजु विहारया निंतिं महानगरपालिका पाखें फक्व ग्वाहालि यायेगु प्रतिवद्धता प्वंका दिल । उगु वचनं विहारया निर्माणय् पलाः न्ह्याकेत जिमित तःधंगु प्रेरणा जुयाविल । अथे हे भाजु ईश्वर मान डंगोलजुं नक्सापास, दस्तूर छुट आदि प्रशासनिक ज्याय् ग्यसुलाःगु ग्वाहालि याना दिइगु खः । थ्व हे भवलय् भाजु कुलभक्त शाक्यजु, मय्जु वसु शाक्य का.म.न.पा. सम्पदा फाँटया कार्यकारी प्रमुख अर्चना शाक्यजु, सुरज शाक्यजु नापं राजेश्वर अधिकारीजु पिसं निस्वार्थ भावं ग्वाहालि याना दिइगु खः ।

धर्मया निंतिं वय्कःपिसं यानादिइगु ग्वाहालिं याना कोरोनाया विषम परिस्थितिइ नं निर्माणया ज्या मदिकक न्ह्याके फुगु खः । मेयर भाजु विद्या सुन्दरया कार्यकालय् हे वय्कः यागु ल्हातं हे विहारया उलेज्या याये खंगु विहारया निंतिं तसकं लसताया खँ खः ।

आनन्द भुवन विहार प्रति अभिभावकया रुपय् मैत्री करुणा तसें जिमित सहि लँपुई न्ह्याःवनेत माःगु निर्देशन बिया बिज्याःपिं विहारया धम्मनुशासक आनन्दकुटि विहारया का.वा.प्रमुख श्रद्धेय धर्ममूर्ति महास्थविर भन्ते नापं बुद्ध विहारया प्रमुख, आनन्द भुवन विहारया प्रमुख सल्लाहकार श्रद्धेय कोण्डन्य महास्थविर भन्ते प्रति कोटी कोटी वन्दना यासें कृतज्ञता ज्ञापन यानाच्चना ।

भुखाचं तसकं जीर्ण जुइ धुंकूगु विहारय् मनय् गयाः चिकु दुसां तबि, विहारय् हे च्वना बिज्याना, धार्मिक गतिविधियात त्तिरन्तरता बियाबिज्यापिं, श्रद्धेय शान्त सिद्धार्थ भन्ते नापं वसपोलया हरेक पलाखय् किपालु थें साथ बियाबिज्याःम्ह श्रद्धेय शान्त शोभन भन्ते पिं प्रति न्ह्याबलें श्रद्धां छ्यं क्वछू । विहार थुने धुंकाः जस्ताजक बारे यानातःगु टहराय् च्वना बिज्यासें, स्वलातक तान्वः चिकुया परवाह मयासें, वर्षावास पूर्वका बिज्याःगु, अधिस्थान बलया ज्वलन्त उदाहरण खः । विहार निर्माणया भवलय् वसपोलपिं न्ह्याबलें न्ह्यःने दयां तुं च्वनी । ज्या याइपिन्त निर्देशन नापं रेखदेख याना बिज्याई । वसपोल पिसं विहारयात माःगु निर्माण सामान न्याःवनेत न्ह्याबलें ई पिकना बिज्याइगुलिं ज्या यायेत तसकं अपुका बिज्यागु खः । वसपोल पिनिगु कुशल नेतृत्व क्षमता व धर्म देशनाया प्रभावं यानान्हिथं विहारय् भाइपिं उपासक उपासिकापिं बढे जुयाः चतुपरिषद अभिवृद्धि

जूगु धर्म गौरवया खँ जूगु दु । तथागत सम्यक सम्बुद्धयागु अमृतोपदेश प्रचार प्रसार यायेगु ज्याय् आनन्द भूवन विहारया भन्ते पिनिगु पलाः मदिकक न्ह्याना चवनी धकाः भलसा कासैं दुनुगलं निसैं कृतज्ञता ज्ञापन यानाचवना ।

आनन्द भूवन विहारया निर्माण नापं विहारया हरेक गतिविधिइ ई बियाः कार्य-समितिया महासचिवया भ्यात्तुगु जिम्मेवारीयात कःघाना दिम्ह भाजु बृद्धिमान शाक्यजु यागुनं ज्वः मदुगु योगदान दु । कोरोना तसकं फैले जूगु ईलय् नं थःगु स्वास्थ्यया परवाह मतसे माःथाय् तक्क भायाः योगदान याना दिइगु खः ।

विहारया ज्याखँय् तसकं मन क्वसायेकाः लगेजूमह मेम्ह ब्यक्तित्व खः, ल्यू छ्याञ्जे भाजु रबिन्द्र रत्न तुलाधर । विहारया निर्माणया भवल्य् पहिला तल्ला ढलानया इलय् बहनिसिया १२:०० बजेतक चवना ज्या क्वचायेका तिनि लिहाँभागु खः । बिहारया छुं नं ज्या बिलकि तुरुन्त हे ब्वाँय् वने धुंकि । वय्कःया मां यूरिशोभां जितःन्ह्याबले धयादिइ कि “विहारया ज्या बलकि वया छें नं ल्वःमं, परिवार नं ल्वःमं” । वय्कलं विहारया निर्माण समितिया दुजः नापं “बुद्ध धर्मका आधारभूत कक्षा” या संयोजक जुयाः तःदँ तक ज्या यानादिल । थुकिं वय्कःयाके विहार प्रति गुलि श्रद्धा, गुलि समर्पण भाव दु धैगु स्पष्ट जू । किजा रबिन्द्रं जीवनय् ततःधंगु समस्यायात सामनायाना दिल, तर विडम्बना कोरोनाया कहरयात धाःसा त्याके मफुत । थःगु जीवनकालय् हे विहार सम्पन्न जूगु स्वये मखंसां वय्कःयागु म्हगस पूवंगु दु । वय्कःया अबुजु उपासक हिरा रत्न नापं सकल परिवार पाखें दिवंगत जुया दिइम्ह थः काय् रबिन्द्र रत्नया पुण्यस्मृतिई आनन्द भूवन विहारयात सिंयागु कलात्मक मूलखा श्रद्धापूर्वक दानयाना दिइगु खः । दि. रबिन्द्रं यानादिइगु योगदान व गुण न्ह्याब्लें लुमनां तुं चवनी । वय्कःयात सुगति नापं निर्वाणया कामना यानाचवना ।

धर्मय् नुगः क्वसाःपिं ठेकेदार अमिर महर्जन नापं ग्वाहालिमि अनिल स्थापितजु पित्सं लाभ स्वया अप्वः गुणस्तरयात प्राथमिकता बियाः निर्माण सम्पन्न याना दिइगुलिं वय्कःपित्त नं आपालं साधुवाद दु ।

ध्वहे भवल्य् अष्ट्रेलियाया सिड्नी चवनादिइपिं सुवर्ण रत्न ताम्राकार व दीप तारा ताम्राकार शाक्यजु पिनि मनय् बुद्ध शासनय् छुं ग्वाहालि यायेगु इच्छा दुगु जुयाचवन । वय्कःया थःथिति भाजु मणि रत्न व मय्जु ज्ञानु तुलाधरजु नापं भाजु स्वयम्भू रत्न तुलाधरजुपिं स्वनिगःया निर्माण जुयाचवंगु थी थी विहारय् चाःह्यू भाःगु भवल्य् आनन्द भूवन विहारय् नं स्वःभाःगु खः । वय्कःपिसं अन जुयाचवंगु ज्या खनां भाजु सुवर्ण रत्नयात जानकारी बिया दिगु खः । विदेशय् चवना दिइसां नेपाया बुद्धशासनय् तधंगु तीबः जुईकथहं श्रद्धावान सुवर्ण रत्न ताम्राकार व दीप तारा ताम्राकार शाक्य सपरिवार पाखें विहारया चवत तल्लाय् थी थी धार्मिक प्रयोजनया नितिं धम्महल लिसैं तुं भन्तेपिं चवना बिज्यायेगु लागि आवास, भुतु नापं थुगु तल्लाया फुक्कं दयेका संघदान यागु जुल ।

विहारया हने बहःपिं सल्लाहकार भाजुपिं डा. त्रिरत्न मानन्धर, दि. शान्त कुमार चित्रकार, लक्ष्मण शाक्य, ध्यानआचार्य महेन्द्र मुनि बज्जाचार्य पिनिगु अमूल्यगु सल्लाह सुभावे न्ह्याबलें दयाचवंगु जुल ।

नेपाःया बौद्ध जगतय् दानीम्ह दाता कथं तसकं नां जाःम्ह साहु द्रव्यमानसिं तुलाधर व वय्कःया तिरि मय्जु बसुन्धरा तुलाधर परिवारं विहार निर्माण जुइन्त्यव निसें हे व्यक्तिगत रुपं च्यूताः कया दिइगु खः । लिपा वय्कः म्हं मफय् धुंकाः नं थः भौ डा. रिना बनिया तुलाधर पाखें बरोबर हे जानकारी कयादिई । वय्कःया थः परिवार पाखें दिवंगत अबुजु रत्नमान सिं व मां मोतीलानी तुलाधरया पुण्यस्मृतिई मुख्य धम्महलय् भगवान बुद्धया सिंह शैया शैलीया मूर्ति दानयाना दिइगु खः ।

बुद्ध शासनयात स्थिर यायेत शुद्ध चित्त तयाः विहारया हरेक धार्मिक गतिविधिइ सहभागी जुयाः ग्वाहालि यानादीपिं महेन्द्र मान बज्जाचार्य, विजय रत्न तुलाधर, आशाराम लामा, गीता शाही, मैया चित्रकार, बिमला शाक्य, मिनर्भा बज्जाचार्य, कनकशोभा बनिया, अनिता मानन्धरपिंसं नं थःगु जिम्मेवारी सुथां लाक्क पूर्वकादीगुलिं वय्कःपिं सकलें साधुवादया पात्र खः ।

बि.सं. २०६८ सालय् विहारय् जिं पलाः तसां निसें थौतक्क विहारया धार्मिक व हरेक गतिविधिइ संलग्न जुइ खनाः जिगु मन तसकं हे लय्ताः । न्हापा तसकं जीर्णगु विहारया स्वरुप खनाचवंगु थ्व मिखां कथं आधुनिक सुविधा सम्पन्न विहार न्ह्यःने धस्वागु खनिबलय् न्ह्यलय् ला ज्वलय् ला थें जू । थौकन्हे विहारय् थ्यनीबलय् चन्द्रमाय् पलाः तैपिनि जुइगु अनुभूति थें जितः नं तसकं सुखद् अनुभूति जू । सकलसियां धर्म दानं धस्वाःगु थ्व आनन्द भूवन विहार चीरकाल तक बुद्ध, धर्म व संघया गौरव थकयाः समाजय् शान्ति जः ह्वला च्वनीगु क्वात्तुगु आधार जुइगु विश्वास ब्वलंगु दु ।

बुद्ध धर्म प्रति आस्था गौरव तयाः नुगःलय् श्रद्धाया स्वाँ ह्वयेकाः, बुद्ध शासनिक ख्यःयात च्वन्त्याकेत दुयंगु आर्थिक ग्वाहालि याना बिज्याःपिं सकल श्रद्धेय भन्ते, गुरुमापिं, श्रद्धावान उपासक उपासिकापिनिगु दान रुपी पुण्य ज्यायात न्ह्याक्वः च्वच्छासां गाइमखु थें ताः । वयकः थुज्वपिंनाप सहकार्य याना आनन्द भूवन विहार धस्वाके खंगु जीगु जीवनया तःजिगु सुखानुभूति खः ।

। चिरं तिष्ठतु सद्धम्मो । साधु साधु साधु ।

– डा. त्रिलोक मानन्धर
सल्लाहकार

नेपालमा थेरवाद बौद्ध विहार

बुद्धधर्ममा विहार

शिद्धार्थ गौतम इ.पू. छैठौं शताब्दिमा कपिलवस्तुका शाक्य राजा शुद्धोधन र महारानी महामाया देवीको पुत्ररत्नको रूपमा लुम्बिनीमा जन्मिनु भएको थियो । उहाँले २९ वर्षको किशोरावस्था मै राजकीय सुख सयल त्यागी गृहत्याग गर्नुभई ६ वर्ष सम्म कठोर दुष्करचर्या पश्चात बोधगयाको एक पीपल वृक्ष मूनि बुद्धत्व प्राप्त गर्नु भएको थियो । बुद्धत्व प्राप्त भएपछि उहाँले मगधलाई केन्द्रविन्दु बनाई धर्मप्रचारमा लाग्नु भएको थियो । उहाँलाई पहिलो पटक मगधको राजा बिम्बिसारले बुद्ध सहित भिक्षुसंघलाई आवासको लागि बेलुवन विहार दान दिनुभएको थियो । केही समय पश्चात उहाँ श्रावस्तीलाई पनि केन्द्र विन्दु बनाई सद्धर्म प्रचारमा लाग्नु भयो । श्रावस्तीमा पनि उहाँ प्रमुख भिक्षु संघका लागि अनाथपिण्डिकले जेतवनाराम तथा महाउपासिका विशाखाले पूर्वाराम विहार बनाई दिनुभएको थियो । बुद्ध कपिलवस्तु आगमन हुँदा राजा शुद्धोदनले एउटा विहार दान दिनुभएको थियो । त्यस विहारलाई निग्रोधाराम भनिन्छ । आजकल यसलाई कुदान भन्ने गरिन्छ ।^१ विहार शब्द बुद्धकालीन शब्द हो । बुद्ध सहित भिक्षुहरु बस्ने आवासलाई विहार भनिन्छ । विहार शब्द पाली शब्दविहरति बाट आएको मानिन्छ जसको अर्थ हो बस्नु । बुद्धकालमा जेतवनाराम, पूर्वाराम, निग्रोधाराम, घोषिताराम आदि थुप्रै विहारहरु बनेको उल्लेख पाइन्छ । राजगृहमा मात्रै १८ वटा महाविहारहरु भएको वर्णन छ । ठूला-ठूला विहारहरुलाई महाविहार भन्ने गरिन्छ ।^२

नेपालमा प्राचीन विहार: गुँविहार

बुद्धकालीन नेपालमा के-कस्ता विहारहरु निर्माण भएको थियो भन्ने बारेमा अनुसन्धान गर्न बाँकी नै रहेको देखिन्छ । बुद्धकालीन समयका विहारहरुकै निरन्तरता स्वरूप नेपाल मण्डलमा पनि विहार निर्माणको थालनी भएको अनुमान गर्न सकिन्छ ।

^१भिक्षु अमृतानन्द, संक्षिप्त बुद्धजीवनी, लुम्बिनी : अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध समाज, २०६०, पृ.५९

^२महेन्द्र रत्नशाक्य, पालिसाहित्यमाविहार, बुद्ध जयन्ति स्वर्ण उत्सव, स्मारिका, ललितपुर : पद्मावतीमहाविहार, २०७१, पृ.५६

बुद्धकालीन समयमा नै भिक्षु आनन्द नेपाल आउनु भएको इतिहास रहेको छ । धम्म-भण्डागारिकको पदवी पाउनु भएका भिक्षु आनन्द आफ्नो नातेदारहरु भेट्न आउनु हुने कुरा मूल सर्वास्तिवाद विनयमा उल्लेख गरिएको छ । उहाँको आगमनको कारणले बुद्धकालीन समयकै प्रारम्भिक बुद्धधर्म वा थेरवादको सुत्रपाठ भएको मान्न सकिन्छ । यसरी बुद्धको समयमा नै नेपालमा भिक्षु र भिक्षुणी परम्परा विद्यमान हुनसक्ने सम्भावनालाई नकार्न सकिंदैन ।

इशापूर्व तेस्रो शताब्दीमा अर्थात् बुद्ध परिनिर्वाणको २२० वर्ष पछि सम्राट अशोकको धर्मदूत मण्डल हिमवत प्रदेशमा आउनु भएको र यस स्थानमा बुद्धधर्मको प्रचार गरेको उल्लेख गरिएको छ । हिमवत प्रदेश वा खण्ड भन्नाले नेपाल नै भएको कुरा इतिहासकारहरुले भन्ने गरेका छन् । यसरी अशोक कालमा मज्झिमथेर र अन्य भिक्षुहरुको आगमन संगै नेपालमा बुद्धधर्मको प्रचार भएको र विहार निर्माण भएको कुरा इतिहासकारहरुले उल्लेख गरेको देखिन्छ । मज्झिमथेर नेपाल मण्डलको साँखुमा बस्नु भएको र उहाँ बस्नु भएको विहार गुँविहार हो भन्ने कुरा इतिहासकारहरुले उल्लेख गरेको छ । इतिहासकार धनबज्रका अनुसार यस विहार मज्झिमथेरबाट निर्माण भएको विहारको रूपमा उल्लेख गरिएको छ । यस विहारमा विभिन्न गुफाहरु पनि रहेका छन् जुन ध्यान बस्नको लागि उपयुक्त तवरले बनाएको देखिन्छ । यस ऐतिहासिक तथ्यबाट पनि थेरवादको अस्तित्व अगाडी देखी हुनुपर्ने विज्ञहरुको मान्यता छ । तर अनुसन्धानको अभाव तथा अभिलेखहरु नभएको कारणले नेपालमा थेरवाद धेरै अगाडी देखी छ भन्ने कुरामा शंसय गर्नेहरु पनि छन् । थेरवाद लोप भईसके पछिको अवस्थामा थेरवादी भिक्षुहरु तथा भिक्षुणीहरु पनि नहुने भएपछि विहारहरु स्थापना हुने कुरै भएन । अशोककी छोरी चारुमतिको नाममा चाबही पनि अशोक कालमा नै निर्माण गरिएको विहारको रूपमा लिइन्छ । कालान्तरमा नेपालमा प्रारम्भिक बुद्ध धर्मको प्रभाव कम भई नेपाल मण्डलमा बज्रयानको प्रचार प्रसार संगै बहाः बहीहरु निर्माण भएको देखिन्छ ।

कालान्तरमा नेपालमा प्रारम्भिक बुद्धधर्म कमजोर भएर गएको थियो । इशाको ८ औं शताब्दी देखि नेपालमा क्रमिक रूपमा बज्रयानको विकास हुँदै गयो र शाक्यहरु बस्ने ठाउँलाई बही भनियो भने बज्राचार्य र बज्राचार्य तथा शाक्यहरु संयुक्त रूपमा बस्ने स्थललाई बहाः भनियो । यसरी बहाः बही भनेको विहारको नेवाःकरण भएको भन्न सकिन्छ । हाल नेपालीमा बहाल र बहिल भन्ने पनि चलन रहेको देखिन्छ । यस काठमाडौं उपत्यकामा विभिन्न संख्यामा बहाः र बहीको रूपमा बौद्ध धर्मको केन्द्रहरु

निर्माण हुँदै गयो, जसलाई हामी आज परम्परागत बज्रयान बुद्ध धर्मको एक उल्लेखनीय संरचनाको रूपमा लिन सकिन्छ। विसौ शताब्दीको मध्य देखि नेपालमा थेरवाद पुनर्जागरण भएको थियो। थेरवाद को पुनर्जागरणसंगै थेरवाद विहारहरूको निर्माण पनि द्रुतगतिले बढ्दै गएको छ। विशेष गरी नेपालमा विसौ शताब्दीको शुरुमा मात्र थेरवादको पुनर्जागरण भएकोले वर्तमान अवस्थामा भएका विहारहरूको इतिहास लामो छैन। थेरवाद पुनर्जागरण भएर केहि गति लिन लागेको समयमा त्यस बेलाका राणा शासकहरूले बुद्धधर्म प्रचार प्रसारमा रोक लगाएका थिए। चन्द्र शमशेर र जुद्ध शमशेर राणाले त भिक्षुहरूलाई देश निकाला गरेका थिए।

जुद्ध शमशेरको पालामा २००१ साल श्रावण १५ गते उपत्यकामा बुद्ध शिक्षा प्रचार गरेको आरोपमा आठ जना थेरवाद भिक्षुहरूलाई देश निकाला गरियो। पछि सारनाथ (भारत) को भिक्षु चन्द्रमणि महास्थविर, श्रीलंकाका भिक्षु नारद महास्थविर र नेपालका भिक्षु अमृतानन्दको अथक प्रयासले सबै भिक्षुहरूलाई नेपाल फर्काएका थिए। यसरी विभिन्न बाधा अडचनहरू सामना गरेर नेपालमा थेरवाद प्रचार भयो र भिक्षुहरूको संख्या पनि बढ्दै गयो, जसको परिणाम स्वरूप स्वयम्भू महाचैत्यको पश्चिम पट्टी रहेको मञ्जुश्री मन्दिर रहेको स्थान भन्दा तल पट्टी ने.सं. १०६२, बु.सं. २४८६, इस्वी सम्वत् १९४२, वि.सं. १९९८ सालमा श्रद्धेय भिक्षु ऊ. चन्द्रमणि महास्थविरका शिष्य श्रद्धेय भिक्षु धम्मालोक महास्थविरले सानो कुटीको रूपमा 'आनन्दकुटी' विहारको स्थापना गर्नु भयो। यो विहार नै नेपालको थेरवाद बुद्ध धर्मको प्रथम विहार मानिन्छ। आनन्दकुटी विहार स्थापना भन्दा पहिला थेरवादी भिक्षुहरू, लामाभिक्षुहरू तथा अनागारिकाहरूको बासस्थान तथा धार्मिक गतिविधिको शुरुवात किण्डोल बहा: अर्थात् कीर्तन महाविहारमा पनि थियो। शुरुवातको थेरवादी विहारको रूपमा भोजपुरको शाक्यमुनि विहारलाई पनि लिइन्छ।

थेरवाद बुद्धधर्म पुनःजागरण पछि उपत्यका तथा उपत्यका बाहिर बौद्ध स्थल, सार्वजनिक ठाउँ तथा निजि ठाउँहरूमा उपासक, उपासिका मिलेर नयाँ विहार तथा जिर्ण भइसकेका विहारलाई जिर्णोद्धार गरेर भिक्षुहरू बस्ने ठाउँ बनाई दिनु भयो। केहि लोप भइसकेको र जिर्ण बज्रयान विहारहरू पनि थेरवादको विहारमा परिणत भएको तथ्यहरू छन्। काठमाडौंको गण महाविहार, पाटनको सुमंगल विहार र भक्तपुरका केहि बहा: बहिहरू पूर्ण रूपमा नयाँ बनाएर थेरवाद विहारमा परिणत गरियो।

थेरवाद विहारमा बहा: बहीमा जस्तै नेपालको कला संस्कृति तथा मौलिकता झल्केको देखिंदैन। शायद ती विहारहरू के कस्तो कला, संस्कृति तथा मौलिकता सहित निर्माण हुनु पर्छ भन्नेमा दाताहरू साथै भिक्षुहरूको ध्यान नपुगेको देखिन्छ।

विदेशी लगानीमा निर्मित थेरवादी विहारहरुमा ती देशका कला संस्कृतिहरु देखा पर्ने भएकोले गर्दा पनि नेपालको थेरवाद विहारहरुको नमुना यस्तो छ भन्न सकिने अवस्था छैन । यसरी नेपालको कला, संस्कृति, दार्शनिक मौलिकता प्रदर्शित गर्न सक्ने कुनै थेरवादी विहार निर्माण भएको छैन जब कि बज्रयान बहाः बहिहरुमा आफ्नै किसिमका विशेषता रहेका छन् ।

विहारहरुको निर्माण र धार्मिक गतिविधिहरुको विकास

युवा भिक्षुहरुको संख्या वृद्धि संगै विहारहरुको उल्लेखनीय वृद्धि हुने क्रम पनि शुरू भयो किम्डोल र आनन्दकुटीमा मात्र सीमित भिक्षुहरुले उपत्यकाका थेरवाद शासनको प्रादुर्भाव संगै भिक्षुहरु किम्डोल विहारबाट धर्मप्रचार शुरूवाट गरिएको थियो । अन्य ठाउँमा पनि विहारको व्यवस्था गर्दै जानु भयो । शुरूवाटको समयमा भोजपुरमा पनि शाक्यमुनि विहार निर्माण भएको थियो । प्रारम्भिक दिनमा पुराना बौद्ध स्थल तथा सार्वजनिक ठाउँ आदिमा पुराना संरचनाहरुको जिर्णोद्धार गरेर भिक्षुहरु उक्त ठाउँमा बस्ने अनुकूल बनाउने काम भयो । काठमाडौँमा भिक्षु सुदर्शन महास्थविर बाट गण-महाविहारको जिर्णोद्धार गर्नुभयो । त्यस्तै भाजु रत्न शाहुको प्रयासबाट काठमाडौँको मूटु नघःलमा श्रीघः विहार स्थापना भयो । त्यस्तै ललितपुरमा श्री सुमंगल विहार, शाक्यसिंह विहार, मणिमण्डप विहार, भक्तपुरमा बौद्ध समकृत विहार, मुनी विहार, बनेपामा सुदर्शन विहार, चन्द्रकीर्ति विहार आदिमा भिक्षुहरु बस्नुभई दैनिक धार्मिक कार्यकलापमा संलग्न हुनुभयो । उपत्यका बाहिर बुटवल, पनौति, पोखरा, तानसेन, लुम्बिनी, कपिलवस्तु, नारायणघाट, हेटौँडा, बीरगंज, त्रिशुली, भोजपुर, चैनपुर, बागलुंग, चत्तरा, धरान, धनगढी, उर्लावारी, विराटनगर, भोपा आदि ठाउँमा विहारहरु बस्ने र धार्मिक गतिविधि शुरू हुने क्रम जारी भयो ।

विहारहरु बनाउनमा विशेष योगदान दिनु हुने भिक्षुहरुमा भिक्षु प्रज्ञानन्द, भिक्षु धम्मालोक, भिक्षु अमृतानन्द, भिक्षु अनिरुद्ध, भिक्षु बुद्धघोष, भिक्षु अश्वघोष, भिक्षु सुमंगल, भिक्षु सुदर्शन, भिक्षु ज्ञानपुर्णिक, भिक्षु मैत्रि, भिक्षु सुशोभन, भिक्षु बोधिसेन, भिक्षु गुणघोष, भिक्षु शीलभद्र लगाएत अन्य भिक्षुहरुले पनि विहार निर्माणमा अग्रणी भूमिका खेल्नु भएको थियो ।

भिक्षुहरु मात्र नभई नेपालको थेरवाद शासनलाई अभिवृद्धि गर्न विभिन्न स्थानमा विहारहरु निर्माणमा अनागारिका गुरुमाहरुले पनि अग्रणी भूमिका खेल्नु भएको छ । विशेष रूपले अनागारिका धम्मवतिले आफ्नो वाक सिद्धि प्रवचनले

उपासक उपासिकाहरुको मन जितेर उपत्यकाको मुटुमै धर्मकीर्ति विहार निर्माणगर्नु भयो । उहाँले ध्यान केन्द्रको रूपमा अन्तर्राष्ट्रिय ध्यान केन्द्र शंखमोल, बनेपाका ध्यानकुटी विहार निर्माणमा पनि विशेष योगदान दिनुभएको थियो । धर्मकीर्तिकै श्रृंखलाको रूपमा, सुलक्षणकीर्ति, बसुन्धरा विहार, लुम्बिनीमा गौतमी विहार आदि विहारहरु निर्माण एवं विभिन्न बौद्ध गतिविधि संचालन गरी युवाहरु तथा उपासक उपासिकाहरु माझ सर्वाधिक लोकप्रिय गुरुमाको रूपमा उहाँ प्रतिष्ठित हुन सफल हुनु भयो । अन्य गुरुमाहरुमा अनागारीका शुशीला, माधवी आदि गुरुमाहरुले पनि विहार निर्माणमा तत्परता देखाउनु भयो ।

लुम्बिनीमा थेरवादी बौद्ध विहार निर्माण

उपत्यका तथा उपत्यका बाहिर विभिन्न स्थानमा विहार निर्माण हुने क्रममा लुम्बिनीमा विहार निर्माणलाई विशेष रूपमा लिन सकिन्छ । लुम्बिनी विकासको प्रारम्भकालमा निर्माण गरिएको बुद्धमन्दिर र अतिथीगृहलाई केन्जो तान्कोको गुरु योजना अनुसार अन्यत्र सार्नुपर्ने भएकोले प्रारम्भकालमा निर्माण गरिएका ती संरचनाहरु हटाएर अन्यत्र बनाउनको लागि लुम्बिनी विकास कोषबाट प्रदान गरिएको जग्गामा थेरवादी बौद्ध विहार निर्माणको योजनामा हाल सम्पूर्ण थेरवादका चतुपरिषद द्वारा सामुहिक प्रयास गरेको देखिन्छ । उक्त कार्यको लागि शुरुमा आवश्यक चन्दा रकम संकलन भएको थियो तर पछि वर्षावासको समाप्ति पछि हुने कथिन दानकार्य मा भिक्षु संघलाई दिने दानको रकम तथा विशेषरूपले त्यस कार्यक्रममा हुने अष्टपरिष्कारको दानबाट प्राप्तहुने छुट्टै रकम उक्त विहारको निर्माणको लागि कोष खडा गर्ने कार्य शुरु भएको थियो । प्रत्येक वर्ष भइरहने कथिन र त्यसमा हुने अष्टपरिष्कारको रकम र श्रद्धालुहरुबाट श्रद्धापूर्वक दिईने दान संकलन कार्यमा तिब्रता भइ रहेको अवस्था छ ।

हाल नेपालमा विद्यमान थेरवाद बौद्ध विहारहरु :

थेरवाद पुनर्जागरणको केही वर्ष सम्म उपत्यकामा केही संख्यामा भएको विहार अहिले थेरवाद पुनर्जागरणको १०० वर्ष पछि उपत्यका र मोफसलमा गरी १०० भन्दा बढी थेरवाद विहारहरु स्थापना भइ सकेको छ । नेवारहरु बाहुल्य रहेको उपत्यका र मोफसलमा मात्र केन्द्रित विहारहरुमा विभिन्न जनजातीहरुले पनि थेरवादी विहार निर्माणको थालनी गर्नुभएको छ ।

हाल नेपालमा रहेका थेरवादी बौद्ध विहारहरू यस प्रकार छन् ।

काठमाडौंमा

- आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भु
- श्रीघः विहार, नःघल टोल
- धर्मकीर्ति विहार, नःघल
- किण्डोल विहार, किण्डोल
- निर्वाणमूर्ति अनागारिकाराम, किण्डोल
- प्रणिधिपूर्ण विहार, बलम्बु
- बुद्ध विहार, भृकुटी मण्डप
- गणमहा विहार, गणबहाल
- नगरमण्डप श्रीकीर्ति विहार, कीर्तिपुर
- गौतम बुद्ध विहार, पांगा
- मनमैजु विहार, मनमैजु
- संघाराम विहार, ढल्को
- चतुर्ब्रम्ह विहार, मातातिर्थ
- धर्मचक्र आश्रम, बागबजार
- विश्व शान्ति विहार, बानेश्वर
- पद्म सुगन्ध विहार, मजिपात
- महाप्रज्ञा आश्रम, डिल्ली बजार
- अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र, शंखमोल
- आनन्द भूवन विहार, धिमेल्बहं
- सुलक्षण कीर्ति विहार, चोभार
- पद्म कीर्ति विहार, कमलपोखरी
- जीतवन विहार, थानकोट
- धम्मावास विहार, खुसिबुँ
- बुद्धभूमि महाविहार, टोखा

- बुद्धरत्न विहार पुतली सडक
- रत्नविपश्यना विहार, सानो भर्याड
- विश्वशान्ति धर्मकीर्ति विहार, बसुन्धरा
- गौतम बुद्ध विहार, पांगा
- चारुमति विहार, चावहिल

ललितपुरमा

- सुमंगल विहार, लुखुसी
- शाक्यसिंह विहार, थैना
- मणिमण्डप विहार, पटको
- शान्ति विहार, राजतिर्थ
- बौद्धजन विहार, सुनाकोठी
- ज्योतिउदय विहार चापागाउँ
- बेलुवनाराम विहार, थेचो
- सुवर्ण छत्रपुर विहार, लूभु
- सिद्धिमंगल विहार, थसी
- जयमंगल विहार, तनबहाल
- इलाबही विहार, इलाबही
- जितापुर गन्धकुटी विहार, खोकना
- अमरापुर बुद्ध विहार, बुंग
- पुण्यउदय विहार, हरिसिद्धि
- यम्पि विहार, ईवही
- यशोधरा बौद्ध विद्यालय
- शान्ति सुखावास, चाकुपात

भक्तपुरमा

- मुनि विहार, भक्तपुर
- बौद्ध समकृत विहार, भक्तपुर
- पाटी विहार, ठिमी
- नगदेश विहार, ठिमी

बनेपा

- चन्द्रकीर्ति विहार
- सुदर्शन विहार
- ध्यानकुटी विहार
- बोधिचर्या विहार

पनौति

- काशीवर्ण विहार

धुलिखेल

- पूर्वाराम विहार
- सिखलापुर विहार

हेटौंडा

- प्रज्ञा महाविहार धरान
- बुद्धधर्म आश्रम
- स्वयम्भु चैत्य विहार
- ज्योति विहार

पाल्पा तानसेन

- आनन्द विहार
- टक्सार विहार
- महाचैत्य विहार
- होलन्दी विहार
- महाबोधि विहार

नुवाकोट

- सुगतपुर विहार, त्रिशूली
- ककनी बुद्ध विहार, रानीपौवा

बुटवल

- अन्तर्राष्ट्रिय बुद्ध परियत्ति, उदयविहार

गुल्मी

- शान्ति श्री बुद्ध विहार, वामी, टक्सार

चैनपुर

- सिद्धि विहार
- बोधिसत्त्व विहार

म्याग्दी

- बेनी बुद्ध विहार

पोखरा

- धर्मशिला बुद्ध विहार
- माछापुच्छ्रे विहार, पोखरा

भोजपुर

- शाक्यमुनि विहार

बुटवल

- पद्म चैत्य विहार

नारायणगढ

- चित्रवन विहार

लुम्बिनी

- अभिनव बुद्ध विहार
- गौतमी विहार

भैरहवा

- पुगताभूमी विहार

भद्रपुर

- बुद्ध विहार, भापा

धनगढी

- लोकचक्र विहार

विराटनगर

- बुद्ध विहार, नेपालगञ्ज
- बुद्ध विहार

दाङ

- बुद्ध विहार,

रिडी

- सुगन्ध विहार, कपिलवस्तु
- मंगल विहार, बागलुंग
- ज्ञानोदय विहार, उर्लाबारी
- स्वयम्भु चैत्य विहार, धरान
- स्वयम्भु चैत्य महाविहार

– बिमला शाक्य
का.का. सदस्य

काठमाडौंका बहाः बहीहरु

विहार शब्द संस्कृतबाट आएको हो । विहारको मुख्य आधारभूत संरचना दुई हजार वर्ष अगाडी नै तयार भई सकेको देखिन्छ । भारतको अजन्ता एलोरा गुफामा बनाई राखेको विहारहरु अहिले सम्म पनि सुरक्षित छ । त्यहाँ बनाई राखेको पर्खालहरु अध्ययन गर्‍यो भने धेरै कुरा स्पष्ट हुन्छ ।

चट्टानलाई फोरेर बनाई राखेको यी विहारको बीचमा चतुष्कोण खालि चोक र चारैतिर सानो सानो कोठा, सानो कोठाको ठीक अगाडी ठूलो कोठा बनाई राखेको छ । यी विहारहरु क्राईष्ट भन्दा केही समय अगाडि बनि सकेको हो । यही आधारभूत परम्पराको शैलीमा नेपाली विहारहरु निर्माण गरिएको छ र नेपालमा भएका विहारहरु नेपाल भाषामा वर्गिकरण गर्दा बहाः बही, कचाबहाः, कचाबही भनी नामाकरण गरेको देखिन्छ ।

१३ औं शताब्दी तिर भारतमा मुसलमानहरुको आक्रमणको कारण बौद्ध भिक्षुहरु सुरक्षित ठाउँ खोज्दै काठमाडौं उपत्यकामा प्रवेश गरे । प्रवेश गरेका धेरै जसो भिक्षुहरु बज्रयानी भिक्षुहरु देखिन्छ । भारतबाट प्रवेश गरेका बज्रयानी भिक्षुहरुको कारण उपत्यकामा बज्रयानीको प्रभाव बढ्दै गएको देखिन्छ ।

नेपालमा बहाः बहीहरुको निर्माण

बज्रयान नेपालको परम्परागत धर्मको रुपमा रहेको र धेरै लामो समय देखि यस धर्मको अस्तित्व नेपालमा रहेकोले वास्तुकलाको हिसाबले बज्रयान विहारको छुट्टै विशेषता रहेको छ । बज्रयानको बहाः बहीहरुको विशेषता निम्न प्रकारको रहेको छ ।

- चतुष्कोण चोक
- खुल्ला दलान
- विहारको चारैतिर पेटी
- मुख्य प्रतिमाको अलग कोठा
- विहारको चोक बीचमा चैत्य

जब कि लिच्छवि र मध्यकालमा नेपालमा बनेका बज्रयान विहारहरु धेरै कलाकौशलले सिंगारिएका छन् । त्यसैले नेपालमा बज्रयानी विहारहरु बौद्ध मूर्तिकला, चित्रकला, काष्ठकला, वास्तुकला आदि का अनुपम नमुनाको रुपमा रही आएको छ । नेपाललाई नै विश्व माझ चिनाउने महत्वपूर्ण रुपमा रहेको छ ।

नेपालमा बज्रयानको प्रवेश संगै यहाँ बहाहरु बन्ने कम बढेर गयो । बहाहरु बन्नु भन्दा अगाडी नै बहीहरु बनी सकेको धेरै प्रमाणहरु छन् । विशेष गरी बहीहरु जहाँ ब्रम्हचर्य भिक्षुहरु बस्नु हुन्थ्यो शहर बाहिर स्थापना गरिएको थियो । भिक्षुहरुलाई तालिम दिने र बुद्ध शिक्षाको पठन पाठन त्यहाँ हुन्थ्यो । आगन्तुक भिक्षुहरुलाई खाना र बस्ने व्यवस्था पनि थियो । तर बहा विशेष गरी गृहस्थ भिक्षुहरुको आवासको रुपमा शहर भित्र निर्माणको थालनी भयो । बज्रयानीको लोकप्रियता बढ्दै गए पछि बहा: बहीहरु बढ्दै गयो । त्यस्तै गरी कचाबहा:, कचाबहीहरु (शाखा/उपशाखा) पनि बढ्दै गयो ।

मू बहा, कचाबहा र बही को छोटकरीमा वर्णन

१८ औं शताब्दीको अन्तमा हिन्दूहरुको प्रभाव बढ्दै गयो । त्यस बेला देखि (अरु विहारहरु बनेको देखिन्दैन) भएको विहार मात्र पुन:निर्माण भएको देखिन्छ । यहाँका बहा: बहीहरु प्राचीनकाल देखि शिक्षाका केन्द्रहरु हुन् । यहाँ स्वदेशी र विदेशी विद्वानहरुको अध्ययन गर्ने थलो हो । बहा: र बही दुवै बौद्ध विहार भएता पनि यी दुईको बीचमा केही भिन्नताहरु छन् ।

बहा	बही
बहा:मा क्वापाद्य: स्थान (मुख्य मन्दिर) परिक्रमा गर्न मिल्दैन ।	क्वापाद्य: परिक्रमा गर्न मिल्ने गरी बनाएको हुन्छ ।
धुरि माथि तीन वटा वा पाँच चैत्य आकारको गजुर हुन्छ ।	धुरि माथि दुई तल्लाको मन्दिर शैलीको गुम्बज आकारमा गजुर (लाल्टिन आकारको) हुन्छ ।
बहा:को मूल ढोका दायाँ बाँया सिंह राख्ने चलन छ ।	बहीमा सिंह राख्ने चलन कहीं छ कहीं छैन ।
चारैतिरको पेटी बहीको पेटी भन्दा होचो हुन्छ ।	बहीको चारैतिरको पेटी बहा:को पेटी भन्दा अग्लो हुन्छ ।
बहा:को मूल ढोका माथि तोरण राख्ने चलन छ ।	बहीमा मूल ढोकामा माथि तोरण राख्ने चलन छैन । कुनै कुनै बहीमा क्वापाद्य:को ढोका माथि तोरण राखेको हुन्छ ।
बहा:को भुईँ तल्ला खुल्ला हुँदैन । गम्भिर साधना गर्ने भिक्षुहरुले साधना गर्ने स्थान (भुईँ तल्ला)	बहीको भुईँ तल्ला खुल्ला हुन्छ । भुईँ तल्लाको दलानमा विद्यार्थी भिक्षुहरु अध्ययन, अध्यापन लेखन, प्रवचनको कार्यक्रम हुन्छ ।
बहा:को क्वापाद्य: धेरै जसो अक्षोभ्य स्थापना गरेको हुन्छ ।	

बहाःका शाक्यहरुको प्रवज्या सम्बर (बरे छुइगु) कार्यक्रममा बज्रयानको आचार्य बज्राचार्यबाट बज्रायानी विधि अनुसार सम्पन्न गर्दछ । बहाःमा बरन्दा राख्ने चलन छैन ।	क्वापाद्यः धेरैजसो विश्व व्याकरण मुद्राको देवता र शाक्यमुनि बुद्ध राख्ने चलन छ । बहीको शाक्य बरेछुइगु कार्यक्रममा १६ बहीको थकाली मुख्य थायपाःहरुले विधि पूर्वक प्रवज्या गर्ने चलन छ । बहीमा चारैतिर बरन्दा हुन्छ ।

हाल काठमाडौं महानगरपालिका क्षेत्रमा १८ मूल विहार, १६ मूल बही, १० शाक्य विहारहरु प्रमुख छन् ।

१८ मूल विहारहरु

१) मैत्रीपुर महाविहार	-	क्वाबहाः
२) हेमवर्ण महाविहार	-	गंबहाः
३) रत्नकेतु महाविहार	-	भवाबहाः
४) हेनाकर महाविहार	-	ध्वाकाबहाः
५) सुरतश्री महाविहार	-	तक्षबहाः
६) केशचन्द्रकृतपरावत महाविहार	-	इतुंबहाः
७) रत्नकीर्ति महाविहार	-	मखंबहाः
८) मन्त्रसिद्धि महाविहार	-	सवलबहाः
९) राजकीर्ति महाविहार	-	तेबहाः
१०) श्रीखण्डतरुमूल महाविहार	-	सिखंमूबहाः
११) ब्रम्हचक्र महाविहार	-	औबहाः
१२) कीर्तिपुण्य महाविहार	-	लगंबहाः
१३) मणिसंघ महाविहार	-	मुसुम्बबहाः
१४) मूलश्री महाविहार	-	मूबहाः
१५) मणिसंघ महाविहार	-	मिखाबहाः
१६) मणिसिंह महाविहार	-	मुसुम्बहाः (जपतुं)
१७) कनकचैत्य महाविहार	-	जनबहाः
१८) बज्रशील महाविहार	-	इकुबहाः

१६ मूलबही (महाविहार)

१)	राजकीर्ति महाविहार	-	मखंबही
२)	ज्योतिकीर्ति महाविहार	-	स्वयम्भूबही
३)	श्रीउद्यतकीर्ति खोइतानक महाविहार	-	नःबही
४)	कीर्तिपुण्य महाविहार	-	न्हाय्कंबही
५)	कीर्तिपुण्य महाविहार	-	च्चाकंबही
६)	शाक्यकेतु महाविहार	-	मरुबही
७)	नदीसंगम महाविहार	-	खुसीबही
८)	श्रीगगनसंगम महाविहार	-	गणबही
९)	षडक्षरी महाविहार	-	थथु दुगंबही
१०)	षडक्षरी महाविहार	-	क्वथु दुगंबही
११)	इतलम्पुकृत महाविहार	-	अतलखुबही
१२)	इतलम्पुकृत महाविहार	-	महाँकाःबही
१३)	श्री मुक्तिपुर महाविहार	-	मुकंबही
१४)	उदयनीलगिरी महाविहार	-	विलासबही
१५)	समाधि मण्डप महाविहार	-	थथु चाःबही
१६)	गगनगञ्ज महाविहार	-	क्वथु चाःबही
१७)	विक्रमशील महाविहार	-	थँबही (भगवानबहाः)

धर्मधातु महाविहार

थँबही, बही महाविहार सर्वसंघको केन्द्रको रुपमा रहेको छ । तसर्थ बही सर्वसंघको प्रव्रज्या सम्बर (चूडाकर्म गर्ने) थँबहीको अक्षोभ्य बुद्ध (क्वाद्यः) को स्थानमा गव्य्दाँ (निमन्त्रण/आव्हान) राखे पछि मात्र आ-आफ्नो बही महाविहारमा गव्य्दाँ राख्ने परम्परा रही आएको छ ।

शाक्य सर्वसंघ - शाक्य महाविहार (मूलबहा:) १० वटा

शाक्य सर्वसंघको परिचय

बही सर्वसंघ १६ बही (महाविहार) को केन्द्रीय महाविहार थँबही रहेको जस्तै साम्ध्येगु महाविहार (स्वयम्भू बहा:) शाक्य मूलबहा: महाविहार, शाक्य सर्वसंघको केन्द्रीय महाविहार रहेको छ ।

१)	श्री शान्तिघट चैत्य महाविहार	-	श्रीघ:बहा:
२)	रत्नमण्डल महाविहार	-	नघ:बहा:
३)	श्री अशोक चैत्य महाविहार	-	असंबहा:
४)	श्री महाबौद्ध महाविहार	-	महाबुद्धबहा:
५)	रत्नाकर महाविहार	-	त:मुबहा:
६)	श्री धर्मचक्रमहाविहार	-	त:धंबहा:
७)	धर्मधातु महाविहार	-	स्व:बहा:
८)	कीर्तिपुण्य महाविहार	-	कोहिटीबहा:
९)	कीर्तिपुण्यभुवन सुन्दर महाविहार	-	यतबहा:
१०)	साम्ध्येगु महाविहार	-	स्वयम्भूबहा:

यस बाहेक अरु ५९ कचाबहा: र अरु केही बहीहरु पनि काठमाडौंका विभिन्न ठाउँमा स्थापना भएको छ ।

माथि उल्लेखित सबै विहारहरु आधुनिक वास्तुकलाले उछिन्न नसकिने वास्तु-कला विहारमा रहेको छ । यी मूबहा: (महाविहार), मूबही (विहार), कचाबहा:, कचाबही, ननिबहा:, ननि, चुक, बहा: बहीहरुमा बज्रयानी बौद्ध धर्मका दर्शनमा आधारित तहगत शिक्षाको अध्ययन र अध्यापन हुने गर्थ्यो ।

आनन्द भूवन विहार पुनःनिर्माण सम्बन्धी

प्रतिवेदन तथा विहारका गतिविधि

– बृद्धिमान शाक्य
महासचिव

शान्तिका संवाहक शाक्यमुनी गौतम बुद्धद्वारा प्रतिपादित बुद्ध दर्शनको प्रचार प्रसार तथा “बुद्धो भवेय्यं जगतो हिताय” अर्थात् समस्त प्राणीको कल्याण गर्ने बुद्ध वचनको अनुशरण गरी भेदभाव रहित सदभावपूर्ण समाजको निर्माण गर्न विश्व सम्पदा सूचिमा रहेको स्वयम्भू महाचैत्यको नजिक भगवानपाउ भुइखेलमा अवस्थित आनन्द भूवन विहारलाई “वास दानं च उत्तमं” को महत्व बुझी स्वर्गिय भूवन कृष्ण मानन्धरज्यू बाट २०३७ सालमा विहार निर्माण गरी विधिवत रुपमा दान गर्नु भएको थियो । बुद्धको समयमा पनि भगवान बुद्ध तथा वहाँका शिष्यहरुलाई बस्न राजा बिम्बिसारले मगधको राजगृहमा वेलुवन विहार बनाई भिक्षु संघलाई, अनाथपिण्डिक उपासकले त्यस वेला करौडौं रुपियां खर्च गरेर श्रावस्तीमा जेतवन विहार बनाई भिक्षु संघलाई प्रदान गरेको थियो । विशाखा उपासिकाबाट पनि पुर्वाराम विहार बनाई भिक्षु संघलाई दान दिनु भएको थियो । २०३७ साल श्रावण १२ गते यस विहारको स्थापना भए पछि एक पछि अर्को भिक्षुहरु बस्दै आइरहेका थिए । २०६३ साल वैशाख देखि २०७० मंसिर १४ गते सम्म भिक्षु संघरक्षित बस्दै आइरहनु भएकोमा अचानक मंसिर १५ गते बाट यस विहारलाई छाडेर जानु भए पछि अनेक कुराहरु उठ्न थाले । एक त विहारमा भिक्षु नभएको अवस्था र अनेक कुराहरु उठ्न थाले पछि तत्काल २०७० साल पौष १५ गते श्रद्धेय भिक्षुहरु धर्ममूर्ति महास्थविर, कौण्डिन्य महास्थविर र शरणंकर महास्थविरको उपस्थितिमा ६० जना उपासक उपासिकाहरुको सहभागितामा यस आनन्द भूवन विहारको हलमा बैठक बसी छलफल गरेका थिए । त्यही बैठकबाट श्रद्धेय भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविरको संयोजकत्वमा २२ जनाको तदर्थ समिति गठन भए ।

त्यस तदर्थ समितिमा मलाई महासचिवको जिम्मा दिएको थियो । २०७० साल पौष १९ गते सो तदर्थ समितिको पहिलो बैठकबाट यस विहारमा भिक्षु पठाई दिनु हुन को लागी अखिल नेपाल भिक्षु महासंघलाई पत्राचार गर्ने निर्णय गरिएको थियो । सो पत्राचार पश्चात २०७० साल चैत्र ३ गते अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ बाट श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थलाई आवासिय भिक्षुको रूपमा मनोनयन गरिएको पत्र प्राप्त भएको थियो । यस विहारमा श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थको आगमन भए पछि विहारमा भइरहेका

कार्यक्रमहरु निरन्तरता भएको थियो । यस विहारमा २०७१ साल वैशाख १६ गते मंगलबार आमाको मुख हेर्ने औंसिको दिन देखि ज्ञानमाला भजन शुरु गरी २०७१ साल श्रावण २४ गते शनिवार देखि यस विहारमा ज्ञानमाला भजन शुभारम्भ भएको थियो । यस विहारमा शान्त सिद्धार्थको आगमन भए पछि २०७१ साल जेष्ठ ३१ गते श्रद्धेय भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविर र श्रद्धेय भिक्षु कौण्डिन्य महास्थविरको अगुवाइमा ६४ जना शुभेच्छुक र उपासक उपासिकाहरुको उपस्थितिमा श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थको अध्यक्षतामा ९ जनाको तदर्थ कार्यसमिति गठन गरिएको थियो । ९ जनाको कार्यसमिति नपुग देखे पछि असार ६ गतेको बैठकबाट ६ जना थप गरी १५ जनाको कार्यसमिति गठन गरेका थिए । यसरी विहारमा आनन्द भूवन विहार कार्यसमिति गठन गरी यस विहारलाई व्यवस्थित गरी संचालन गर्दै आइरहेका थियो ।

२०३७ सालमा भूवन कृष्ण मानन्धर बाट विहार स्थापना गरेता पनि विहारको नाममा लालपुर्जा थिएन । लालपुर्जामा सानु शाक्य र भूवनकृष्ण मानन्धरको नाम थियो । विहारको नाममा लालपुर्जा लिन श्रद्धेय भिक्षु संघरक्षितको समय देखि धेरै प्रयास भइरहेका थिए तर सफलता हासिल गर्न सकिएन बीचमै सेलाएर गएका थिए । यस विहारमा नयां कार्यसमिति गठन पश्चात विहारको नाममा लालपुर्जा प्राप्त गर्न प्रयत्न-शिल रहयो । विहारको नाममा लालपुर्जा आउन विहार जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दर्ता गराउनु आवश्यक थियो । पहिलो दर्ता गर्नका लागि विधान आवश्यक भएको हुँदा विधानको मस्यौदा तयार गर्न थाले । लालपुर्जा प्राप्त गर्न पनि प्रयत्नशिल रहेका थिए साथै सो विधानको लागि धेरै बैठक राखी छलफल भएका थिए । धेरै परिश्रम पछि विधानको मस्यौदा तयार गरियो । यस विधानको मस्यौदा तयार गर्नमा श्रद्धेय भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविर र श्रद्धेय भिक्षु कौण्डिन्य महास्थविरको धेरै सहयोग थियो । त्यस बेलाको कार्यसमितिबाट सबै जनाको हस्ताक्षर गराउन २०७२ फागुन २ गतेको बैठकमा राखी अधि बढाएको थियो । २०७२ साल वैशाख १२ गते र २९ गतेको महाभूकम्प र समय समयमा भूकम्पको कम्पन आइरहँदा विहारलाई धेरै क्षती पुऱ्याएका थिए । विहारको नाममा लालपुर्जा प्राप्त गर्न यस विहारमा र क्षेत्रपाटी पार्टी पालेसमा यस आनन्द भूवन विहार कार्यसमितिका पदाधिकारीहरु र इतुम्बहालका जग्गा धनीहरु संग औपचारिक अनौपचारिक धेरै पटक वार्ता भइरहेका थिए । लालपुर्जा लिन रकमको आवश्यक हुने हुँदा त्यसलाई दृष्टिगत राखी उपासक उपासिका र अन्य शुभेच्छुकहरु सबै जना संग सहयोगका लागि आव्हान गरिएको थियो । त्यो समयमा विहारमा आर्थिक धेरै कमजोर अवस्थामा थियो । सहयोगका लागि आव्हान भए पछि दाताहरुबाट क्रमश सहयोग प्राप्त भइरहेका थिए । २०७२ साल कार्तिक १ गते

आइतवार विहारको सभाकक्षमा श्रद्धेय भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविर र श्रद्धेय भिक्षु कौण्डिन्य महास्थविरको उपस्थितिमा आनन्द भूवन विहार कार्यसमितिका पदाधिकारीहरु र इतुम्बहालका प्रतिनिधिहरु सहित तेवेन्द्र शाक्य र हरिहर मानन्धरको पनि उपस्थितिमा बैठक भएको थियो । सो बैठकबाट जग्गा नामसारी गर्न सकारात्मक र विहारको नाममा प्रकृयागत रुपमा नामसारी गर्न ६ महिनाको अवधि राखी आवश्यक प्रकृया अगाडि बढाउने निर्णय गरिएको थियो । केही समय पछि पनि क्षेत्रपाटी पार्टी पालेसमा तेवेन्द्र शाक्यको नेतृत्वमा आनन्द भूवन विहार कार्यसमितिका पदाधिकारीहरु र इतुम्बहालका प्रतिनिधिहरु संग छलफल पश्चात विहारलाई नामसारी गरी दिने मन्जुर भएका थिए ।

विहारको नाममा नामसारी गरिदिने सहमति भए पछि आनन्द भूवन विहारको नाममा लालपुर्जा प्राप्त गर्न विहार दर्ता गर्न अनिवार्य भएको हुँदा विधानको मस्यौदा पनि तयारीको अवस्थामा रही सकेको हुँदा २०७३ साल भाद्र ८ गते १५ वडा र भाद्र १९ गते जिल्ला विकासमा दर्ता गरी स्वयम्भू प्रहरी चौकीबाट सबै पदाधिकारी र सदस्यहरुको प्रहरी रिपोर्ट लिएर जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा मंसिर २० गते दर्ता गरेका थिए । सो स्वयम्भू प्रहरी चौकीबाट प्रहरी रिपोर्ट लिनका लागि ईश्वरमान डंगोल र राजु खरेलबाट सहयोग गरेका थिए । वहाँहरुको सहयोगबाट काम सजिलोपन गरि दिनु भएकोमा धेरै आभार व्यक्त गर्दछु । यसरी प्रहरी चौकीबाट प्रहरीको रिपोर्ट सहित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दर्ता गरिएको थियो । त्यही समयमा संघाराम विहारको लफडा भइरहेको थियो, यस विहार पनि २०३७ सालमा स्थापना भएको हुँदा पहिले नै दर्ता भई सकेको छ कि भनेर सोधपुछ गर्न मलाई बोलाएको थियो । सबै कुराहरु स्पष्टका साथ वृत्तान्त कुरा सुने पछि फाइल अगाडि बढाइयो ।

जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दर्ता भइसकेको हुँदा विहारको नाममा लालपुर्जा प्राप्त गर्नका लागि कानूनीज्ञाताहरु संग कानुनी परामर्श गर्न अगाडि बढाइएको थियो । इतुम्बहालका जग्गा धनि सानु शाक्य दिवंगत भइ सकेकोले वहाँका छोराहरुको नाममा लालपुर्जा प्राप्त भए पछि मात्र नामसारी गर्न मिल्ने भएकाले मालपोत र सबै सरकारी निकाय ठाउँहरुमा गर्नु पर्ने काम राजेश्वर अधिकारीबाट सहयोग पाएका थिए । दिवंगत सानु शाक्यका छोराहरु मध्ये दुई जना मात्र जीवित रहेको हुँदा वहाँका सबै परिवारजनको सहमतिमा पन्नाकाजी शाक्यको नाममा लालपुर्जा निकाल्ने कुरा निर्णय भए पछि हामी सबै जना जोड्तोडका साथ लाग्यौं । त्यस वेला पन्नाकाजी शाक्य

अस्वस्थ भइ राखेका थिए । मालपोतबाट जस्को नाममा लालपुर्जा लिनु पर्ने हो त्यही व्यक्ति मालपोत कलंकीमा उपस्थित हुनु अनिवार्य भने पछि पन्ना काजी शाक्यको नाताहरुलाई दस मिनेटको लागी भए पनि उपस्थित गरि दिनु पन्ना भन्दा त्यस्तो अस्वस्थ भइ राखेका व्यक्तिलाई ल्याउन सकिदैन केही भयो भने को जवाफदेही हुन्छ हामी बाट सम्भव छैन भन्ने जवाफ पाएँ । त्यही समयमा अकस्मात मेरो भाई पनि पर्ने पन्ना काजी शाक्यको आफ्नै भतिजा जीवन काजी शाक्यलाई सबै कुरा फोन बाट वृत्तान्त सुनाएर आग्रह गरें । जस्को फलस्वरूप जीवन काजी शाक्यले पन्ना काजी शाक्यलाई मालपोतमा ल्याइदिने वचन दिनु भयो । वचन बद्ध अनुसार ट्याक्सीमा राखेर पन्ना काजी शाक्यलाई मालपोतमा पुर्‍याइ दिनु भयो । ट्याक्सीमा नै राखेर त्यहाँका कर्मचारीहरुबाट दस मिनेटमा नै काम सकाई दिए पछि फर्काई दियो । त्यस्को भोली पल्टै पन्ना काजी शाक्यको नाममा लालपुर्जा प्राप्त भयो । लालपुर्जा प्राप्त हुना साथ दुई दिनमा नै मालपोतका कर्मचारीहरु इतुम्बहाल पन्ना काजी शाक्यको घरमा आएर आनन्द भूवन विहारको नाममा नामसारी गराउन सबै कागजपत्रहरु लिएर आएका थिए । पन्ना काजी शाक्यको सबै काम सकाएर उनीहरु फर्किए । यसरी आनन्द भूवन विहारको नाममा लालपुर्जा प्राप्त गर्न लाभ कर, मालपोत कर, अन्य सबै कामहरु गर्दा आर्थिक अवस्था कम हुँदै गए पछि तत्काल नपुग रकम आफैले व्यवस्था गरी समस्या समाधान गरि दिएका थिए । सो काम सकिएको भोली पल्टै मालपोत कार्यालय बाट आनन्द भूवन विहारको नाममा लालपुर्जा प्राप्त भयो । लालपुर्जा प्राप्त भएको दुई दिनमा नै पन्ना काजी शाक्य आई.सि.यु. मा भर्ना गरेको थाहा पाएँ । त्यस्को केही दिन पछि पन्ना काजी शाक्य दिवंगत भएको खबर पाएँ । यसरी हतार हतारमा काम नगरेको भए लालपुर्जा प्राप्त गर्न धेरै नै कठिनाई हुन्थ्यो, सफलता पाउन सक्दैनथ्यो होला । यो कामको लागी जीवन काजी शाक्यलाई धेरै धेरै आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । साथै मालपोतमा सबै काम मिलाइ दिनु भएकोमा राजेश्वर अधिकारीलाई पनि धेरै धन्यवाद दिन चाहन्छु । आनन्द भूवन विहारको नाममा लालपुर्जा प्राप्त भयो तर मोहीको हकमा भूवन कृष्ण मानन्धरको नाम कायम थियो । मोहीको हक पनि विहारको नाममा नै ल्याउन का लागी २०७६ जेष्ठ २२ गते बुधबार बुद्ध विहार बागवजारमा श्रद्धेय शान्त सिद्धार्थको अध्यक्षतामा श्रद्धेय भिक्षु कौण्डिन्य महास्थविरको समेत उपस्थितिमा आनन्द भूवन विहार कार्यसमितिका पदाधिकारीहरु र आनन्द कुटी दायक सभाका पदाधिकारीहरु साथै स्वयम कृष्ण मानन्धर समेतको उपस्थितिमा बैठक बसेको थियो । सो बैठकबाट मोहीको भाग विहारको नाममा रजिष्ट्रेशन पास गरी दिने सहमती भए अनुसार केही दिनमा नै स्वयम कृष्ण मानन्धर मालपोत डिल्लीवजारमा उपस्थित भई आनन्द भूवन विहारको नाममा मोहीको भाग लगत कट्टा गरी दिएका थिए । यसरी आनन्द भूवन विहारको नाममा जोतपोत सबै कायम गरी लालपुर्जा प्राप्त गर्न सफल भएका थिए ।

यस कामको लागी प्रत्यक्ष रुपमा जीवन काजी शाक्य, राजेश्वर अधिकारीलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै हरिहर मानन्धर र तेवेन्द्र शाक्य लाई पनि सहयोग गर्नु भएकोमा आभार प्रकट गर्दछु ।

२०७२ सालको महाभूकम्पबाट यस विहारलाई क्षती पुऱ्याएको अवस्था देखाउन काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं १५ का वडा अध्यक्ष ईश्वर मान डंगोल संग फोन सम्पर्क गरी काठमाडौं महानगरपालिकाका मेयर बिद्या सुन्दर शाक्यलाई विहारमा एक पल्ट ल्याउनु पर्ने कुरा राखे पछि भाग्यवश त्यही दिन वडा अफिस बाहिर मेयर सहितको उपस्थितिमा कार्यक्रम भइरहेको थियो यहीँ आउ भने पछि मं कार्यक्रम तिरै गई कार्यक्रम सकिना साथ बिद्या सुन्दर शाक्य, ईश्वर मान डंगोल सहित पुरै दल विहारमा आउनु भयो । आउना साथ विहारको अवस्था अवलोकन गरिए पछि तत्कालै मेयरबाट काठमाडौं महानगरपालिका द्वारा २ करोडको बजेट व्यवस्था गरिदिन्छु, भन्नु भयो र विहारबाट कति राख्न सकिन्छ भनेर सोध्दा भन्न सकिन्न हामीहरुबाट उपासक उपासिका तथा शुभेच्छुकहरु संग सहयोग माग्छौं त्यति नै आउँछ भन्न सकिन्न भनेर जवाफ दिए । त्यस वेला विहारमा आर्थिक अवस्था कमजोर थियो सहयोग आएको रकम लालपुर्जा प्राप्त गर्दा खर्च भइ सकेको थियो । काठमाडौं महानगरपालिकाबाट २ करोडको बजेट व्यवस्था गरिदिन्छु भने पछि हामीमा धेरै हौसला बढेको थियो । महानगरपालिका बाट २ करोड को बजेट व्यवस्था गरि दिन्छु भने पछि विहार पुःननिर्माण गर्न का लागी २०७६ मंसिर ६ गते कार्यसमितिको बैठकबाट सहयोग प्राप्त गर्न ब्रोसर छापेर प्रचार गर्ने, प्राप्त सहयोग बैंकमा राख्न विहारको नाममा बैंक खाता खोल्न का साथै १० जनाको उपभोक्ता निर्माण समिति गठन गर्ने निर्णय गरिएको थियो । उपासक उपासिकाहरु संग सहयोग माग्नु भन्दा पहिला कार्यसमितिबाट सहयोगका लागि प्रस्ताव गरे पछि सबैबाट सहयोगका लागि वचन दिएका थिए जसको फलस्वरुप विश्वासका साथ सबै ठाउँहरु बाट सजिलै सहयोग प्राप्त भएको थियो । २०७६ साल पौष १९ गते शनिवार श्रद्धेय भिक्षुहरुबाट सामूहिक परित्राण पाठ गरी माघ २ गते विहवार श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थ र श्रद्धेय भिक्षु शान्त शोभन बाट परित्राण पाठ गरी विहार भत्काउन शुरु गरेको थियो ।

विहार भत्काउनु अघि विहारमा रहेका सामानहरु श्रद्धेय भिक्षुहरुलाई बस्न आनन्दकुटी विहारमा व्यवस्था गरेका थियौं । विहार भत्काउन शुरु गरे देखि नै सहयोग प्राप्त भइ रहेका थिए । रकम प्राप्त हुना साथ बैंक खाता खोलेको अगाडि दरवार मार्गमा रविन्द्र तुलाधरको अफिस रहेको हुँदा रविन्द्ररत्नलाई प्राप्त भएको रकम दिन हप्ताको चार दिन आते जाते भइरहेको थियो । कहिले काहिँ दिन दिनै जानु पर्ने अवस्था पनि आईपरेको थियो । किनकि प्राप्त रकम दुरुपयोग हुन नदिनको लागि आउना साथ बैंकमा जम्मा हुने गर्दथ्यो । त्यही समय कोरोनाको शुरुवात भैसकेको थियो ।

यसरी मं धेरै पल्ट रविन्द्रको अफिस गईरहँदा रविन्द्रको हाकिम ले को हो भनेर सोधेका पनि थिए । कोरोना छ, शर्तक हुन पनि भनेका थिए । यसरी मेरो रविन्द्र संग घनिष्ठ बढिरहेको थियो । केही काम प्यो कि घर सम्म कागजातहरु दिन आउँथ्यो । केही काम गर्न अनुरोध गरेको खण्डमा कहिले पनि सक्दिन भनेको कुरा सुनिएन ।

विहारको नक्सा बनाउन यस विहारमा आउनु हुने उपासिकाका छोरालाई विहारको नक्सा बनाउन अगाडि देखिनै दिई सकेको थिए । धेरै पल्ट हेरफेर गरी सच्याइए पछि नक्साको काम पूर्णता भयो । त्यस पछि नक्सा पास गर्नका लागी काठमाडौं महानगरपालिकाको नक्सा विभाग बबरमहलमा दर्ता गराए । दर्ता पछि फाइल अगाडि बढाउँदा त्यहाँका कर्मचारीले नक्सा हेरे पछि नक्सा लेखेको मिल्दैन अर्को बनाएर ल्याउनु प्यो भन्दा मं एक छिन अलमलमा परें । त्यस कर्मचारीलाई यस विहारको पुननिर्माण महानगरपालिकाको बजेटबाट बन्दैछ आदि कुरा गरेर सम्झाए पछि फाइल अगाडि बढाइयो । त्यो समय कोभिड देखा परेर सरकारबाट लक डाउन गरिएको अवस्था थियो । कोरोना भएको अवस्थामा पनि दिन दिनै नक्सा विभाग बबरमहलमा गईरहँदा छोराहरुले यस्तो समयमा पनि जानु पर्ने भनेर रिसाएका थिए । तर मैले कसैको कुरामा ध्यान दिएन । त्यही समयमा महानगरपालिका को बजेटमा समावेश गर्नका लागी बागदरवारमा पनि जानु पर्ने थियो । यसरी काममा गई रहँदा एक दिन त्रिपुरेश्वरमा पुलिसले समातेर एक घण्टा उभ्याइ दिएका थिए । लक डाउनको अवस्थाले बाटो सुनसाननै थिए । त्यसको भोली पल्ट देखि रेडक्रसको कार्ड भुण्ड्याएर गए पछि रोक तोक भएन बागदरवार र बबरमहलमा आरामका साथ आउने जाने भइरहेको थियो । नक्सा विभागमा केही समस्या आउनासाथ तुरुन्तै कुलभक्त शाक्यलाई फोन गरे पछि काम सजिलो हुने गर्थ्यो । यसरी कोरोनाको महामारीको समयमा पनि विहारको नक्सा स्वीकृत र काठमाडौं महानगरपालिकाबाट बजेटमा समावेश गर्न सफल भए । यस कामको लागी सहयोग गरि दिनु भएकोमा कुलभक्त शाक्यलाई धेरै आभार व्यक्त गर्दछु ।

रविन्द्र रत्न तुलाधर विहारमा आगमन काल देखिनै मन लगाएर काम गरि रहनु हुन्थ्यो । कहिले पनि गर्न सक्दैन भन्दैनथ्यो । सबैको प्रिय थिए । रविन्द्रको संयोजकत्वमा बुद्ध धर्मका आधारभूत शिक्षाको कक्षा पनि भइ रहेका थिए । विहार भत्काएको समयमा पनि सहयोग गर्दै आइरहेका थिए । केही काम परेको खण्डमा बोलाए पछि तुरुन्तै पुग्थ्यो । विहारको पहिलो ढलानको दिनमा विहानै देखि बसेर अफिस जानु भयो । म दिन भरी बसीराखें सांभ्रपख रविन्द्रलाई फोन गरेर अफिस सकिए पछि यतै आउनुस्

भन्दा आइहाल्छु भन्नु भयो । अफिस बाट सिधै विहार आए पछि मं, रविन्द्र र मैया राती १० बजे सम्म बस्दै आएको थियो । मलाई धेरै थकाइ लागेको हुँदा घर फर्के । काम सकिएको थिएन । राती ११:३० बजे तिर काम सकिए पछि रविन्द्र घर फर्कँदा राती १२ बजी सकेको रहेछ ।

कोरोनाको महामारीले जनमानसमा अशान्ति छाडि राखेका थिए । साथीहरूलाई खोपको व्यवस्था गरि दिनका लागी क्षेत्रपाटी निशुल्क हस्पिटलमा मेरो साथी भएकोले धेरै जनालाई कोरोनाको खोप लगाउन मदत गरि राखेको थिए । भोली पल्ट विहानै अली सन्चो नभएको महसुस हुन थाल्यो । बेलुका काम्न थाल्यो टेष्ट गर्दा ज्वर निकै बढि सकेको थियो । भोली पल्ट टेष्ट गर्दा कोरोना देखा परेछ । घरमा नै आराम गर्दै आइराखेको थिए । केही दिन पछि रविन्द्रलाई पनि ज्वर आएको रहेछ । ज्वर निको नभए पछि स्टार हस्पिटलमा भर्ना गरिएको थाहा पाएँ । धेरै दिन पछि पनि हस्पिटल बाट केही कुरा थाहा नपाए पछि मेरो छोरा मार्फत खबर प्राप्त गरेँ । खबर थाहा पाउने वित्तिकै मं माथि आकाश खसेको जस्तो महसुस भयो । मनमा अशान्ति भइ रहयो । त्यस्को भोलि दिवंगत भएको कुरा सुने पछि पुरा शरीरमा कम्पन हुन थाल्यो । मनमा अनेक कुराहरु उठ्न थाल्यो मैले धेरै साथीहरूलाई कोरोनाको खोप लगाउन सहयोग गरेँ तर रविन्द्रलाई किन दिन सकिएन मेरो कारणले भएको महसुस भइरहयो । त्यो रात सुत्नै सकिएन आँखा चिम्लियो कि रविन्द्रको आवाज कानमा गुन्जिथ्यो । किन कि मेरो घरमा धेरै पल्ट आउने रविन्द्र मात्र हुन । यस्तो साथी हुनु विरलै पाइन्छ । तर के भन्नु आफ्नो हातमा नभएको कस्लाई के भन्नु ।

यस विहारको निर्माणको दौरानमा श्रद्धेय भन्तेहरु शान्त सिद्धार्थ, शान्त शोभन, विद्या सागर तुलाधर र म बृद्धिमान शाक्य हामी चारजना सामान बुक गर्न धापासी, सामाखुशी, पेप्सीकोला, भक्तपुर, गौशाला, ललितपुर आदी ठाउँहरुमा गएका थियौ । यसरी हामी चार जना प्राय जसो विहारको लागि सामान खरिद गर्न यताउता जानु परेको अवस्था थियो । विहारको लागि सामान आवश्यक हुना साथ गई हाल्थेँ । यसरी धेरै परिश्रम बाट काम नगरेको भए यो अवस्था आउन सक्ने थिएन । भनिन्छ धेरै परिश्रमको फल पनि मिठो हुनेछ । आज यथार्थ हुन पुग्यो । साथै दोश्रो तल्लाको सम्पूर्ण जिम्मेवारी वहन गर्नु भएकोमा उपासक सुवर्ण रत्न ताम्राकार, श्रीमती दीप तारा ताम्राकार शाक्य तथा वहाँका सम्पूर्ण परिवारजनमा धेरै धेरै साधुवाद दिन चाहन्छु । विहार पुनःनिर्माणको दौरानमा सहयोग गर्नु हुने माणिक रत्न बज्राचार्य र अमिर मान महर्जनलाई पनि साधुवाद दिन चाहन्छु । साथै यस आनन्द भूवन विहारको स्मारिका प्रकाशित गर्नका लागी सक्दो सहयोग गरेका श्री हारती माँ छापाखानाका प्रोप्राइटर श्री उत्तम लाल श्रेष्ठलाई साधुवाद छ ।

२०७२ साल बैशाख १२ गते र २९ गते महाभूकम्पले विहारलाई क्षती पुऱ्याएको र समय समयमा भूकम्पको पराकम्पनको कारण जोखिम बढ्दै गएकोले बसि रहन उचित नभएकोले २०७६ साल माघ २ गते बाट भत्काउन शुरु गरी विहार कार्यसमिति को बैठकबाट १० जना को निर्माण तथा उपभोक्ता समिति गठन गरिएको थियो । २०७७ साल मंसिर २५ गते विहवार यस विहारका विहार प्रमुख, अध्यक्ष श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थ र काठमाडौं महानगरपालिकाका मेयर बिद्या सुन्दर शाक्यको बाहुली बाट शिलान्यास गरी २०७७ साल पौष १ गते देखि निर्माण शुरु गरी विहार लगभग सकिएको अवस्थाले २०७८ चैत्र १४ गते सोमवार विहान काठमाडौं महानगरपालिकाका मेयर बिद्या सुन्दर शाक्यबाट विहार समुद्घाटन गरिएको थियो । विहार पुनःनिर्माण गर्न सकिए पछि २०८० साल श्रावण महिना देखि सम्पन्नता प्रमाण-पत्र लिन शुरु गरेकोमा ९ महिनाको अथक प्रयासबाट चैत्र २८ गते सम्पन्नता प्रमाण-पत्र लिन सफल भएको छ ।

यसरी विहार पुनःनिर्माण गर्न सबैको मेहनत, परिश्रम गरी दाताहरुबाट प्राप्त सहयोगले नै आज यो अवस्थामा पुऱ्याउन सफल भएको छ । सबैमा साधुवाद छ । यसरी सबैको मेहनतबाट आज विहार पुनःनिर्माण गर्न सफल भएको छ । यस विहारमा वर्ष भरिमा विभिन्न कार्यक्रम पनि भइरहेका थिए । जुन यस प्रकार रहेको छ ।

बुद्ध पुजा धर्म देशना

यस विहारमा हरेक महिनाको संक्रान्ति, शुक्लपक्ष अष्टमी, पूर्णिमा, कृष्ण पक्ष अष्टमी, औंसी हरूको दिनमा शिल प्रार्थना, बुद्धपुजा, धर्म देशना, परित्राण पाठ, पुण्यानु मोदन संचालन गर्दै आइरहेको छ । साथै दुई वर्ष देखि एक दिने अभिधम्म पनि पाठ सुचारु भइरहेको छ ।

बुद्ध धर्म सम्बन्धी आधारभूत शिक्षा

२०७२ साल देखि यस विहारका सचिव रविन्द्र रत्न तुलाधरको संयोजकत्वमा बुद्ध धर्म सम्बन्धि आधारभूत शिक्षा संचालन गर्दै आइ रहनु भएकोमा रविन्द्र रत्न तुलाधर दिवंगत भए पछि श्रद्धेय भिक्षु शान्त शोभनको संयोजकत्वमा १८ औं समूहको बुद्ध धर्मका आधारभूत शिक्षा कक्षा सम्पन्न भइ सकेको छ । यस वर्ष देखि धेरै उपासक उपासिकाका साथै शुभेच्छुकहरुबाट विशेष कक्षा पनि शुरु गर्नु पर्ने अनुरोध आएकोले यस कुरालाई ध्यानमा राखी डा.त्रिरत्न मानन्धरको अथक प्रयासबाट अभिधर्मको परिचयात्मक शिक्षा कक्षा १३ हप्ताको हुने र यस कक्षा पनि श्रद्धेय भिक्षुहरु, गुरुमाहरु र बौद्ध विद्वानहरुबाट कक्षालिने गरी श्रद्धेय भिक्षु शान्त शोभनको संयोजकत्वमा शुरु भइ सकेको छ ।

विपश्यनाध्यान

यस विहारमा हरेक दिन विहान ६ वजे देखि ७ वजे सम्म ध्यान भइ रहेको छ । साथै हरेक महिनाको दोश्रो शनिवार विहान १० वजे देखि ४ वजे सम्म एक दिवसीय विपश्यना ध्यान पनि भइ रहेको छ । श्रद्धेय भिक्षु शान्त शोभनको संयोजकत्वमा सोमवार र शुक्रवार दिउंसो ३ वजे देखि ४.३० वजे सम्म धर्मसाकंक्षा पनि शुरु भइ रहेको छ ।

धार्मिक तीर्थ स्थल भ्रमण

यस विहारबाट नेपाल र भारतको विभिन्न बौद्ध स्थल भ्रमण का साथै अन्य स्थानहरुमा भ्रमण गर्दै आइ रहेको छ । अन्य देश श्रीलंका, बर्मा मा पनि भ्रमण गरिएका थिए ।

धम्म छात्रवृत्ति

यस विहारमा बुद्ध शासनमा समर्पित हुनु भई प्रवर्जित जीवन विताई रहनु भएका श्रद्धेय भिक्षु, श्रामणेर, गुरुमां, अनागारिकाहरुको उच्च शिक्षा अध्ययनमा सहयोगार्थ प्रदान गरिने नगद रू. १००००।- (अक्षरूपी दशहजार) को धम्म छात्रवृत्ति २०६९ साल देखि भिक्षु १ जना र अनागारिका १ जना गरी २ जनाबाट शुरु गरिएको अहिले सम्म १०९ जनाले प्राप्त गरि सकेको छ ।

ज्ञानमाला भजन

यस विहारमा महिनाको पांच दिन र विहारको हरेक कार्यक्रममा भजन प्रस्तुत हुँदै आइरहेको छ । आनन्द भूवन विहार ज्ञानमाला भजनका सदस्यहरुबाट विभिन्न ठाउँहरुमा पनि भजन प्रस्तुत गर्दै आइरहेको छ ।

कथिनमहोत्सव

श्रद्धेय भिक्षुहरुको वर्षावास पूर्ण गरिसके पछि बौद्ध विनय अनुसार कथिन चीवर दान गर्नु पर्ने परम्परा अनुसार हरेक वर्ष हुँदै आइरहेको छ ।

स्वास्थ्य कार्यक्रम

उपासक उपासिका तथा शुभेच्छुकहरुलाई ध्यानमा राखेर यस विहारमा अकुपंचर शिविर, दन्त शिविर, कान शिविर, पाठेघर, पेन म्यानेजमेन्ट तथा जनरल फिजिसियन शिविर गर्दै आइरहेका थिए । कोरोनाको बुस्टर डोज पनि उपलब्ध गरी सेवा गरेको थियो । साथै मोडेल हस्पिटलमा उपचारको लागी १५% (प्रतिशत) छुट कार्ड पनि उपलब्ध गराउने कार्य गरेका छौं ।

बिहारया नामय लालपूजा कायेत सहयोग यानादिपिनिगु नां धलः

नां	थाय्बाय्	रकम
१ श्रद्धेय भिक्षु शान्त सिद्धार्थ	स्वयम्भू, ये	रु. २,२८,५२०।-
२ डा. शाक्य	U.K.	रु. १,०६,५००।-
३ Y.M.B.A	यल	रु. १,०९,४६०।-
४ रमेश व अनिता मानन्धर	फसिकेब, ये	रु. १,००,०००।-
५ शान्त कुमार चित्रकार	डल्लु, धुम्बाखेल मार्ग	रु. १,००,०००।-
६ कपिल काजी व हस्ना तुलाधर	भोटाहिटि, ये	रु. १,००,०००।-
७ बर्मा		रु. ७५,०००।-
८		रु. ५९,०००।-
९ Woulha Seong Choul	South Korea	रु. ५०,०००।-
१० रविन्द्र रत्न तुलाधर	चलाछे असं, ये	रु. ५०,०००।-
११ अ. ने. भि. महासंघ	नयाँ बानेश्वर, ये	रु. ४२,०००।-
१२ बृद्धीमान व बिमला शाक्य	न्हूसतक	रु. ३५,००५।-
१३ कंचन लता ताम्राकार	यू. एस. ए.	रु. ३०,०००।-
१४ आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप धार्मिककोष	भृकुटिमण्डप, ये	रु. २५,५५५।-
१५ पूर्ण रत्न बज्राचार्य	विशालनगर, ये	रु. २५,५५५।-
१६ गौतम व कल्पना तुलाधर	ज्याथा, ये	रु. २५,५००।-
१७ बिद्या सागर व सुनिता तुलाधर	असं धालासिको, ये	रु. २५,१२५।-
१८ किरण व सानु मैया महर्जन		रु. २५,०००।-
१९ डा. स्वयम्भू व सुचिता तुलाधर	बागबजार, ये	रु. २५,०००।-
२० संजिव काजी व सबिना तुलाधर	भोटाहिटि, ये	रु. २५,०००।-
२१ महेन्द्र मान बज्राचार्य	डल्लु, ये	रु. २५,०००।-
२२ श्रुती कंसाकार		रु. २१,२००।-
२३ दुर्गा शाही	भूइख्यः, ये	रु. २०,५९५।-
२४ तःधीकम्ह नानी छोरी	डल्लु चौतारा, ये	रु. २०,५९५।-
२५ महेन्द्र मुनी बज्राचार्य	सिद्धार्थ सडक, ये	रु. २०,०००।-
२६ सुगत रत्न र पुष्प लक्ष्मी सिन्दुराकार	यट्खा, ये	रु. २०,०००।-
२७ जयन्द्रमान सिंह व कनक शोभा बनिया	डल्लु आवास, ये	रु. २०,०००।-
२८ लुम्बीनी नेपालीज बुद्धिस्त सोसाइटी	U.K.	रु. १५,५००।-
२९		रु. १५,००५।-
३० गोविन्द व उषा खड्की	चागल, ये	रु. १५,०००।-
३१		रु. १४,४८६।-
३२ रन्जन राज महर्जन	धर्मस्थलि, ये	रु. १२,३४५।-
३३ रमेश रत्न तुलाधर		रु. १२,३४५।-

नां	थाय्बाय्	रकम
३४ केदावती गुरुमा	किम्डोल, येँ	रु. १२,३१०।-
३५ श्याम महर्जन	नःटोल, यल - २०	रु. १२,०००।-
३६ बद्दी व बिष्णु देबी शाही	डल्लु चौतारा, येँ	रु. ११,५००।-
३७ बिद्या देबी महर्जन		रु. ११,१५१।-
३८ पद्म रत्न तुलाधर		रु. ११,१११।-
३९ हरिहर मानन्धर	बालाजु, येँ	रु. ११,१११।-
४० शान्ता प्रधान	ठमेल, येँ	रु. ११,००५।-
४१ गीता शाही	डल्लु चौतारा, येँ	रु. ११,०००।-
४२ विजय सागर व संगीता तुलाधर	बसन्तपुर, येँ	रु. १०,५५५।-
४३ सुबर्ण व मोती माया डंगोल	चागल, येँ	रु. १०,५०५।-
४४ किरण शोभा र विक्रम राज बज्राचार्य	डल्लु, येँ	रु. १०,५००।-
४५ चन्द्रा देबी महर्जन		रु. १०,५००।-
४६ मुकुन्द जोशी	भिममुक्तेश्वर, कालिमाटी	रु. १०,४००।-
४७ पद्मा शाक्य	ताहाचल, येँ	रु. १०,३००।-
४८ पूर्णकर व नानी हेरा शाक्य		रु. १०,१०५।-
४९ केशरमान व रूप केशरी ताम्राकार		रु. १०,१००।-
५० चक्रमान व शान्ती डंगोल		रु. १०,०५१।-
५१ विधिकम्ह नानी छोरी		रु. १०,०५०।-
५२ सुमन कुमारी र माणीक मान शाक्य		रु. १०,०१०।-
५३ स्व. पल्पसा शाक्य	डल्लु, चौतारा, येँ	रु. १०,०१०।-
५४ हसना स्थापित	कालिमाटी, येँ	रु. १०,००५।-
५५ माणिक रत्न शाक्य	लगन टोल, येँ	रु. १०,००५।-
५६ रत्न सम्भव शाक्य	डल्लु आवास, येँ	रु. १०,००५।-
५७ अमृत लक्ष्मी तुलाधर		रु. १०,००५।-
५८ प्रितम लाल प्रधान	ठमेल, येँ	रु. १०,००२।-
५९ पुष्प रत्न व ईश्वरी शाक्य	कालिमाटी, येँ	रु. १०,०००।-
६० कृष्ण देवी मानन्धर		रु. १०,०००।-
६१ दान देवी मानन्धर		रु. १०,०००।-
६२ पूर्ण बहादुर महर्जन		रु. १०,०००।-
६३ मैजु महर्जन		रु. १०,०००।-
६४ हिमाल मानन्धर		रु. १०,०००।-
६५ गणेश कुमारी मानन्धर		रु. १०,०००।-
६६ बसुन्धरा मानन्धर		रु. १०,०००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
६७. सुक मान तामाङ्ग		रु. ७,७५०।-
६८. मोहिनी चित्रकार, प्रकाश चित्रकार	डल्लु, येँ	रु. ७,०००।-
६९. शारदा मान शाक्य	कुपण्डोल, येँ	रु. ६,०००।-
७०. दानवीर र धर्मलक्ष्मी		रु. ५,५५५।-
७१. सुविता		रु. ५,१२५।-
७२. विजय शान्ती बचत तथा ऋण सहकारी संस्था	भिमसेनस्थान, येँ	रु. ५,००१।-
७३. सरोजनी चित्रकार	बाफल, येँ	रु. ५,०००।-
७४. रोशन तुलाधर	भोटाहिटी, येँ	रु. ५,०००।-
७५. दिल हर्ष व सरस्वती तुलाधर		रु. ५,०००।-
७६. शंकरमान व तीर्थ लक्ष्मी तुलाधर		रु. ५,०००।-
७७. नारायण लाल नकर्मि	त्रिपुरेश्वर	रु. ५,०००।-
७८. बाबुकाजी चित्रकार		रु. ५,०००।-
७९. भावना डंगोल		रु. ५,०००।-
८०. सुशिला महर्जन		रु. ५,०००।-
८१. नाम खाली		रु. ५,०००।-
८२. मंगल लक्ष्मी		रु. ५,०००।-
८३. चिनिकाजी महर्जन		रु. ५,०००।-
८४. नाम खाली		रु. ४,९९०।-
८५. शारदा बज्राचार्य		रु. ४,०००।-
८६. ज्ञानि महर्जन		रु. ३,९३०।-
८७. प्रभावति महर्जन		रु. ३,०५०।-
८८. बसन्त चित्रकार		रु. ३,०००।-
८९. दि. पूर्ण बहादुर व गणेश कुमारी ताम्राकार		रु. ३,०००।-
९०. अनुश्री ताम्राकार		रु. ३,०००।-
९१. मरु गणेश सहकारी संस्था		रु. ३,०००।-
९२. सुनिता रंजीत		रु. २,५५५।-
९३. सुदिप मानन्धर	चसान, येँ	रु. २,५००।-
९४. दि. हर्ष माया व शिल शोभा ताम्राकार		रु. २,१००।-
९५. तिर्थ महर्जन		रु. २,०५०।-
९६. कमल देवी		रु. २,०१०।-
९७. अम्बीका लक्ष्मी तुलाधर		रु. २,००५।-
९८. पारस व सुनिता तुलाधर		रु. २,०००।-
९९. रोहिणी चित्रकार	यट्खा, येँ	रु. २,०००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
१००. रजनी चित्रकार	हात्तिवन, यल	रु. २,०००।-
१०१. जुली व नरेश तुलाधर		रु. २,०००।-
१०२. डा. करुणा अवल		रु. २,०००।-
१०३. मंगलदेवी		रु. २,०००।-
१०४. चन्द्र देवी व केशरमान डंगोल		रु. २,०००।-
१०५. सुजन स्थापित		रु. १,५००।-
१०६. शारदा चित्रकार		रु. १,५००।-
१०७. नारायण देवी शाही		रु. १,५००।-
१०८. सुवर्ण मानन्धर		रु. १,१५०।-
१०९. उत्तम मानन्धर		रु. १,०५०।-
११०. उल्पी मानन्धर		रु. १,०१०।-
१११. गंगा देवी श्रेष्ठ		रु. १,००५।-
११२. गंगा देवी श्रेष्ठ		रु. १,००५।-
११३. कमल रूपी शाक्य	ओमबहाल, येँ	रु. १,००५।-
११४. रिता शाही		रु. १,००५।-
११५. कमला देवी शाक्य		रु. १,००५।-
११६. मेनका शाक्य	झोछेँ, येँ	रु. १,००५।-
११७. नानी हिरा, स्मृति शाक्य		रु. १,००५।-
११८. माधव राज सिं सुवाल		रु. १,००५।-
११९. राधेश्याम श्रेष्ठ	काभ्रे	रु. १,००५।-
१२०. चिनिया देवी कंसाकार		रु. १,००१।-
१२१. सजनी		रु. १,०००।-
१२२. रोमी		रु. १,०००।-
१२३. निरा स्थापित		रु. १,०००।-
१२४. शेष हेरा		रु. १,०००।-
१२५. मेलन राज भण्डारी		रु. १,०००।-
१२६. सुशिला दली		रु. १,०००।-
१२७. कमला देउजा कंसाकार	सितापाईला, येँ	रु. १,०००।-
१२८. सुनिता प्रधान		रु. १,०००।-
१२९. निच्छलता ताम्राकार		रु. १,०००।-
१३०. अन्जु श्रेष्ठ		रु. १,०००।-
१३१. भाईकाजी तुलाधर		रु. १,०००।-
१३२. दिगु ख्यः गुठी	पकनाजोल, येँ	रु. १,०००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
१३३. करुणा कंसाकार		रु. १,०००।-
१३४. विष्णुलाल तण्डुकार		रु. १,०००।-
१३५. घनश्याम बुद्धाचार्य		रु. ५५०।-
१३६. लाल माया	डल्लु, ये	रु. ५२०।-
१३७. हिमालयश्वरी मानन्धर		रु. ५२०।-
१३८. शान्ती चित्रकार		रु. ५२०।-
१३९. सुमित्रा मानन्धर		रु. ५१५।-
१४०. मोहन देबी महर्जन		रु. ५१०।-
१४१. मन्जु मानन्धर		रु. ५१०।-
१४२. राम माया श्रेष्ठ		रु. ५१०।-
१४३. सपना मानन्धर		रु. ५०५।-
१४४. निरज चित्रकार	डल्लु, ये	रु. ५०५।-
१४५. पुन माया महर्जन		रु. ५०५।-
१४६. अनिमा महर्जन		रु. ५०५।-
१४७. चन्द्र माया श्रेष्ठ		रु. ५०५।-
१४८. निर्मला डंगोल		रु. ५०५।-
१४९. रेखा महर्जन		रु. ५०५।-
१५०. बिनर्भा बज्राचार्य		रु. ५०५।-
१५१. नानी मयजु		रु. ५०५।-
१५२. नारायण देवी डंगोल		रु. ५०५।-
१५३. शान्ती बनिया		रु. ५०५।-
१५४. तुल माया महर्जन		रु. ५०५।-
१५५. अंजली शाक्य		रु. ५००।-
१५६. बद्दीमान शाक्य	खुसिबुँ, ये	रु. ५००।-
१५७. चन्द्र देबी शाक्य	शंखमुल, यल	रु. ५००।-
१५८. हसना शाक्य	खुसिबुँ, ये	रु. ५००।-
१५९. सरिता श्रेष्ठ		रु. ५००।-
१६०. भिक्षु समित	किसिपिडि	रु. ५००।-
१६१. जमुना मानन्धर		रु. ३००।-
१६२. विणा शाक्य		रु. २००।-
१६३. विजय कृष्ण डंगोल		रु. १००।-

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

“वास दानं च उत्तमं”

आनन्द भूवन बिहार

भुइल्लयः, स्वयम्भू, ये ।

बुद्ध जन्मभूमि नेपालय् बुद्धशिक्षा, ध्यान साधना एवं आध्यात्मिक लोक कल्याणकारी ज्याया अभ्यास व बुद्ध दर्शन अनुशरण यांना बुद्धधर्मया प्रचार प्रसार यायेगु उद्देश्य ज्वनाः न्ह्यानाच्चंगु येदेया स्वयम्भू महाचैत्यया मुलेसं च्वंगु “आनन्द भूवन बिहार” २०२७ सालया तःभुखाचं पूर्णरूपं क्षतिग्रस्त जुगुलिं बुद्धधर्म यात स्थायित्व प्रदान यायेत धर्मचित्त उत्पन्न यांना क्षतिग्रस्त बिहारया पुनःनिर्माणया निति श्रद्धापूर्वक आर्थिक व भौतिक रुपं तःधंगु ग्वाहालि यांना बिज्याःपीं श्रद्धेय भन्ते, गुरुमापीं नापं श्रद्धावान उपासक उपासिका पिनीगु नां धलः थुकथं जुगु जुल ।

नां	थाय्बाय्	रकम
१. काठमाडौं महानगरपालिका	ये	रु. १,४१,९५८५२.०७
२. दि. बा रत्न मान व दि. माँ मोतिलानि ताम्राकारया पुण्यस्मृतिई सुवर्ण रत्न ताम्राकार, दीप तारा ताम्राकार शाक्य कायपी सगुन रत्न, सचिन रत्न, सरून रत्न ताम्राकार सपरिवार पाखें विहारे च्वत तल्लाय् थी थी धार्मिक प्रयोजनया निति सुवर्ण-दीप धम्महल, भगवान् बुद्धया मूर्ति लिसें तुं भन्तेपी च्वना बिज्यायेगु लागि आवास, भुतु व थुगु तल्ला फुक्कें दयेका संघदान यागु जुल ।	महाबौद्ध, ये	
३. दि. अबुजु रत्नमान सिं (चिकाजी साहु), दि. माँ मोति लानी तुलाधरया पुण्यस्मृतिई द्रव्यमान सिं (भाईराजा तुलाधर) बसुन्धारा तुलाधर सपरिवार पाखें धम्महलय् भगवान् बुद्धया सिंहशैया शैली मूर्ति दोहलपागु जुल ।	भोटाहिटी, ये	
४. दि. बा जग्गा दाता भूवन कृष्ण व दि. माँ लक्ष्मी देवी मानन्धरया पुण्यस्मृतिई श्याम कृष्ण, सुमित्रा, अनुज मानन्धर	सितापाईला, ये	रु. ५,००,९०९।-
५. दि. बा द्वारिका नारायण, दि. माँ हिरा देवी मानन्धरया पुण्यस्मृतिई कायपी जीवनराज, भूवनराज, राम शरण, श्याम शरण व बुद्ध शरण मानन्धर सपरिवार	स्वयम्भू, ये (भुइतल्लाय् वाशरुम)	रु. ५,००,०००।-
६. दि. रबिन्द्र रत्न तुलाधरया पुण्यस्मृतिई हेरा रत्न, युरी शोभा तुलाधर	असं, चलाछें (मुःलुखा)	रु. ४,००,००५।-

नां	थाय्बाय्	रकम
७. दि. शिल रत्न ताम्राकारया पुण्यस्मृतिई कञ्चन शोभा, सुशिल, सृष्टिना ताम्राकार सपरिवार	त्यंगल, येँ	रु. ३,५०,६०६।-
८. दि. बा सर्वज्ञ रत्न, दि. माँ सुवर्ण प्रभाया पुण्यस्मृतिई विद्यासागर - सुनिता तुलाधर, हर्षसागर-प्रबिणाहिरा तुलाधर	असं, धालासिको (धर्मचक्र व मृग)	रु. ३,३३,३३३।-
९. कृष्ण देवी, दान देवी, रमेश व अनिता मानन्धर सपरिवार	फसिकेव, येँ	रु. ३,००,०००।-
१०. बाबु राजा व मैत्री शोभा तुलाधर	असं, जरूँछेँ, येँ	रु. २,००,०००।-
११. योग करुणा पुचः	येँ	रु. १,७५,४३५।-
१२. दि. दानरत्न चित्रकारया पुण्यस्मृतिई शारदा, सरस्वती, धर्मरत्न व त्रिरत्न चित्रकार सपरिवार	स्वयम्भू, येँ (चिधंगु लुखा)	रु. १,६१,०००।-
१३. बाबु काजी, रूपकेशरी शाक्य, म्हयाय् रुबी शाक्य, काय् विवेक शाक्य, भौ पूर्णशोभा शाक्य सपरिवार	डल्लु आवास	रु. १,६०,०००।-
१४. बेखा नारायण व दान माया महर्जन	नयाँ बजार	रु. १,५०,५५५।-
१५. बैकुण्ठ राज व तारा मानन्धर सपरिवार	गैरिधारा, येँ (भुतु ज्वल)	रु. १,५०,०००।-
१६. कृष्ण महर्जन व तरी नानी महर्जन सपरिवार	बलम्बु, येँ	रु. १,४५,०००।-
१७. जयन्द्रमान सिंह व कनकशोभा बनिया	डल्लु आवास, येँ	रु. १,२५,१११।-
१८. दि. अजी ज्ञान माया, दि. बा कृष्ण मान शाक्यया पुण्यस्मृतिई बृद्धिमान शाक्य व बिमला शाक्य सपरिवार	नयाँसडक, येँ	रु. १,२१,१११।-
१९. कमल लक्ष्मी तुलाधर, पद्मधर तुलाधर, केसन देवी तुलाधर	जनबहा: लिउने	रु. १,२१,०००।-
२०. Hui Shi	चीन	रु. १,१८,२००।-
२१. Vincent Wong and Zinh Ly	एरीजोना, यु.एस.ए.	रु. १,१५,२०१।-
२२. दि. बा दयानन्द व दिं माँ ज्ञान देवीया पुण्यस्मृतिई चन्द्रहेरा श्रेष्ठाचार्य	डल्लु, येँ (मातै तल्लाय् वाशरुम)	रु. १,१५,०००।-
२३. Ven. Tekewe Shantharakkhita	West Sacramento, यु.एस.ए.	रु. १,१४,९६१।-

नां	थायबाय	रकम
२४. चन्द्रहेरा श्रेष्ठाचार्य	डल्लु, ये	रु. १,११,५०५।-
२५. दि. जहान नारायण प्रसाद मानन्धरया पुण्यस्मृतिई लक्ष्मी तारा, नबिन प्रसाद, लिजा मानन्धर	पाको, न्यूरोड, ये	रु. १,११,१११।-
२६. टेक बहादुर, ईन्द्रा खपांगी मगर	यू. के.	रु. १,११,१०८।-
२७. अभिताम्भ तुलाधर सपरिवार	गैरीधारा	रु. १,११,०००।-
२८. अमिर मान महर्जन, नरेन्द्र मान डंगोल, ईन्द्र मान डंगोल	डल्लु आवास	रु. १,१०,६२६।-
२९. राम बहादुर डंगोल, नानी डंगोल	बहती	रु. १,१०,१००।-
३०. डा. चन्द्रेश रत्न तुलाधर	कुलरत्न मार्ग	रु. १,०८,०००।-
३१. प्रकाश बिर सिंह, त्रिलोचना कमल तुलाधर सपरिवार	लाजिम्पाट, ये	रु. १,०८,०००।-
३२. बिद्यामान व सुमन प्रभा तुलाधर	महाराजगंज, ये	रु. १,०५,५५५।-
३३. हरिहर व गीता मानन्धर	बालाजु, ये	रु. १,०५,०००।-
३४. दि. बेल माया महर्जनया पुण्यस्मृतिई भाईलाल महर्जन	शंखमुल, यल	रु. १,०२,०००।-
३५. दि. बा सिद्धि बहादुर, दि. माँ गंगा लक्ष्मी मानन्धरया पुण्यस्मृतिई काय्पी सुदेन व प्रफुल मानन्धर सपरिवार	सामाखुसि, ये	रु. १,०१,१११।-
३६. दि. जहान दिल हर्ष तुलाधरया पुण्यस्मृतिई सरस्वती तुलाधर	असं, भोटाहिटी	रु. १,०१,१००।-
३७. समिर रत्न शाक्य व ईश्वरी शाक्य	डल्लु आवास	रु. १,०१,१००।-
३८. भितुना गुथि	असं, ये	रु. १,०१,०१०।-
३९. दि. जहान राजकाजी तुलाधरया पुण्यस्मृतिई रोशनी तुलाधर सपरिवार	ठमेल, ये	रु. १,०१,००६।-
४०. रोशनी तुलाधर, रश्मी तुलाधर, स्मृती राजकर्णिकार सपरिवार	यू. एस. ए.	रु. १,०१,००५।-
४१. दि. बा राजकाजी तुलाधरया पुण्यस्मृतिई रश्मी तुलाधर, स्मृती राजकर्णिकार सपरिवार	यू. एस. ए.	रु. १,०१,००५।-

नां	थाय्बाय्	रकम
४२. राजन, तारा, टिजा मानन्धर	बालुवाटार, येँ	रु. १,०१,०००।-
४३. सर्वज्ञ रत्न, चन्द्रदेवी कंसाकार	बालाजु, येँ	रु. १,०१,०००।-
४४. बिद्या देवी शाक्य सपरिवार	ओमबहाल, येँ	रु. १,०१,०००।-
४५. शुभ कृष्ण व मिना मानन्धर	यू. एस. ए.	रु. १,००,१५१।-
४६. न्हुच्छे रत्न व अमर शोभा तुलाधर	कमलपोखरी, येँ	रु. १,००,१०५।-
४७. पुर्ण, मथुरा मानन्धर	चस्वाब्द	रु. १,००,१०५।-
४८. दि. श्रीमान कृष्ण महर्जनया पुण्यस्मृतिई सुशिला मर्जन	डल्लु, येँ	रु. १,००,१०२.०१
४९. पूर्ण, मथुरा मानन्धर	चस्वाब्द, येँ	रु. १,००,१०५।-
५०. मोति कृष्ण, चिकिलानी कंसाकार	असं, येँ	रु. १,००,०२५।-
५१. महेन्द्र मान बज्राचार्य	डल्लु आवास, येँ	रु. १,००,००५।-
५२. दि. बिष्णु कुमारी प्रधान	ठमेल, भगवानबहाल	रु. १,००,००५।-
५३. श्रद्धेय अनागारीका धम्मवती (धर्मकिर्ती बिहार)	श्रीघः, येँ	रु. १,००,०००।-
५४. दि. अजि चिनिमाया बज्राचार्यया पुण्यस्मृतिई चन्द्ररत्न बज्राचार्य सपरिवार	बडेगाल, येँ	रु. १,००,०००।-
५५. मिनर्भा बज्राचार्य सपरिवार	सिद्धार्थ सडक, येँ	रु. १,००,०००।-
५६. आनन्द भुवन बिहारय् २०७७ सालमा कथिन दातापी	स्वयम्भू, येँ	रु. १,००,०००।-
५७. दि. नबिन्द्र रत्न तुलाधर	नरदेवी, येँ	रु. १,००,०००।-
५८. प्रकाश रत्न तुलाधर	नरदेवी, येँ	रु. १,००,०००।-
५९. कमल हिरा ताम्राकार	लाजिम्पाट, येँ	रु. १,००,०००।-
६०. कञ्चन लता ताम्राकार	न्यू जर्सी, यू.एस.ए.	रु. १,००,०००।-
६१. लक्ष्मी शोभा, अजय रत्न स्थापित सपरिवार	ज्याठा, येँ	रु. १,००,०००श्र-
६२. दि. बा तरी बाबु, दि. माँ मय्जु महर्जनया पुण्यस्मृतिई नानी छोरी महर्जन	डल्लु आवास, येँ	रु. १,००,०००श्र-

नां	थाय्बाय्	रकम
६३. पूर्ण शाक्य व शान्ती शाक्य सपरिवार	हेटौडा, (पर्दा)	रु. १,००,०००।-
६४. ईश्वरमान, पलिना तुलाधर	डल्लु आवासु, ये	रु. १,००,०००।-
६५. माईला व चतुर देबी महर्जन	डल्लु आवास, ये	रु. ८७,०००।-
६६. दि. परिक्षा हितमान सिंह बनियाया पुण्यस्मृतिई इन्दु व पुर्वशा बनिया	इटुम्बहाल, ये	रु. ८५,०००।-
६७. रमा, उज्वला, ललिता, मिनर्भा, बिष्णुदेवी, अकि, पामिला, सुजाता, सिचु, पिचु, झुमा, मन्दिरा सिक	स्वयम्भू, ये (मातं तल्लाय् मत)	रु. ८०,०००।-
६८. Tara Tanvirat	न्यू जर्सी, यू.एस.ए.	रु. ६१,९९३।-
६९. दि. निल काजी कंसाकार व दि. चिनिया देवी कंसाकार	ईमालोह, डल्लु, ये	रु. ६१,५००।-
७०. दुर्गा शाही	भुइख्यः, ये	रु. ६०,५००।-
७१. शान्ती चित्रकार	डल्लु आवास, ये	रु. ६०,०००।-
७२. दि. जहान शान्ती रत्न ताम्राकार, माँ मयजुलानीया पुण्यस्मृतिई दिलहेरा	ताहाचल, ये	रु. ६०,०००।-
७३. पुण माया मर्हजन	भुइख्यः, ये	रु. ६०,०००।-
७४. उमेश, रत्ना, उत्साह शाक्य	ओमबहाल, ये	रु. ६०,०००।-
७५. Diluks De Silva	न्यू जर्सी, यू.एस.ए.	रु. ५९,६५०।-
७६. दि. बा सुवर्णदास, दि. माँ रूप शोभा तुलाधरया पुण्यस्मृतिई गीता, मन्जु अमूल्यदास, ईन्दु, लगिका	असं (डराज), ये	रु. ५८,०००।-
७७. श्रदेय भिक्षु शान्त शोभन	स्वयम्भू, ये	रु. ५८,०००।-
७८. Fenny Huang & Hing Nguyen	साक्रामिन्टो यू.एस.ए.	रु. ५७,८३५।-
७९. Craig & Rachel Gallet and Family	वेस्ट साक्रामिन्टो, यू.एस.ए.	रु. ५७,६४५।-
८०. Rukmin & Urmila Pandey and Family	वेस्ट साक्रामिन्टो, यू.एस.ए.	रु. ५७,६४५।-
८१. शान्ता प्रधान	ठमेल, ये	रु. ५७,५२५।-
८२. Pauline Lee	एरिजोना, यू.एस.ए.	रु. ५६,९८३।-

नां	थाय्बाय्	रकम
८३. चण्डेश्वरी श्रेष्ठ सपरिवार	सरस्वति खेल, येँ	रु. ५५,५५५।-
८४. शिव शंकर श्रेष्ठ	मन्जुश्री टोल, येँ	रु. ५५,५५५।-
८५. बाबु राजा कंसाकार, निर्मला कंसाकार	बुरांख्यः, येँ	रु. ५५,५५५।-
८६. श्रीदिगुख्यः गुथि	पकनाजोल, येँ	रु. ५५,५५५।-
८७. अष्टरत्न, चिनिया लक्ष्मी तुलाधर सपरिवार	न्यतः	रु. ५५,५५५।-
८८. शिव नारायण, जमुना मानन्धर	सामाखुसी, येँ	रु. ५५,५५५।-
८९. दि. बा हिरा भाई, दि. माँ तारा हेरा तुलाधरया पुण्यस्मृतिई प्रेमा, अमिरालक्ष्मी, सुनिता तुलाधर	असं (खापामदु दुवा)	रु. ५५,०५५।-
९०. दि. बा मणिरत्न तुलाधरया पुण्यस्मृतिई अन्जनी, श्रीजनी, अनन्त रत्न तुलाधर	नयाँ बानेश्वर, येँ	रु. ५५,०५५।-
९१. दि. भगवान चित्रकारया पुण्यस्मृतिई मैया चित्रकार	तुल्सिधारा, येँ	रु. ५५,०००।-
९२. हेरा देवी, रोशन काजी तुलाधर सपरिवार	असं, येँ	रु. ५५,०००।-
९३. दि. बा आशामान सिं, दि. माँ पंचलक्ष्मी ताम्राकारया पुण्यस्मृतिई सकल छेजः पाखें	बानेश्वर, येँ	रु. ५३,१०६।-
९४. रोहिणी चित्रकार	यट्खा बहाल, येँ	रु. ५३,०००।-
९५. प्रकाश व मोहिनी चित्रकार सपरिवार	तुल्सिधारा, येँ	रु. ५२,०००।-
९६. दि. बसुन्धरा मानन्धर	बाफल, येँ	रु. ५१,५५५।-
९७. दि. बा नाती भाइया पुण्यस्मृतिई प्रकाश, महालक्ष्मी, मणिष, कविता, मनिषा मानन्धर	भुईखेल, येँ	रु. ५१,५५५।-
९८. पूर्णमान, केशरी देवी तुलाधर सपरिवार	मैतिदेवी, येँ	रु. ५१,५०५।-
९९. दि. बा तरि बाबु, दि. माँ मानि बेटिया पुण्यस्मृतिई न्हुच्छे, नानी मय्जु महर्जन	भुईखेल, येँ	रु. ५१,१५१।-
१००. पूर्ण लक्ष्मी खड्गी सपरिवार	डल्लु, येँ	रु. ५१,११२।-
१०१. भगवान प्रसाद व बिन्द्रा श्रेष्ठ	बबरमहल, येँ	रु. ५१,१११।-

नां	थाय्बाय्	रकम
१०२. सुमित्रा तुलाधर सपरिवार	नयाँ सडक, येँ	रु. ५१,१०५।-
१०३. पुष्प रत्न व मैया तुलाधर	धिमेल्वहँ, येँ	रु. ५१,१०१।-
१०४. लक्ष्मी महर्जन	डल्लु चौतारा, येँ	रु. ५१,०५५।-
१०५. विजय ताम्राकार	छाउनी, येँ	रु. ५१,०००।-
१०६. दि. लक्ष्मी नारा महर्जनया पुण्यस्मृतिई छोरी महर्जन	ठमेल, येँ	रु. ५१,०००।-
१०७. दि. सुन्दरलाल मानन्धरया पुण्यस्मृतिई भवानी देवी मानन्धर	बनस्थली, येँ	रु. ५१,०००।-
१०८. कमल तारा, उज्ज्वल मान तुलाधर	न्हुसतक, येँ	रु. ५१,०००।-
१०९. दि. रूप केशरी तुलाधरया पुण्यस्मृतिई	न्हुसतक, येँ	रु. ५१,०००।-
११०. सम्पूर्ण रत्न तुलाधर	भोटाहिटी, येँ	रु. ५१,०००।-
१११. उषा प्रभा तुलाधर	भोटाहिटी, येँ	रु. ५१,०००।-
११२. सोनी व रञ्जन चित्रकार सपरिवार	अष्टेलिया	रु. ५१,०००।-
११३. दि. संघ रत्न, दान माया स्थापित	मखन, येँ	रु. ५१,०००।-
११४. दि. रत्न बीर सिंह, मैया कंसाकार	मरू, छासपाचो, येँ	रु. ५१,०००।-
११५. हर्षमान, दुर्गा बज्राचार्य	रविभजन, येँ	रु. ५१,०००।-
११६. जगत शोभा शाक्य	महाराजगंज, येँ	रु. ५१,०००।-
११७. सानु रत्न, चिनिया लक्ष्मी स्थापित	मखन, येँ	रु. ५१,०००।-
११८. दि. चन्द्र बहादुर मानन्धरया पुण्यस्मृतिई लक्ष्मी मानन्धर	मरूढोका, चसान, येँ	रु. ५१,०००।-
११९. तिर्थ बहादुर मानन्धर	चस्वाब्द, येँ	रु. ५१,०००।-
१२०. सुमि शाक्य सपरिवार	हरिहरभवन, यल	रु. ५१,०००।-
१२१. अशोक रत्न, किरण कंसाकार	हात्तीगौडा, येँ	रु. ५०,५५५।-
१२२. गीता, रिता शाही सपरिवार	डल्लु चौतारा, येँ	रु. ५०,५५५।-

नां	थाय्बाय्	रकम
१२३. सुवर्ण, मोतीमाया डंगोल	चागल, येँ	रु. ५०,५५५।-
१२४. पद्म रत्न, रञ्जना तुलाधर	असं, खापामदु दुवा	रु. ५०,५५५।-
१२५. दि. बा पुर्ण मानया पुण्यस्मृतिई समर मान तुलाधर	असं, झर्ताँमुग, येँ	रु. ५०,५५५।-
१२६. लक्ष्मी नारायण, नारायण देवी मानन्धर	खुसिबुँ, येँ	रु. ५०,५५५।-
१२७. दि. तिर्थ काजी शाक्यया पुण्यस्मृतिई पद्मा शाक्य	ताहाचल, येँ	रु. ५०,५५५।-
१२८. हेरा लाल श्रेष्ठ व रत्न देवी श्रेष्ठ	डल्लु चौतारा, येँ	रु. ५०,५५५।-
१२९. दि. पन्नारत्न कंसाकारया नामं चलिशोभा कंसाकार	न्हयोखा, येँ	रु. ५०,५५५।-
१३०. मोतीहिरा, आशिष, भाय्नेसा खड्का	यू. एस. ए.	रु. ५०,५०५।-
१३१. रमा तुलाधर, कल्पना तुलाधर, सर्मिला तुलाधर	असं, धालासिको, येँ	रु. ५०,५०५।-
१३२. त्रिरत्न, वसुन्धरा मानन्धर	नयाँ बजार, येँ	रु. ५०,५०५।-
१३३. हसना स्थापित	डल्लु आवास, येँ	रु. ५०,५०५।-
१३४. आशाराम, खोमा कुमारी लामा सपरिवार	भगवानपाऊ, येँ	रु. ५०,५०५।-
१३५. गोतम व समुद्र देवी ताम्राकार	ताहाचल, येँ	रु. ५०,५००।-
१३६. पंचमाया, पुणमाया, बुद्धिमान महर्जन	बहति, येँ	रु. ५०,३७०।-
१३७. श्रद्धेय भिक्षु समित	किसिपिडि, येँ	रु. ५०,११५।-
१३८. तिर्थ माया शाही सपरिवार	डल्लु आवास, येँ	रु. ५०,११०।-
१३९. दि. श्याम बहादुर श्रेष्ठ	खोप	रु. ५०,१०१।-
१४०. तीर्थ रत्न, लोकेश्वरी शाक्य	लगनटोल, येँ	रु. ५०,१००।-
१४१. दि. कृष्ण रत्न, अमला देवी कंसाकार	जनबहाः, येँ	रु. ५०,०५५।-
१४२. कृष्ण देवी चित्रकार सपरिवार	ग्वार्को, यल	रु. ५०,०५०।-
१४३. दि. सानुकाजी, चन्द्र देवी शाक्यया पुण्यस्मृतिई शान्ती शाक्य	ढल्को, क्षेत्रपाटी, येँ	रु. ५०,०५०।-
१४४. राजकाजी, सभ्यता तुलाधर	न्हयोखा, येँ	रु. ५०,००५।-

नां	थाय्बाय्	रकम
१४५. सानु बाबु साय्मी, भगवान देवी मानन्धर	खुसिबुँ, येँ	रु. ५०,००५।-
१४६. दि. बा माहिला, दि. माँ बेटी मायाया पुण्यस्मृतिई माणिक लाल, चिनिया लक्ष्मी ताम्राकार सपरिवार	डल्लु, येँ	रु. ५०,००५।-
१४७. रमेश शाक्य व बिनु शाक्य	खुसिबुँ, येँ	रु. ५०,०००।-
१४८. न्हुच्छे माया प्रजापति	बिशालनगर, येँ	रु. ५०,०००।-
१४९. नानीहेरा शाक्य	चागल, येँ	रु. ५०,०००।-
१५०. रोजीना ताम्राकार, सिद्धार्थ तुलाधर	क्यानडा	रु. ५०,०००।-
१५१. त्रिरत्न व अकिल शोभा मानन्धर	चस्वाब्द, येँ	रु. ५०,०००।-
१५२. मदन बहादुर तुलाधर	कुलेश्वर, येँ	रु. ५०,०००।-
१५३. विजय शान्ती बचत तथा ऋण सहकारी	भिमसेनस्थान, येँ	रु. ५०,०००।-
१५४. दि.बा जगत् रत्न, दि. माँ कयो शाक्यया पुण्यस्मृतिई हिरा शोभा शाक्य	मखंबही, येँ	रु. ५०,०००।-
१५५. शत्रुघन, राम वदन प्रधान	ठमेल, येँ	रु. ५०,०००।-
१५६. निरन्जन, संगीता सिलवाल	बुटवल	रु. ५०,०००।-
१५७. रोशन, दिपा, बिशाखा महर्जन	बलम्बु	रु. ५०,०००।-
१५८. दि. मन्जु बनिया या पुण्यस्मृतिई बिनोद मान सिं बनिया	ठहिटी, येँ	रु. ५०,०००।-
१५९. निता मानन्धर	ठूलो भन्याङ्ग, येँ	रु. ५०,०००।-
१६०. विनय कृष्ण डंगोल	गोफल टोल	रु. ५०,०००।-
१६१. अशोक रत्न, चुनु शोभा बज्राचार्य	ढल्को, क्षेत्रपाटी, येँ	रु. ५०,०००।-
१६२. दि. बा सुवर्ण दास, दि. माँ रूप शोभा तुलाधरया पुण्यस्मृतिई गीता, मन्जु, अमूल्यदास, ईन्दु, लगिका	असं, येँ	रु. ५०,०००।-
१६३. संघ रत्न शाक्य	पाको, न्यूरोड, येँ	रु. ५०,०००।-
१६४. सुजना शाक्य	पाको, न्यूरोड, येँ	रु. ५०,०००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
१६५. दि. बा कुलिश रत्न, दि. माँ गणेशमायाया पुण्यस्मृतिई संघरत्न तलाधर, दि. बा बुद्धरत्न, दि. माँ हेरालानीया पुण्यस्मृतिई लक्ष्मीदेवी तुलाधर	कान्तिपथ, यें	रु. ५०,०००/-
१६६. माणिक रत्न, तिर्थ तारा तुलाधर	कालिकास्थान, यें	रु. ५०,०००/-
१६७. दि. ताम्दिन दोर्जे तुलाधरया पुण्यस्मृतिई चन्द्र केशरी तुलाधर	भगवानपाऊ, यें	रु. ५०,०००/-
१६८. दि. बसुन्धरा तुलाधर	असन, यें	रु. ५०,०००/-
१६९. दि. मुनि रत्न शाक्यया पुण्यस्मृतिई कमला देवी शाक्य	डल्लु, यें	रु. ५०,०००/-
१७०. दि. जहान चन्द्र बहादुर (बाँला) या पुण्यस्मृतिई अष्टमाया व तारा मानन्धर सपरिवार	चसान, यें	रु. ५०,०००/-
१७१. बाबु काजी व रूपकेशरी शाक्य, म्हाय् रूवी शाक्य, काय् बिवेक शाक्य व भौ पूर्णशोभा शाक्य व सपरिवार	डल्लु आवास, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५३६५४/-
१७२. शारदा चित्रकार	भुइख्यः, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१७३. ईश्वरी शाक्य	डल्लु आवास, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१७४. मैया तुलाधर	ढिम्हेल्वहँ, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१७५. सानुमैया बज्राचार्य	बडेगाल, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१७६. सरला शाक्य	स्वर्णिम बस्ति, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१७७. मोति रत्न व लक्ष्मी हेरा शाक्य	बालाजु, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१७८. दि. श्रीमान् कृष्णया पुण्यस्मृतिई शुशिला महर्जन	डल्लु, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१७९. अन्जाम सिंह व अनिल सुवाल	चागल, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१८०. दि. बा नाति दि. माँ हेरा देवीया पुण्यस्मृतिई	ठमेल, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१८१. चन्द्रहेरा श्रेष्ठाचार्य	डल्लु, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१८२. मंगला देवी तुलाधर	भुइख्यः, यें (मातं भुतुकोठा)	रु. ५०,०००/-
१८३. इन्दिरा तुलाधर व मोती प्रभा तुलाधर	स्वयम्भू, यें	रु. ५०,०००/-

नां	थाय्बाय्	रकम
१८४. दि. सुजाता ताम्राकार	महाबौद्ध, येँ	रु. ३३,००५।-
१८५. मोती रत्न, लक्ष्मी हेरा, राज बहादुर, मुना, प्रज्वल		रु. ३३,०००।-
१८६. बद्रि प्रशाद व बिष्णु देबी		रु. ३०,०५०।-
१८७. डा. स्वयम्भु मान व सुचिता तुलाधर	बागबजार, येँ	रु. ३०,०००।-
१८८. हरि बहादुर, नारायण देवी मानन्धर	विजयश्वरी, येँ	रु. ३०,०००।-
१८९. Daya & Ramani De Silva	यू. एस. ए.	रु. २७,९४५।-
१९०. अनार देवी तुलाधर	ज्याठा, येँ	रु. २६,५००।-
१९१. ज्ञान देवी शाक्य	वसन्तपुर, येँ	रु. २५,९५५।-
१९२. अन्जली शिलाकार		रु. २५,००५।-
१९३. पूर्णिमा शाक्य बज्राचार्य		रु. २५,०००।-
१९४. Harry & Christopher	नेदरल्याण्ड	रु. २५,०००।-
१९५. भगवती ठकुरी	फसिकेब, येँ	रु. २५,०००।-
१९६. मुकुन्द, मन्दा, मृदुल, श्री मन्जुला जोशी		रु. २५,०००।-
१९७. शान्ति डंगोल		रु. २५,०००।-
१९८. मोती माया, सजला		रु. २५,०००।-
१९९. राज बहादुर शाक्य		रु. २५,०००।-
२००. रितु तुलाधर	यू. एस. ए.	रु. २५,०००।-
२०१. मैया रानी, अमर लक्ष्मी तुलाधर		रु. २५,०००।-
२०२. भाई काजी तुलाधर	लाजिम्पाट, येँ	रु. २५,०००।-
२०३. गौतम शाक्य, सुलोचना शाक्य	सानेपा, येँ	रु. २५,०००।-
२०४. दि. चित्त वीर सिंह तुलाधर	असं, येँ	रु. २५,०००।-
२०५. अनिता शाक्य	चःमति, येँ	रु. २५,०००।-
२०६. हिमाल रत्न, श्रीजनी तुलाधर	तमोगल्ली, येँ	रु. २५,०००।-
२०७. चिनिया लक्ष्मी ताम्राकार	मातं भुतु कोठा	रु. २५,०००।-
२०८. कमला जोशी	मातं भुतु कोठा	रु. २५,०००।-
२०९. सुमन प्रभा तुलाधर	मातं भुतु कोठा	रु. २५,०००।-
२१०. पूर्ण हिरा पुचः	धर्मकिर्ति बिहार	रु. २५,०००।-
२११. भिक्षु सोभित महास्थवीर	गण महा बिहार	रु. २५,०००।-
२१२. Sanjeewani, Pubudu & Akith	यू. एस. ए.	रु. २३,६००।-
२१३. Michel Lee	यू. एस. ए.	रु. २३,९००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
२१४. Gieng Mui	यू एस. ए.	रु. २३,१००।-
२१५. मुकुन्द बहादुर प्रधान	सानोभन्याङ्ग, येँ	रु. २१,०००।-
२१६. सरोजिनि चित्रकार	बाफल	रु. २१,०००।-
२१७. पुण्य संचय पात्र		रु. २०,०००।-
२१८. रजनी चित्रकार	हात्तिबन, यल	रु. २०,०००।-
२१९. माणिक रत्न, ज्ञान शोभा तुलाधर		रु. २०,०००।-
२२०. शोभा तिमिला	बागबजार, येँ	रु. २०,०००।-
२२१. हेरा रत्न, सानु शोभा स्थापित	भिमसेनस्थान, येँ	रु. २०,०००।-
२२२. तारा केशरी ढुंगाना	लाजिम्पाट, येँ	रु. २०,०००।-
२२३. श्रीमति चन्द्र देवी महर्जन		रु. २०,०००।-
२२४. विपश्यना ध्यान कोष आ.भू.वि		रु. २०,०००।-
२२५. श्रीमति हेरा देवी तुलाधर	ताहाचल, येँ	रु. २०,०००।-
२२६. पूर्णरत्न, सरस्वति बज्राचार्य		रु. १८,५५५।-
२२७. त्रिलोक्य रत्न तुलाधर	भोटाहिटी, येँ	रु. १५,५५५।-
२२८. दि. ध्रुव रत्न शाक्य सपरिवार		रु. १५,५५५।-
२२९. ज्ञानी महर्जन		रु. १५,१००।-
२३०. प्रेम शोभा तुलाधर		रु. १५,००५।-
२३१. नारायण दास र लाल माया		रु. १५,०००।-
२३२. विरेन्द्र, रमिला, ऐडेन		रु. १५,०००।-
२३३. दान देवी शाक्य		रु. १५,०००।-
२३४. दि. सुदर्शन मानन्धर, सुमित्रा मानन्धर	बाँसबारी, येँ	रु. १५,०००।-
२३५. दि. पुन माया, सिर माया	नयाँ बजार, येँ	रु. १५,०००।-
२३६. मोती रत्न तुलाधर सपरिवार	रानीबारी, येँ	रु. १५,०००।-
२३७. निर्मला डंगोल		रु. १२,५०५।-
२३८. कमला जोशी		रु. १२,०००।-
२३९. सानु मैया मुनिकार		रु. १२,०००।-
२४०. रत्न सम्भव शाक्य	डल्लु, येँ	रु. १२,०००।-
२४१. दि. अष्ट रत्न, कृष्ण शोभा तुलाधर	त्यौड, येँ	रु. १२,०००।-
२४२. इन्द्र बहादुर शाक्य, सरस्वति श्रेष्ठ		रु. ११,१११।-
२४३. सुमित्रा मानन्धर	भगवानपाऊ, येँ	रु. ११,१११।-

नां	थाय्बाय्	रकम
२४४. मोति काजी तुलाधर		रु. ११,१११-
२४५. राम केशरी, सरिता श्रेष्ठ	धिमेत्वंह, ये	रु. ११,१११-
२४६. संघ महर्जन	यू. एस. ए.	रु. ११,१११-
२४७. दि. गोपाल, राम माया शाही		रु. ११,१०५-
२४८. Jenny Lam	यू. एस. ए.	रु. ११,१०२-
२४९. कृष्ण देवी मानन्धर	ठमेल, ये	रु. १०,५५५-
२५०. राधिका शाही		रु. १०,५०६-
२५१. राम कुमारी मानन्धर		रु. १०,५०५-
२५२. संगीता श्रेष्ठ		रु. १०,५०५-
२५३. उमा मानन्धर		रु. १०,५००-
२५४. चिनि देवी, मिनु शोभा तुलाधर		रु. १०,१२५-
२५५. डा. अजय, रमिता राजभण्डारी		रु. १०,१२५-
२५६. शिल शोभा कंसाकार		रु. १०,१२५-
२५७. पूर्ण देवी मानन्धर		रु. १०,१२५-
२५८. सम्पूर्ण रत्न तुलाधर सपरिवार	पूतलिसडक,, ये	रु. १०,१११-
२५९. करुणा बजाचार्य		रु. १०,१०१-
२६०. कमल देबी तुलाधर		रु. १०,१०१-
२६१. कविन्द्र, संगिता, वसुन्धरा कंसाकार		रु. १०,१०१-
२६२. पद्म काजी तुलाधर		रु. १०,१००-
२६३. हेरा शोभा तुलाधर		रु. १०,१००-
२६४. गोमा महर्जन		रु. १०,१००-
२६५. विनु सिंह	यट्खा, ये	रु. १०,१००-
२६६. बोधि टि.भी.		रु. १०,१००-
२६७. दि. भाईकाजी, पूर्ण देवी नामं सुर्यरत्न, सुनिता		रु. १०,१००-
२६८. अनिता, सुनिता, रत्न शोभा		रु. १०,०६०-
२६९. विजयमान, हिमाल शोभा स्थापित सपरिवार		रु. १०,०५५-
२७०. पद्म तारा स्थापित		रु. १०,०५५-
२७१. तिर्थ महर्जन	डल्लु आवास, ये	रु. १०,०५०-
२७२. नारायण देवी	डल्लु, ये	रु. १०,०१५-
२७३. लक्ष्मी शाही		रु. १०,०१५-

नां	थाय्बाय्	रकम
२७४. गणेश मान श्रेष्ठ		रु. १०,०१०।-
२७५. बाबा मैया डंगोल		रु. १०,०१०।-
२७६. चिधिकम्ह नानी छोरी		रु. १०,०१०।-
२७७. श्री रंजीत	सितापाइला, येँ	रु. १०,००५।-
२७८. बिमला तुलाधर		रु. १०,००५।-
२७९. तिर्थ रत्न, बुद्धि शोभा तुलाधर सपरिवार	गैरीधारा	रु. १०,००५।-
२८०. शान्ती देवी स्थापित	कुलेश्वर, येँ	रु. १०,००५।-
२८१. रूप हेरा ताम्राकार	भोटाहिटी, येँ	रु. १०,००५।-
२८२. संजिवनी सर्जिकेयर प्रा. लि.	क्षेत्रपाटि, येँ	रु. १०,००१।-
२८३. सुशिला शाक्य		रु. १०,०००।-
२८४. धनमाया महर्जन		रु. १०,०००।-
२८५. नानी मयजु, न्हुच्छे महर्जन		रु. १०,०००।-
२८६. शान्ती महर्जन		रु. १०,०००।-
२८७. दुर्गालाल रन्जित, नाति मैया रन्जित		रु. १०,०००।-
२८८. जगत बहादुर र मिश्री महर्जन		रु. १०,०००।-
२८९. मोहिनी बज्राचार्य (रूपकेशरी शाक्य)		रु. १०,०००।-
२९०. बर्षा शाक्य		रु. १०,०००।-
२९१. विनु शाक्य		रु. १०,०००।-
२९२. निरज चित्रकार		रु. १०,०००।-
२९३. बाबा छोरी बज्राचार्य		रु. १०,०००।-
२९४. दि. माइली बज्राचार्य		रु. १०,०००।-
२९५. बिद्या शाक्य		रु. १०,०००।-
२९६. सुदिप मानन्धर		रु. १०,०००।-
२९७. तिर्थ देवी शाक्य		रु. १०,०००।-
२९८. सरस्वति मानन्धर		रु. १०,०००।-
२९९. दि. धर्मरत्न, कृष्ण कुमारी तुलाधर		रु. १०,०००।-
३००. सविता राजोपाध्याय		रु. १०,०००।-
३०१. गणेश कुमारी मानन्धर		रु. १०,०००।-
३०२. अन्जली तुलाधर		रु. १०,०००।-
३०३. बिना मानन्धर		रु. १०,०००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
३०४. नरेश बज्राचार्य		रु. १०,०००/-
३०५. अनुर सुन्दर तुलाधर		रु. १०,०००/-
३०६. दि. तिर्थ लक्ष्मी, नितेश मान तुलाधर		रु. १०,०००/-
३०७. श्रीमति जुलि कंसाकार	लगनटोल, येँ	रु. १०,०००/-
३०८. दि. पूर्ण बहादुर, गणेश कुमारी	ताहचल, येँ	रु. १०,०००/-
३०९. प्रयाग राज ताम्राकार	शान्ति नगर	रु. १०,०००/-
३१०. धर्म भक्त बल्ल श्रेष्ठ	चागल	रु. १०,०००/-
३११. डा. करुणावन्त	सानोभन्याङ्ग, येँ	रु. १०,०००/-
३१२. नारायण लाल नकर्मि	त्रिपुरेश्वर, येँ	रु. १०,०००/-
३१३. दि. केदार नारायण मानन्धर		रु. १०,०००/-
३१४. दि. भगिरत नारायण मानन्धर		रु. १०,०००/-
३१५. दि. पूर्णमान, लक्ष्मी देवी ताम्राकार	महाबौद्ध, येँ	रु. १०,०००/-
३१६. दि. ज्ञान मान ताम्राकार	महाबौद्ध, येँ	रु. १०,०००/-
३१७. भिक्षु तिस्स स्थवीर	किर्तिपुर	रु. १०,०००/-
३१८. अमिता मानन्धर		रु. १०,०००/-
३१९. नानी केशरी, पूर्ण रत्न बज्राचार्य	भोटेबहाल, येँ	रु. १०,०००/-
३२०. रिकेश, रिमा तुलाधर		रु. १०,०००/-
३२१. आनन्द रत्न तुलाधर	ढल्को, येँ	रु. १०,०००/-
३२२. भाई राजा शाक्य सपरिवार	चिकमुगल	रु. १०,०००/-
३२३. पद्म कुमारी, कयो बज्राचार्य		रु. १०,०००/-
३२४. सञ्जय शाक्य		रु. १०,०००/-
३२५. सरिना ताम्राकार	लाजिम्पाट, येँ	रु. १०,०००/-
३२६. रिजिना ताम्राकार	भोटाहिटी, येँ	रु. १०,०००/-
३२७. सृजना ताम्राकार	लाजिम्पाट, येँ	रु. १०,०००/-
३२८. मदन रत्न मानन्धर		रु. १०,०००/-
३२९. कान्ति बज्राचार्य	डल्लु आवास, येँ	रु. १०,०००/-
३३०. प्रविन्द राज तुलाधर	भोटाहिटी, येँ	रु. १०,०००/-
३३१. दि. महेश तुलाधर नामं अभिब तुलाधर		रु. १०,०००/-
३३२. प्रचुर बज्राचार्य	धापासि, येँ	रु. १०,०००/-
३३३. त्रिरत्न, दिल शोभा तुलाधर	क्षेत्रपाटी, येँ	रु. १०,०००/-

नां	थाय्बाय्	रकम
३३४. अनागारीका अग्गजाणी	शंखमूल, येँ	रु. १०,०००।-
३३५. दि. नानी माया महर्जन	चिलाछ्य	रु. १०,०००।-
३३६. सुजन कंसाकार	पूतलिसडक, येँ	रु. १०,०००।-
३३७. दिल हेरा बनीया		रु. १०,०००।-
३३८. कथिन दाता परिवार २०७८		रु. १०,०००।-
३३९. कमला जोशी	डल्लु चौतारा, येँ	रु. १०,०००।-
३४०. लोक रत्न, केशरी तुलाधर	डल्लु आवास, येँ	रु. १०,०००।-
३४१. जमल देवी मानन्धर		रु. १०,०००।-
३४२. अम्बा देवी बज्राचार्य	नयाँ बसपार्क, येँ	रु. १०,०००।-
३४३. दि.माँ मान शोभा, दि.श्रीमान मुनि रत्न शाक्य नामं कमला देवी शाक्य		रु. १०,०००।-
३४४. किरण कंसाकार	किचेन	रु. १०,०००।-
३४५. बिनु शाक्य	किचेन	रु. १०,०००।-
३४६. नारायण देवी डंगोल	किचेन	रु. १०,०००।-
३४७. राधा खड्का	किचेन	रु. १०,०००।-
३४८. सुगत दास नामं तिर्थ कुमारी मानन्धर		रु. १०,०००।-
३४९. राजन विलास बज्राचार्य	मखन, येँ	रु. १०,०००।-
३५०. दि. निलमान सिं तुलाधर नामं पूर्ण हिरा तुलाधर		रु. १०,०००।-
३५१. Ananthi Danayarajan	क्यानडा	रु. ८,९००।-
३५२. Sunila Damayanthi	क्यानडा	रु. ८,९००।-
३५३. स्वयम् लक्ष्मी श्रेष्ठ		रु. ७,२३०।-
३५४. दि.बेखा नारायण शाही या नामं बेल कुमारी शाही		रु. ७,०००।-
३५५. शान्ती लक्ष्मी शाही	डल्लु, येँ	रु. ६,६०७।-
३५६. दि. कुनदास, रत्न देवी शाही		रु. ६,०५०।-
३५७. अष्ट माया महर्जन		रु. ६,०००।-
३५८. सुभद्रा मानन्धर सपरिवार	सितापाइला, येँ	रु. ६,०००।-
३५९. राजु खड्की सपरिवार	डल्लु, येँ	रु. ५,६१७।-
३६०. कृष्ण प्रसाद शाही सपरिवार	डल्लु, येँ	रु. ५,५५५।-
३६१. प्रतिभा तुलाधर	भोटाहिटी, येँ	रु. ५,५५५।-
३६२. मचा शाही, संगीता शाही		रु. ५,५५५।-
३६३. दि. हिरालाल महर्जन	स्वयम्भू	रु. ५,५५५।-

नां	थाय्बाय्	रकम
३६४. कुवेर शाही	डल्लु आवास, ये	रु. ५,५००।-
३६५. अदृत स्थापित	बांगेमुडा, ये	रु. ५,९९५।-
३६६. नानी छोरी कपाली	लखतिर्थ	रु. ५,९९०।-
३६७. लिला राज नकर्मि		रु. ५,९०५।-
३६८. जगत लक्ष्मी ताम्राकार		रु. ५,९००।-
३६९. बसला दर्शनधारी		रु. ५,९००।-
३७०. सहनशिला ताम्राकार	नक्साल	रु. ५,९००।-
३७१. हेरा शोभा तुलाधर	जरुछे	रु. ५,९००।-
३७२. दि. जनक माया खड्गी	बल्खु, ये	रु. ५,०५५।-
३७३. तुयु मै उपासिका		रु. ५,०५०।-
३७४. कृष्ण कुमारी शाही	स्वयम्भू, ये	रु. ५,०९०।-
३७५. बुद्ध शरण रंजीत		रु. ५,००५।-
३७६. रत्न केशरी शाही		रु. ५,००५।-
३७७. भवानी उपाध्याय नकर्मि		रु. ५,००५।-
३७८. दि. भिमदास मानन्धर		रु. ५,००५।-
३७९. अनिल कुमार, गायत्रि ताम्राकार	ताहाचल, ये	रु. ५,००५।-
३८०. बर्दिना, अर्जुन, आश्रीना ताम्राकार	ताहाचल, ये	रु. ५,००५।-
३८१. ज्ञान रत्न चित्रकार		रु. ५,००५।-
३८२. दि. पुष्प रत्न तुलाधर		रु. ५,००५।-
३८३. अपर्णा प्रधान	ठमेल, ये	रु. ५,००५।-
३८४. रमेश शाही	डल्लु चौतारा, ये	रु. ५,००५।-
३८५. पुष्प कृष्ण डंगोल		रु. ५,००५।-
३८६. महेन्द्र रत्न बुद्धाचार्य सपरिवार	स्वयम्भू, ये	रु. ५,००५।-
३८७. श्रीमति मन्दिरा सिन्दुराकार		रु. ५,००५।-
३८८. दि. मोहन सुन्दर श्रेष्ठ	सामाखुसी, ये	रु. ५,००५।-
३८९. सरिता शाक्य		रु. ५,००५।-
३९०. नाम खाली		रु. ५,००५।-
३९१. भगवती महर्जन		रु. ५,०००।-
३९२. प्रकाश वीर सिंह तुलाधर		रु. ५,०००।-
३९३. करुणा कंसाकार		रु. ५,०००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
३९४. सुमन केशरी बज्राचार्य		रु. ५,०००/-
३९५. बसन्त प्रसाद, दिल माया शाक्य		रु. ५,०००/-
३९६. कमला देउजा कंसाकार		रु. ५,०००/-
३९७. तेज रत्न शाक्य		रु. ५,०००/-
३९८. रत्न चित्रकार		रु. ५,०००/-
३९९. प्रभी चित्रकार		रु. ५,०००/-
४००. सुजाता मानन्धर		रु. ५,०००/-
४०१. स्मृति मानन्धर	बिराटनगर	रु. ५,०००/-
४०२. सुमन्गली तुलाधर		रु. ५,०००/-
४०३. नारायण मानन्धर		रु. ५,०००/-
४०४. सुरेश बज्राचार्य		रु. ५,०००/-
४०५. प्रभावति महर्जन		रु. ५,०००/-
४०६. सोनाम लाक्पा सपरिवार		रु. ५,०००/-
४०७. निरिजा सापकोटा	गोल्फुटार, येँ	रु. ५,०००/-
४०८. कल्पना ताम्राकार	ताहचल, येँ	रु. ५,०००/-
४०९. श्रीमति कृष्ण तारा मानन्धर	म्हेपी, येँ	रु. ५,०००/-
४१०. अन्जु मास्के श्रेष्ठ	अनामनगर, येँ	रु. ५,०००/-
४११. पूर्ण लक्ष्मी नकर्मि	त्रिपुरेश्वर, येँ	रु. ५,०००/-
४१२. गंगा महर्जन		रु. ५,०००/-
४१३. नोयल महर्जन	लैनचौर, येँ	रु. ५,०००/-
४१४. सानु मैया के.सि.		रु. ५,०००/-
४१५. तारा देवी तुलाधर		रु. ५,०००/-
४१६. तारणी स्थापित		रु. ५,०००/-
४१७. दि. हिरालाल महर्जन	ह्युमत, येँ	रु. ५,०००/-
४१८. शिव शक्ति		रु. ५,०००/-
४१९. मोती काजी बज्राचार्य		रु. ५,०००/-
४२०. जुनु श्रेष्ठ	नख्खु	रु. ५,०००/-
४२१. स्मिता महर्जन	ठूलोभन्याङ्ग, येँ	रु. ५,०००/-
४२२. बब्बी तुलाधर	गैरीधारा, येँ	रु. ५,०००/-
४२३. दि. माइला नेवा		रु. ५,०००/-

नां	थाय्बाय्	रकम
४२४. सागरमान, ज्ञानहिरा, श्रृजा तुलाधर		रु. ५,०००/-
४२५. दि. लाक्पा डोल्मा लामा		रु. ५,०००/-
४२६. दि. लामा घिसिं		रु. ५,०००/-
४२७. सम्फना चित्रकार		रु. ५,०००/-
४२८. मंगल कृष्ण, मिश्रि मैया		रु. ५,०००/-
४२९. जय माता भगवति सहकारी		रु. ५,०००/-
४३०. धर्म रत्न मानन्धर		रु. ५,०००/-
४३१. बिना स्थापित	फसिकेब, येँ	रु. ५,०००/-
४३२. उत्तम मानन्धर	भगवानपाऊ, येँ	रु. ५,०००/-
४३३. न्हसला तुलाधर	चाबहिल, येँ	रु. ५,०००/-
४३४. सरिता चित्रकार	शंखमूल, यल	रु. ५,०००/-
४३५. चन्द्र शोभा शाक्य	खुसिबुँ, येँ	रु. ५,०००/-
४३६. दि. भाई हेरा, पूर्ण लक्ष्मी तुलाधर	दगुबहा, येँ	रु. ५,०००/-
४३७. बेखा राज शाक्य	बालाजु, येँ	रु. ५,०००/-
४३८. बिणा कंसाकार	किम्डोल, येँ	रु. ५,०००/-
४३९. रिता मानन्धर		रु. ५,०००/-
४४०. उर्मिला कायस्थ	विजयश्वरी, येँ	रु. ५,०००/-
४४१. पुनम श्रेष्ठ	बल्खु, येँ	रु. ५,०००/-
४४२. सनम श्रेष्ठ	कुलेश्वर, येँ	रु. ५,०००/-
४४३. बिणा सिंह नेपाली		रु. ५,०००/-
४४४. मंगल कृष्ण, मिश्रि मैया चित्रकार		रु. ५,०००/-
४४५. नविना चित्रकार	बानेश्वर, येँ	रु. ५,०००/-
४४६. जोग माया मानन्धर	नक्साल, येँ	रु. ५,०००/-
४४७. रमा शाक्य	स्वयम्भू, येँ	रु. ५,०००/-
४४८. श्रीमति चन्द्र शोभा रंजीत		रु. ५,०००/-
४४९. सावित्री महर्जन		रु. ५,०००/-
४५०. लिना चित्रकार		रु. ५,०००/-
४५१. निपेश मान व सबी शाक्य		रु. ५,०००/-
४५२. बाबु राजा शाक्य व नानी मैया शाक्य		रु. ५,०००/-
४५३. Saunya Jainudeen	क्यानडा	रु. ४,५००/-

नां	थाय्बाय्	रकम
४५४. Eloorayagam Anandavel	क्यानडा	रु. ४,५००।-
४५५. निर्मला स्थापित		रु. ४,५००।-
४५६. समरमाण प्रधान	केलटोल	रु. ४,०००।-
४५७. चीनि काजी, ज्ञान लक्ष्मी स्थापित		रु. ४,०००।-
४५८. बिगेन मान शाक्य		रु. ४,०००।-
४५९. तारा महर्जन सपरिवार	म्हेपी, ये	रु. ३,५०५।-
४६०. दि. विरेन्द्रमान तुलाधर	दगुबहा, ये	रु. ३,३३५।-
४६१. किम्डोल भोजन पुचः	किम्डोल, ये	रु. ३,१५०।-
४६२. प्रश्रय चित्रकार		रु. ३,१००।-
४६३. पञ्च माया महर्जन		रु. ३,००५।-
४६४. केशरी माया चित्रकार		रु. ३,०००।-
४६५. कमल देवी शाक्य		रु. ३,०००।-
४६६. प्रेम चित्रकार		रु. ३,०००।-
४६७. सभी चित्रकार		रु. ३,०००।-
४६८. रबिन्द्र ताम्राकार	ताहचल, ये	रु. ३,०००।-
४६९. जगत जननी बचत तथा ऋण सहकारि		रु. ३,०००।-
४७०. दि. मोती रत्न, लक्ष्मी हेरा, पुष्पावति		रु. ३,०००।-
४७१. धर्म देवी शाक्य	ढल्को, ये	रु. ३,०००।-
४७२. नानी महर्जन	धट्टेकुलो, ये	रु. ३,०००।-
४७३. दिल शोभा स्थापित	बांगेमुडा, ये	रु. ३,०००।-
४७४. हर्क बहादुर, बेखामाया, कृष्णमान मानन्धर		रु. ३,०००।-
४७५. कस्तुरी श्रेष्ठ		रु. २,६००।-
४७६. सप्तकाजी, धर्म लक्ष्मी तुलाधर		रु. २,५००।-
४७७. धन देवी बज्राचार्य		रु. २,५००।-
४७८. सरस्वति महर्जन	लाजिम्पाट, ये	रु. २,५००।-
४७९. जय माता भगवति कर्मचारी		रु. २,२००।-
४८०. सम्बेक रत्न शाक्य		रु. २,२००।-
४८१. दि. राजु शाही	सामाखुसी, ये	रु. २,१०५।-
४८२. बिष्णु डंगोल		रु. २,१००।-
४८३. मोहन देवी महर्जन		रु. २,१००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
४८४. शोभा मानन्धर	क्षेत्रपाटी, येँ	रु. २,१००।-
४८५. ईश्वरी डंगोल		रु. २,१००।-
४८६. कृष्ण देबी महर्जन		रु. २,००५।-
४८७. सुसिला		रु. २,००५।-
४८८. लक्ष्मी देवी तुलाधर		रु. २,००५।-
४८९. माँ बंगलामुखी		रु. २,००९।-
४९०. दान माया शाक्य		रु. २,०००।-
४९१. बिमला डंगोल		रु. २,०००।-
४९२. केशरी महर्जन		रु. २,०००।-
४९३. स्मृति चित्रकार		रु. २,०००।-
४९४. साम्राज्ञी शाक्य		रु. २,०००।-
४९५. पद्मा मास्के		रु. २,०००।-
४९६. अंजली शाक्य		रु. २,०००।-
४९७. दि. मोति रत्न ताम्राकार		रु. २,०००।-
४९८. सिल्वीन ताम्राकार		रु. २,०००।-
४९९. सन्तु		रु. २,०००।-
५००. ज्ञानु जोशी मास्के	ठमेल, येँ	रु. २,०००।-
५०१. श्रृष्टि महर्जन		रु. २,०००।-
५०२. दि. पूर्ण महर्जन	म्हेपी, येँ	रु. २,०००।-
५०३. पूर्ण तारा तुलाधर		रु. २,०००।-
५०४. भिक्षु नन्द		रु. २,०००।-
५०५. दि. बा पन्नारत्न, दि. मां चन्द्र देवी तुलाधर		रु. २,०००।-
५०६. कमल देवी शाक्य		रु. २,०००।-
५०७. गम्भीरमान तुलाधर	दगुबहा, येँ	रु. २,०००।-
५०८. अम्बिका स्थापित	भिद्यत्वा,, येँ	रु. २,०००।-
५०९. नानी शोभा ताम्राकार	नक्साल, येँ	रु. २,०००।-
५१०. नन्द कुमारी बज्राचार्य	चःमति, येँ	रु. २,०००।-
५११. दि. लक्ष्मण उपासक		रु. २,०००।-
५१२. संगीता र रागिनी		रु. १,५१०।-
५१३. दि. पन्ना देवी ताम्राकार		रु. १,५००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
५१४. किरण कुमार खड्गी		रु. १,५००।-
५१५. सुकु माया चित्रकार		रु. १,५००।-
५१६. गंगा बहादुर सिं	नयाँ बजार, येँ	रु. १,५००।-
५१७. रमेश बज्राचार्य		रु. १,३३५।-
५१८. तुषिता बज्राचार्य		रु. १,११५।-
५१९. सरिता चित्रकार	डल्लु, येँ	रु. १,१११।-
५२०. पहेँलि तामाङ सपरिवार		रु. १,१११।-
५२१. हरी महर्जन		रु. १,११०।-
५२२. मेनुका शाक्य		रु. १,१००।-
५२३. गंगा महर्जन		रु. १,१०५।-
५२४. नोयल महर्जन		रु. १,१००।-
५२५. कृष्ण देवी चित्रकार		रु. १,१००।-
५२६. दि. बुद्ध लक्ष्मी, लक्ष्मी माया		रु. १,१००।-
५२७. दुर्गा पौड्याल		रु. १,०५५।-
५२८. प्रमिला शाक्य		रु. १,०५१।-
५२९. वसन्ती महर्जन		रु. १,०२५।-
५३०. ललिता मानन्धर		रु. १,०२०।-
५३१. अनिता		रु. १,०२०।-
५३२. शम्भू मानन्धर		रु. १,०२०।-
५३३. ईन्द्र महर्जन	मनमैजु, येँ	रु. १,०१५।-
५३४. चतुर देवी डंगोल		रु. १,०१०।-
५३५. दिल माया		रु. १,०१०।-
५३६. लक्ष्मी शाही		रु. १,०१०।-
५३७. सृजला श्रेष्ठ		रु. १,०१०।-
५३८. सावित्रि श्रेष्ठ		रु. १,०१०।-
५३९. स्मिता शाही		रु. १,००५।-
५४०. न्हुच्छे रत्न शाही		रु. १,००५।-
५४१. सिद्धि रत्न खड्गी		रु. १,००५।-
५४२. सन्ध्या खड्गी		रु. १,००५।-
५४३. मदन बज्राचार्य		रु. १,००५।-

नां	थाय्बाय्	रकम
५४४. कमला देवी शाही		रु. १,००५।-
५४५. बाल कुमारी श्रेष्ठ	डल्लु, येँ	रु. १,००५।-
५४६. दिल कुमार महर्जन		रु. १,००५।-
५४७. दि. आनन्द बी.सी. तुलाधर		रु. १,००३।-
५४८. चिनि काजी महर्जन		रु. १,०००।-
५४९. सुशीला शाक्य		रु. १,०००।-
५५०. केशरमान डंगोल		रु. १,०००।-
५५१. चन्द्र देबी डंगोल		रु. १,०००।-
५५२. ज्योती ताम्राकार		रु. १,०००।-
५५३. राधिका महर्जन		रु. १,०००।-
५५४. अमिता स्थापीत		रु. १,०००।-
५५५. मिनर्भा व बिनर्भा		रु. १,०००।-
५५६. सिद्धि रत्न शाक्य		रु. १,०००।-
५५७. रोशन व निलिमा बज्राचार्य		रु. १,०००।-
५५८. श्रृजना व मनिष		रु. १,०००।-
५५९. यशोधरा देबी ताम्राकार		रु. १,०००।-
५६०. राम केशरी हाछेथुं		रु. १,०००।-
५६१. यम दास मानन्धर		रु. १,०००।-
५६२. नानी छोरी शाक्य		रु. १,०००।-
५६३. दि. महेन्द्र कुमार शाक्य		रु. १,०००।-
५६४. हरी सरण श्रेष्ठ		रु. १,०००।-
५६५. बाबु राजा महर्जन		रु. १,०००।-
५६६. स्युरी महर्जन		रु. १,०००।-
५६७. दि. शारदा बज्राचार्य		रु. १,०००।-
५६८. कल्पना खड्गी		रु. १,०००।-
५६९. प्रभा		रु. १,०००।-
५७०. नाम खाली		रु. १,०००।-
५७१. पूर्ण नकर्मि	बालाजु, येँ	रु. १,०००।-
५७२. शिल देवी तुलाधर		रु. १,०००।-
५७३. रश्मी कंसाकार		रु. १,०००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
५७४. सन्तनु ससीधारण	भारत	रु. १,०००/-
५७५. बन देवी तुलाधर		रु. १,०००/-
५७६. बुद्धी माया सिखाकार	न्यूरोड, ये	रु. १,०००/-
५७७. लक्ष्मी देवी तुलाधर	न्यूरोड, ये	रु. १,०००/-
५७८. दि. बा दश रत्न, दि. मां रत्न माया तुलाधर		रु. १,०००/-
५७९. दि. सुवर्ण दास तुलाधर		रु. १,०००/-
५८०. रूप शोभा तुलाधर		रु. १,०००/-
५८१. सुनिल रत्न तुलाधर		रु. १,०००/-
५८२. मन्जु तुलाधर		रु. १,०००/-
५८३. कल्याण देवी सिलाकार	प्यंग था, ये	रु. १,०००/-
५८४. श्रीमती बसुन्धरा महर्जन		रु. १,०००/-
५८५. रमेश मान	बबरमहल, ये	रु. १,०००/-
५८६. यम दास मानन्धर		रु. १,०००/-
५८७. देवेन्द्र मान शाक्य		रु. १,०००/-
५८८. रोना शाक्य		रु. १,०००/-
५८९. दि. नारन, प्राण माया		रु. १,०००/-
५९०. हिरण्य मानन्धर		रु. १,०००/-
५९१. मैया मानन्धर		रु. १,०००/-
५९२. राम मानन्धर		रु. १,०००/-
५९३. दि. पन्ना रत्न कंसाकार		रु. १,०००/-
५९४. दान माया शाक्य		रु. १,०००/-
५९५. मिलन कंसाकार	बागबजार, ये	रु. १,०००/-
५९६. सुशिला ताम्राकार	भोटाहिटी	रु. १,०००/-
५९७. कमल केशरी तुलाधर	डिल्लीबजार, ये	रु. १,०००/-
५९८. प्रेम हिरा तुलाधर	असं, ये	रु. १,०००/-
५९९. शिला शाक्य		रु. १,०००/-
६००. बिद्या देबी महर्जन		रु. ८००/-
६०१. जीत बहादुर महर्जन		रु. ६००/-
६०२. रत्न देबी श्रेष्ठ		रु. ६००/-
६०३. नानी देबी महर्जन		रु. ६००/-

नां	थाय्बाय्	रकम
६०४. न्हुच्छे माया		रु. ५५०।-
६०५. हिरा देबी		रु. ५५०।-
६०६. नाम खाली		रु. ५५०।-
६०७. लक्ष्मी तण्डुकार		रु. ५२०।-
६०८. मान मान महर्जन		रु. ५२०।-
६०९. नेम शाही, बिजुली माया		रु. ५२०।-
६१०. तुल्सी माया महर्जन		रु. ५२०।-
६११. नविना सिंह		रु. ५१०।-
६१२. सिचु सायमी		रु. ५१०।-
६१३. राम देबी श्रेष्ठ		रु. ५१०।-
६१४. कृष्ण देबी श्रेष्ठ		रु. ५१०।-
६१५. खडेश्वरी पवान		रु. ५१०।-
६१६. रमा शाही		रु. ५०५।-
६१७. जेनिसा सिंह		रु. ५०५।-
६१८. पिचु सायमी		रु. ५०५।-
६१९. ज्ञान रत्न चित्रकार		रु. ५०५।-
६२०. कमल तारा ताम्राकार		रु. ५०५।-
६२१. विशिष्ट महर्जन		रु. ५०५।-
६२२. अमन महर्जन		रु. ५०५।-
६२३. बुद्ध रत्न महर्जन		रु. ५०५।-
६२४. दुर्गा देबी श्रेष्ठ		रु. ५०५।-
६२५. उमा श्रेष्ठ		रु. ५०५।-
६२६. सुर्य माया		रु. ५०५।-
६२७. हरि रत्न		रु. ५०५।-
६२८. लक्ष्मी पुलन		रु. ५०५।-
६२९. रामदेबी मानन्धर		रु. ५०५।-
६३०. सरस्वती महर्जन		रु. ५०५।-
६३१. बेखा माया महर्जन		रु. ५०५।-
६३२. मैया महर्जन		रु. ५०५।-
६३३. हेरा काजी महर्जन		रु. ५०५।-

नां	थाय्बाय्	रकम
६३४. लक्ष्मी शाक्य		रु. ५०५।-
६३५. मनराजा नकमी		रु. ५०५।-
६३६. आशा नकमी		रु. ५०५।-
६३७. वसुमाया महर्जन		रु. ५०५।-
६३८. दिल कुमार महर्जन		रु. ५०५।-
६३९. अमला शाही	स्वयम्भू, ये	रु. ५०५।-
६४०. मोती शोभा बज्राचार्य		रु. ५०५।-
६४१. राम देवी मानन्धर	झोछे, ये	रु. ५०५।-
६४२. रमिता तुलाधर		रु. ५०५।-
६४३. प्रेम शोभा		रु. ५००।-
६४४. प्रतिसरा स्थापित		रु. ५००।-
६४५. रत्न सागर कंसाकार		रु. ५००।-
६४६. निशा श्रेष्ठ		रु. ५००।-
६४७. मंगल देवी शाक्य		रु. ५००।-
६४८. शिला शाक्य		रु. ५००।-
६४९. नरेश डंगोल		रु. ५००।-
६५०. सन्त कुमारी शाक्य		रु. ५००।-
६५१. पूण्य लक्ष्मी रंजीत		रु. ५००।-
६५२. करण खड्गी		रु. ३५०।-
६५३. विजेन्द्र बज्राचार्य		रु. ३९०।-
६५४. तुल्सी महर्जन		रु. ३००।-
६५५. राधा शाही		रु. ३००।-
६५६. रत्न देवी		रु. २५०।-
६५७. चन्द्र माया		रु. २५०।-
६५८. पदम काजी, हिरा शोभा		रु. २५०।-
६५९. नारायण देवी शाही		रु. २००।-
६६०. श्रृजना श्रेष्ठ		रु. २००।-
६६१. शान्ती ताम्राकार		रु. २००।-
६६२. लक्ष्मी ताम्राकार		रु. २००।-
६६३. सुरज बज्राचार्य		रु. २००।-

नां	थाय्बाय्	रकम
६६४. सुरिना शाक्य		रु. २००।-
६६५. गंगा तण्डुकार		रु. २००।-
६६६. सुनिज श्रेष्ठ, शैलेश गौतम		रु. २००।-
६६७. मञ्जु श्रेष्ठ		रु. १५०।-
६६८. सौर्य देउजा, उपेन्द्र तामाङ्ग		रु. १५०।-
६६९. मीना शाही		रु. ११०।-
६७०. पिन्की शाही		रु. ११०।-
६७१. लक्ष्मी महर्जन		रु. १०५।-
६७२. रमा शाही		रु. १०५।-
६७३. कृति शाही		रु. १०५।-
६७४. सरस्वती महर्जन		रु. १०५।-
६७५. संघ रत्न		रु. १०५।-
६७६. सरोजा श्रेष्ठ		रु. १०५।-
६७७. शोभा ताम्राकार		रु. १०५।-
६७८. सुश्री रिज्जा जोशी		रु. १००।-
६७९. सुश्री साल्मी श्रेष्ठ		रु. १००।-
६८०. सुश्री सोना जोशी		रु. १००।-
६८१. ईश्वरी बज्राचार्य		रु. १००।-
६८२. कान्छी महर्जन		रु. १००।-
६८३. बसु माया		रु. १००।-
६८४. सानु नेवा		रु. १००।-
६८५. नाम खाली		रु. १००।-
६८६. सुश्री अन्जली शाक्य		रु. १००।-
६८७. सुश्री रूबी श्रेष्ठ		रु. ५०।-

बिहारया निति जिन्स सामान बिया ग्वाहालि यानादिपिनिगु नां धलः

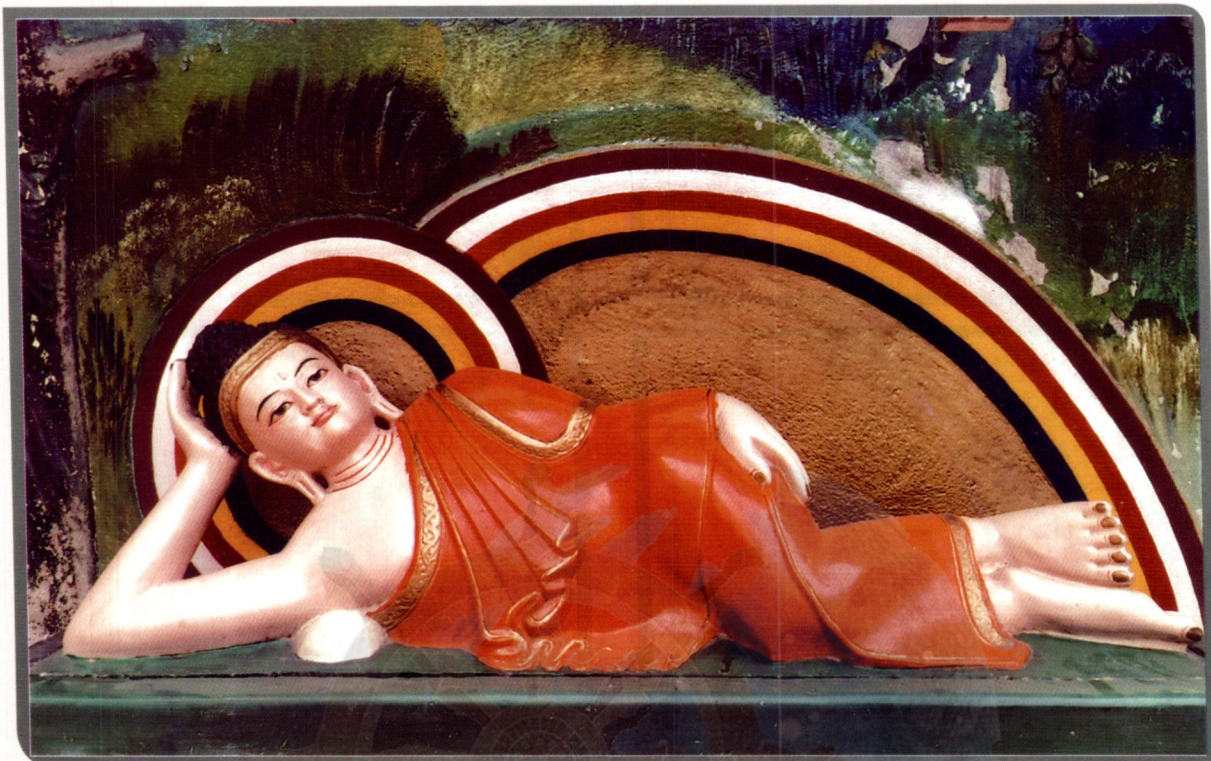
नां	थाय्बाय्	ग्वाहालि सामान (जिन्स)
१ बैकुण्ठ राज व तारा मानन्धर	गैरिधारा	बुद्ध मूर्ति
२ दि.शान्त कुमार चित्रकारया पुण्यस्मृतिई शान्ति, शशिन्द्र व शैलेन्द्र चित्रकार	डल्लु	धम्महल्य साउण्ड सिस्टम
३ बिद्या शाक्य	भिमसेनस्थान	वःयागु करुवा व गुल्पा
४ मोति काजी व प्रमिला शाक्य	बाफल	५ गः वःयागु टि खोला
५ पूर्ण व शान्ति शाक्य	हेटौडा	वःयागु देवाः
६ शान्ता प्रधान	ठमेल	वःयागु पुजा सेट व कुलर
७ दि.मञ्जु बनिया या पुण्यस्मृतिई विनोद मान सिं बनिया	ठहिटि	१०० थान मेच
८ मदन रत्न तुलाधर नापं युवा बौद्ध समूह	कुलेश्वर	१०० थान मेच
९ रमा, उज्वला, ललिता, मिर्भा, विष्णुदेवी, अकि, पामिला, सुजाता, सिचु, पिचु, भुमा, मन्दिरा, सिक	स्वयम्भू	१०० थान मेच
१० आनन्द भूवन विहारया कार्यसमिति २०७९	स्वयम्भू	भेन्दिं कफि मेशिन
११ सूर्य एण्ड सन्स ज्वेलर्स	चाबहिल	तःप्वागु ग्याँस भुतु
१३ श्याम तुलाधर सपरिवार	बाफल	धम्महल्य अष्टमंगल
१४. दिगु ख्यः गुठी	पकनाजोल	१९ वटा चकती
१५. माणिक लाल व चिनिया देवी ताम्राकार	डल्लु	३ वटा खात
१६. चिनिया देवी तुलाधर		१ भ्याक्युम
१७. सुजाता तुलाधर सपरिवार		तधंगु फूलदानी
१८. कोरीन इन्टरनेषल		१० वटा पंखा
१९. दि.बा सुवर्णदास, दि.मां रूप शोभा तुलाधर या पुण्यस्मृतिई गीता, मन्जु, अमूल्यदास, ईन्दु, लगिका		कक्षा/अफिसय् कार्पेट
२०. लक्ष्मी नारायण मानन्धर	खुसिबुँ	धम्महल्य कृतिम घाँय्
२१. तारा व अष्टमाया मानन्धर	चसान	वःयागु टि खोला २ गः
२२. बाबु काजी व रूपकेशरी शाक्य	डल्लु	धडी/राईसकुकर/कर्डलेस ईलेक्ट्रोनिक दियो ३ थान

नां	थाय्बाय्	ग्वहालि सामान (जिन्स)
२३. कृष्ण व तरि नानी महर्जन	बलम्बु	करुवा, कचौरा, बाटा (पुण्याणुमोदनायु)
२४. सोमवार व शुक्रवार ध्यान समूह		१२-कैभु व २५-खन्न भु
२५. सरला शाक्य	स्वर्णिम बस्ती	१२ वटा कचौरा व बुद्ध पूजा सामान
२६. गोमा महर्जन		ग्लास/चम्बा-१२ थान
२७. भिक्षु शान्त सिद्धार्थ व भिक्षु शान्त शोभन		ब्रेड टोस्टर
२८. इन्दिरा व मोतिप्रभा तुलाधर	स्वयम्भू	स्यानवीच टोष्ट
२९. नानी छोरी कपाली		२५-चम्बा/खन्न भु, ५-देवा व १ थान ठूलो कराई
३०. बिनु शाक्य		२५ - चम्बा
३१. रबिन्द्र राज मानन्धर	कालिमाटी	१-ईण्डक्सन, १-प्रेसरकुकर व २-चिया देकेगु थल
३२. समीर रत्न शाक्य	डल्लु	तामायु जग ३ थान
३३. बिद्या शाक्य	भिमसेनस्थान	थिकं थल २ थान
३४. मोतिरत्न व लक्ष्मीहेरा शाक्य, राज बहादुर, मुना व प्रज्वल शाक्य	बालाजु	मातं भुतुया भुतु
३५. मिना मानन्धर		डिस्पेन्सर, तावा १ थान व कराई १ थान
३६. अनिता मानन्धर, नानु मैया व नातिकाजी		मिक्स्चर
३७. चतुर देबी व निर्मला महर्जन		५० थान डिनर प्लेट
३८. चन्द्र प्रसाद, पुर्णकुमारी		२५ थान मेच
३९. रत्न शोभा महर्जन		२ थान बवेल
४०. अष्टमाया महर्जन		२ थान वाइपर
४१. अनिता शाक्य		१ थान सुगर/कफि मग
४२. करुणावति बुद्धाचार्य		१ - मोप यायेगु
४३. रमा शाक्य		घडी धम्महल
४४. उत्तम मानन्धर	हेटौडा	१ थान घडी

आनन्द भूवन विहारको पुरानो स्वरूप

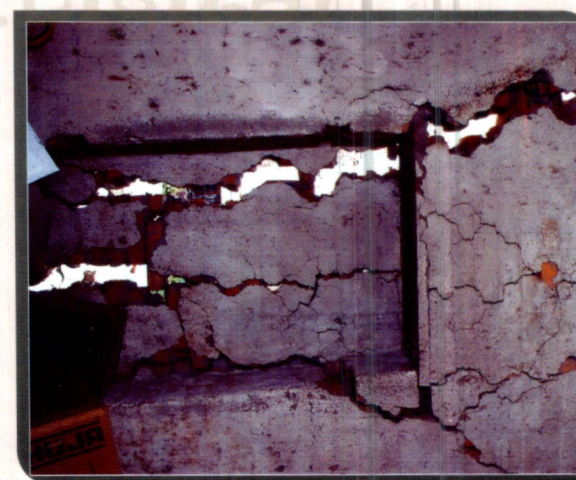

विहारमा श्रद्धेय मिश्र शान्त शिद्धार्यको आगमन तथा कार्यक्रम

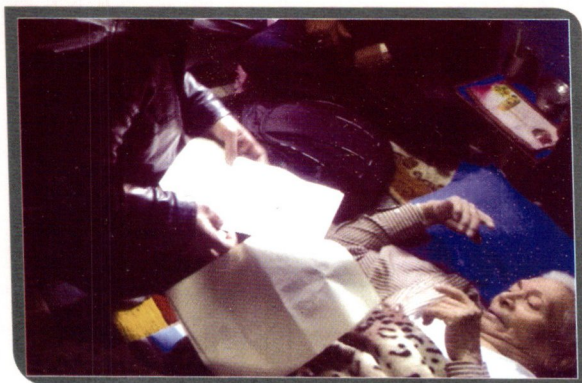
२०७२ सालको महाभूकम्पबाट विहार क्षती

विहारको लालपुर्जा प्राप्त

आनन्द भुवन बिहार पुनः निर्माण

६५

विहार पुनः निर्माणका लागि पूर्व मेयर विद्यासुन्दर शाक्यबाट निरीक्षण

विहार पुनः निर्माणका लागि सामूहिक परित्राण पाठ

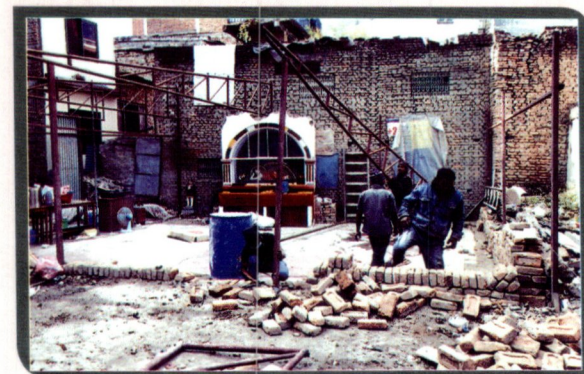
विहार पुनः निर्माणका लागि भत्काउने क्रममा

विहार निर्माणको क्रममा वर्षावासको लागि अस्थाई टहराको निर्माण

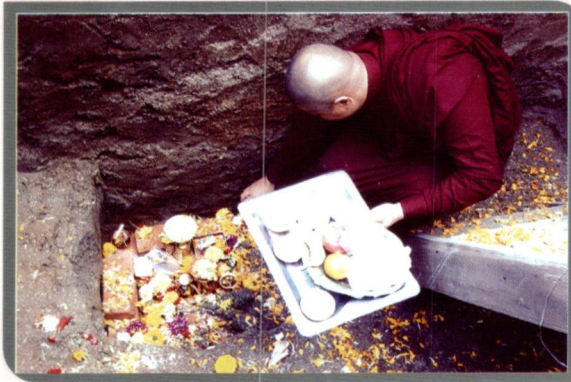

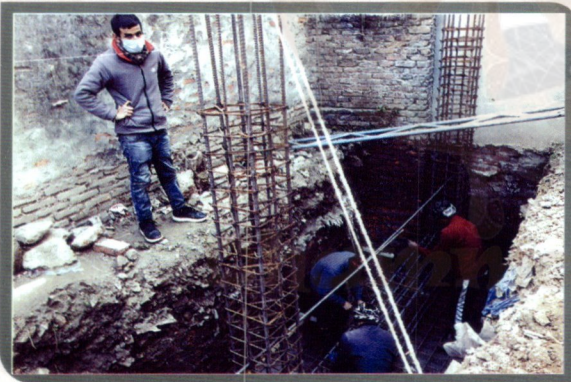
विहार पुनः निर्माणका लागि शिलान्यास कार्यक्रम

विहारको पुनः निर्माणको कार्य आरम्भ

विहार पुनः निर्माणका क्रममा

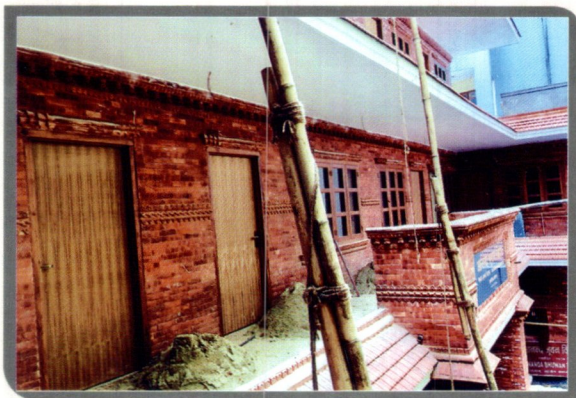
७८

आनन्द भुवन विहार पुनः निर्माण

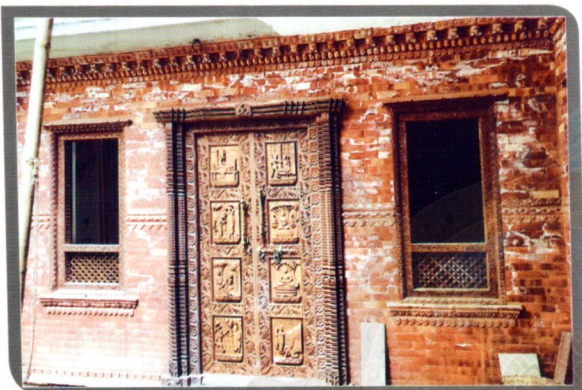
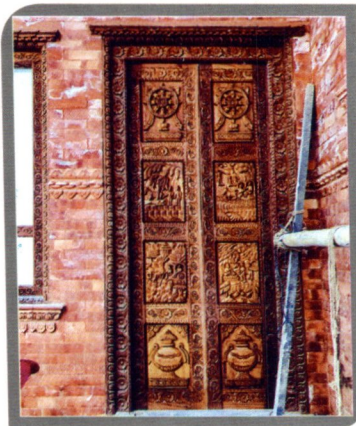

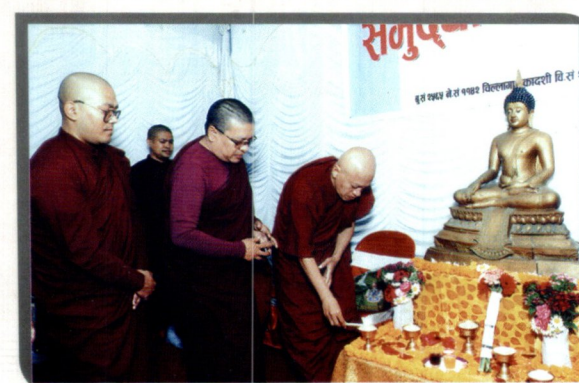
आनन्द भुवन बिहार पुनः निर्माण

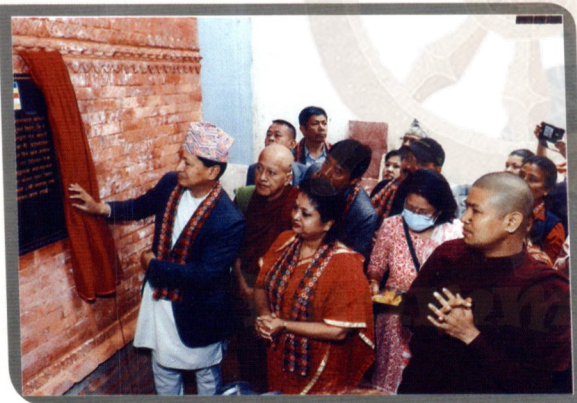
विहार पुनः निर्माणको क्रममा पहिलो कथिन दान कार्यक्रम

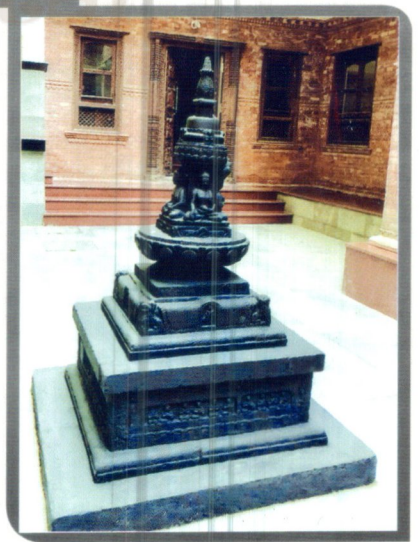
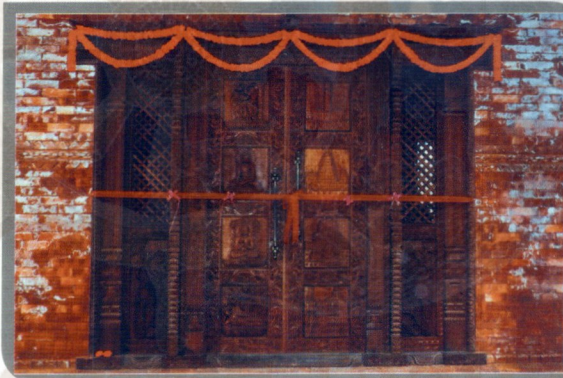
विहार समुद्घाटन कार्यक्रम

आनन्द भूवन विहारको दोश्रो तल्लाको उदघाटन

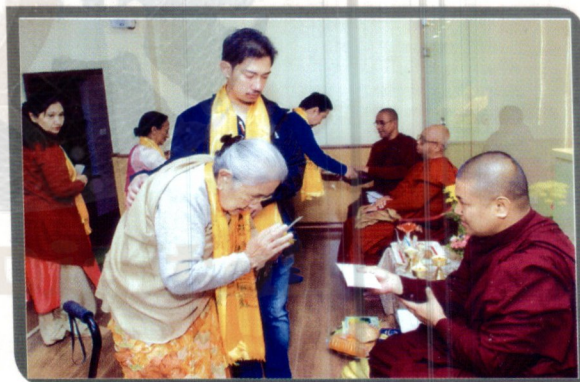
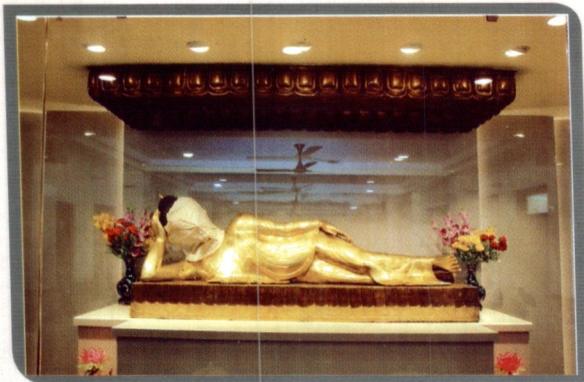

आनन्द भूवन विहार पुनः निर्माण

८५

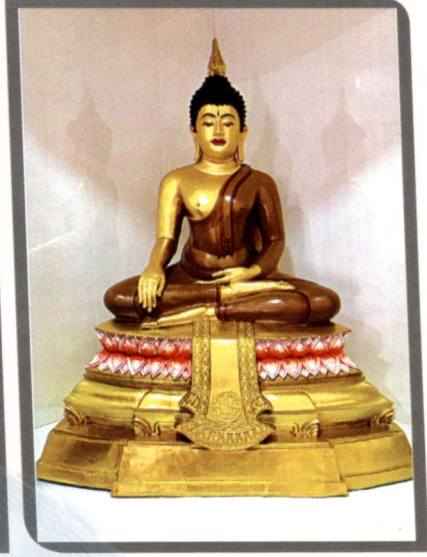

धम्म हलमा भगवान बुद्धको प्रतिमा प्रतिष्ठापन तथा अनावरण

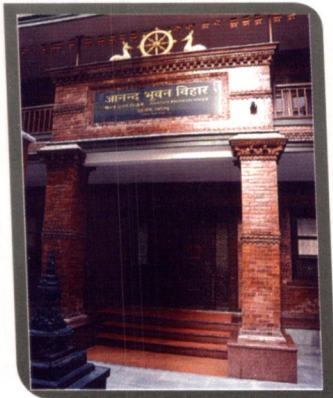

विहारमा दाताबाट प्राप्त बुद्धका मूर्तिहरु

आनन्द भवन विहारको नयाँ (वर्तमान) स्वरूप

जग्गा दाताहरु

दिवंगत भूवन कृष्ण मानन्धर, थर्हिटे

बासंघ थायपा दिवंगत सानु शाक्य, इतुंबहाल

आनन्द भूवन विहार

भुइख्यः, स्वयम्भू, यें
फोन नं.: ०१-५३७६२७०